

Bu proje Avrupa Birliği ve
Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Uluslararası *Çocuklar için Adalet* Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli, ANKARA

AÇILIŞ KONUŞMALARI VE ORTAK OTURUMLAR

PROJE PAYDAŞLARI

Adalet Bakanlığı

Türkiye Adalet Akademisi

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

UNICEF Türkiye

ULUSLARARASI ÇOCUKLAR İÇİN ADALET SEMPOZYUMU DANIŞMA KURULU ÜYELERİ

Av. Seda Akço
Prof. Dr. Aliye Mavili Aktaş
Prof. Dr. Halil İbrahim Bahar
Dr. Yusuf Solmaz Balo
Seyfullah Çakmak
Prof. Dr. Bülent Çiçekli
Prof. Dr. Ahmet Gökçen
Doç. Dr. Taner Güvenir
Prof. Dr. Mehmet Akif İnanıcı
Vehbi Kadri Kamer
Prof. Dr. Mehmet Karakaş
Abdurrahman Kavun
Gökten Koçoğlu
Prof. Dr. Ferhunde Öktem
Prof. Dr. Figen Şahin
Dr. Yalçın Şahinkaya
Prof. Dr. Sevda Uluğtekin
Prof. Dr. Betül Ulukol
Prof. Dr. Feridun Yenisey

© Kitabın yayın hakları proje paydaşlarına aittir.

Aralık, 2013 ANKARA

ISBN: 978-605-86005-9-1

Türkiye Adalet Akademisi Yayın No: 29

Bu eserde yer alan görüşler yazarlarına ait olup, proje paydaşlarının resmî görüşünü yansıtmamaktadır.

AB'nin finansal, UNICEF'in teknik desteğinde Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Türkiye Adalet Akademisi paydaşlığında yürütülen "Çocuklar için Adalet" Projesi;

1. Adil yargılama hakkının yaşama geçirilmesi, çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarına son çare olarak başvurulması ilkeleri çerçevesinde çocuk adalet sisteminde çocuk haklarının korunmasını,
2. Çocuk adalet sistemi çalışanları için uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış bir hizmet içi eğitim programının hazırlanmasını,
3. Özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların bireyselleştirilmiş iyileştirme Sistemi (BİSİS) çerçevesinde bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmasını, hedeflemektedir.

Detaylı bilgi için: www.cocuklaricinadalet.com

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli ANKARA
ANKARA

AÇILIŞ
KONUŞMALARI
VE
ORTAK
OTURUMLAR

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ YAYINLARI

SAHİBİ

Hüseyin YILDIRIM

*Türkiye Adalet Akademisi Adına, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı
Yargıtay Üyesi*

GENEL EDİTÖR

Murat KÖSE

Hâkim

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Hakan ÖZTÜRK

Hâkim

YAYIN KURULU

Hüseyin YILDIRIM

*Türkiye Adalet Akademisi Başkanı
Yargıtay Üyesi*

Doç. Dr. Fikret ERKAN

Danıştay Genel Sekreter Yardımcısı

Dr. Hasan Mutlu ALTUN

Anayasa Mahkemesi Raportörü

Ayşe Neşe GÜL

TAA Eğitim Merkezi Müdürü

Mehmet GEDİK

TAA Genel Sekreter Vekili

GRAFİK TASARIM

Netvizyon Mediapark

YAYIN YÖNETİM MERKEZİ

Türkiye Adalet Akademisi

Ahlatlıbel Kampüsü, İncek Bulvarı, 06095

Çankaya - Ankara

Tel: 312 489 81 80 Faks: 312 489 81 01

e-posta: taad@taayayinlari.gov.tr

general_editor@yahoo.com

article.makale@taa.gov.tr

www.taa.gov.tr

BASKI

Dumat Ofset

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli ANKARA
ANKARA

AÇILIŞ
KONUŞMALARI
VE
ORTAK
OTURUMLAR

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Yüksel HIZ, *Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Proje Kıdemli Sorumlusu*.....VIII

Sunuş

Hüseyin YILDIRIM, *Yargıtay Üyesi, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı*.....IX

Açılış Konuşmaları

Muhsin ALTUN, *Merkezî Finans ve İhale Birimi Başkanı*.....2

Dr. Ayman ABULABAN, *UNICEF Türkiye Temsilcisi*.....3

Bela SZOMBATI, *Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Başkan Yardımcısı*.....4

Ahmet ZAHTEROĞULLARI, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı*7

Birol ERDEM, *Adalet Bakanlığı Müsteşarı*.....9

Ortak Oturumlar - I GÜN (11.00 - 12.30)

TÜRKİYE'DE ÇOCUK ADALET SİSTEMİ

"Türk Çocuk Adalet Sisteminin Genel Değerlendirmesi"

Dan O'DONNELL, *Uluslararası Danışman, ABD*.....16

"Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal Boyut"

Prof. Dr. Uğur TEKİN, *İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı*.....23

"Türkiye'deki Çocuk Adalet Sisteminin Eleştirel Analizi"

Doç. Dr. Osman DOLU - Doç. Dr. Hasan BÜKER - Dr. Şener ULUDAĞ, *PolisAkademisi*.....28

"Türkiye Çocuk Adalet Sistemine Dair Gözlem ve Değerlendirmeler"

Prof. Dr. Feridun YENİSEY, *Bahçeşehir Üniversitesi*.....36

Ortak Oturumlar - II. GÜN (09.30 - 11.00)

AYNI MASAYA OTURMAK: KURUMLAR ARASI KOORDİNASYON

- "Türkiye'de Çocuk Koruma Alanında Kurumlar Arası Koordinasyon"**
Doç. Dr. **Taner GÜVENİR**, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi*49
- "Çocuk Koruma Sisteminde Kurumlar Arası İş birliği ve Koordinasyon"**
Murat HALİŞÇELİK, *Sosyal Hizmet Uzmanı, Bursa Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü*.....55
- "Koruyucu ve Destekleyici Tedbirlerin Uygulanması ve Koordinasyonu"**
Doç. Dr. **Hakan ACAR**, *Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü*.....68
- "Kurumlar Arası Koordinasyon"**
Dr. Ursina WEIDKUHN, *Eski Çocuk Savcısı/Hâkimi, Uluslararası Danışman, İsviçre*.....75

Ortak Oturumlar - III. GÜN (13.30 - 15.00)

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNE YÖNELİK ULUSLARARASI MODELLER

- "Kırgızistan Çocuk Adalet Sistemi"**
Abdurrahmanov BEKOVIÇ, *Kırgızistan Cumhuriyet Yüksek Mahkemesi Hâkimi*.....88
- "Birleşik Devletler'de Suç İşleyen ve Ceza Alan Çocuklara Yönelik Koruma Önlemleri"**
Prof. Dr. James GRONQUIST, *Charlotte Hukuk Fakültesi, Kuzey Carolina*.....90
- "Fransız Çocuk Ceza Hukuku: Koruyucu Modelden Cezalandırıcı Modele Geçiş"**
Ayça CİNİÇ BACHELIER, *Sorbonne Üniversitesi, Paris*..... 93
Sabine RACZI-BILI, *Eski Çocuk Hâkimi, Fransız Büyükelçiliği İş birliği Ateşesi*.....104

Kapanış Konuşmaları

- Séverine JACOMY-VITÉ**, *UNICEF Türkiye Çocuk Koruma Bölüm Şefi*.....112
- Engin DEMİR**, *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanı*.....113
- Sefa MERMERCİ**, *Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı*.....113

ÖNSÖZ

Çocuk suçluluğu, gelişim dönemi özellikleri ve gelecek yaşama etkileri nedeniyle diğer suç grupları arasında daha özel bir öneme sahiptir. Ruhsal, zihinsel, fiziksel yönden tam bir olgunluğa erişmemiş, toplum içindeki rol ve görevlerini henüz kavrayamamış olarak nitelendirebileceğimiz ergenlik çağındaki gencin, kendisinde gözlemlenen hızlı gelişmesinin yarattığı dengesizliğin yanı sıra yanlış ebeveyn tutumları, olumsuz davranış kalıplarını destekleyen sosyal çevre, bilgi ve deneyim eksikliği çocuğun istenmeyen ve öngörülmeyen tepkiler göstermesine ve eylemlerde bulunmasına neden olabilmektedir. Ayrıca çocuğun sosyal ve hukuk normlarına uyum göstermede yaşadığı zorluklar, normal dışı davranışlar ile sağlıksız ortamlara yönelmesine ve yaşamının daha ilk dönemlerinde suça karışmasına neden olabilmektedir.

Suça sürüklenerek ceza infaz kurumlarına gelen çocukların kurumda buldukları süreç içerisinde, eksik ya da yetersiz sosyalleşmelerine neden olan etkenlerin ortaya çıkarılması ve elde edilen bilgiler doğrultusunda uygun müdahalelerin yapılması temel alınarak, çocuğun yeniden toplumsallaşma sürecini kolaylaştırılması hedeflemektedir. Bu hedefler istikametinde yürütülen çalışmalar, ülkemizde taraf olduğu çocuk hakları sözleşmesi, ulusal ve uluslararası mevzuat ile çocuğun yüksek yararı ilkesine dayanmaktadır.

Bu çalışmalar kapsamında Avrupa Birliği'nin mali, UNİCEF'in teknik desteği ile Adalet Bakanlığı koordinatörlüğünde; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK), Adalet Akademisi iş birliğinde, Çocuk Koruma Kanunu'nun etkin bir şekilde uygulanmasını ve çocukların adil yargılanma, çocuk adalet sisteminde etkin sektörler arası iş birliği ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklara sağlanan yüksek standartlara uygun hizmetler çerçevesinde, çocukların bütün haklarının yasal bir zeminde tam olarak yaşama geçirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda 2012-2014 yılları arasında yürütülmekte olan Çocuklar İçin Adalet Projesi'nin önemli bir aktivitesi olan "Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu" Adalet Akademisinin sorumluluğunda 5-7 Aralık 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sempozyum, Koruma/Önleme, Yargılama, İnfaz başlıklarından oluşmuş ve sempozyumdaki bildiriler ve sunumlar bu üç başlık altında kitaplaştırılmıştır.

Uluslararası ve ulusal mevzuata göre, 0-18 yaş arası tüm çocukların ihtiyaçlarının giderilmesi ve her türlü riskten korunması devletin sorumluluğu altındadır. Bu amaç doğrultusunda hizmet veren tüm kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin ortak bir dil, tutum ve anlayış geliştirmeleri büyük önem arz etmektedir.

Bu amaç doğrultusunda çocuğu bütünsel bir bakış açısıyla ele alan ve üç gün süren "Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu" ile; çocuklarla ve çocuklar için çalışan her düzeyde profesyonelin yararlanabileceği bireysel, kurumsal, ulusal ve uluslararası boyutları olan bilgi ve deneyimlerin tartışılması ve çocuğun yüksek yararına hizmet etmesi sağlanmıştır.

Bu sempozyumun gerçekleşmesinde emeği geçen, destek veren ve katkıda bulunan tüm paydaşlara teşekkürlerimizi arz eder, bu alanda yapılacak çalışmalarına tüm ilgililerin katkıda bulunmasını dilerim.

Selam ve Sevgilerimizle.

YÜKSEL HIZ

**Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
Proje Kıdemli Sorumlusu**

SUNUŞ

Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Türkiye Adalet Akademisi paydaşlığında; Avrupa Birliği'nin finansal, UNICEF'in teknik desteğinde yürütölen "Çocuklar için Adalet Projesi" kapsamında Ankara'da 05-07 Aralık 2012 tarihlerinde uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir. Bu sempozyum dolayısıyla, ceza adalet sisteminin suçta sürüklenen çocuklar için son çare olmasının; mağdur ve suçta sürüklenen çocukların haklarının korunması bakımından kurumlar arası etkin iş birliğinin önemi özellikle vurgulanmıştır.

Çocuklar, toplumun özel ve hassas bir şekilde korunması gereken kesimini oluşturmaktadır. Onlar, toplumun gelecek kuşakları, umudu ve güç kaynağıdır. Bu nedenle çocuklar güçlü ve mutlu yarınlara güvencesidir. Bu bağlamda, çocukların gelişimlerine gereken önem ve değer verilmelidir. Çocukların doğal güçsüzlükleri nedeniyle hukuk kuralları ile korunmaları onların gelişimlerinin daha sağlıklı olması bakımından önemlidir. Bu suretle, çocuk haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kapsamındaki düzenlemeler, çocukların bedensel, zihinsel, duygusal, ahlaki ve sosyal bakımdan gelişimlerini güvence altına almaktadır. Söz konusu bu düzenlemeler, çocukların onurunu ve saygınlığını koruması bakımından toplumun yararını da yakından ilgilendirmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yaşama hakları, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları şeklinde çocuk haklarına yer verilmektedir. Hukukumuzda da, başta Anayasa'da olmak üzere, çocukların korunmaya muhtaç durumları nedeni ile özel olarak korunmaları, yüksek yararlarının dikkate alınması, istismara ve şiddete karşı haklarının korunmasını öngören düzenlemeler bulunmaktadır.

Uluslararası ilkeler ile büyük ölçüde uyum içinde olan çocuk adalet sistemine ilişkin temel ilkeler ise Çocuk Koruma Kanunu'nda belirlenmiştir. Suçta sürüklenen çocukların, kişisel gelişim süreçlerinin devamlılık göstermesi ve suçta sürüklenme nedenlerindeki farklılıklar, onların yetişkin sanık ve suçlulardan ayrı olarak muameleye tabi tutulmalarını gerektirmektedir. Ceza adalet sistemindeki özel yaklaşım, çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin gerektirdiği tüm sosyal, kültürel, eğitsel, psikolojik ve tıbbi yardımlardan yararlandırılmalarını, onların sosyalleştirilerek yeniden topluma kazandırılmalarını amaçlamaktadır. Çocuklar bakımından korunmaya muhtaçlık, suç mağduru çocuklar kadar suçta sürüklenen çocukları kapsar şekilde değerlendirilmelidir. Çocuklarla ilgili koruma mekanizmalarının yeterince geliştirilmemesi ve onlara yönelik yanlış uygulamalar, toplumun her bakımdan büyük bedeller ödemesine yol açacaktır.

Çocuk haklarına saygı çerçevesinde çocuklara hayatta ilerleyebilme şansı verecek her türlü çalışmanın hem bireysel hem de kurumsal ölçüde desteklenmesi önemlidir. Bu suretle; çocuk adalet sisteminde çocukların haklarının korunması, çocuk adalet sistemi çalışanları için hizmet içi eğitimlerin gerçekleştirilmesi ve özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklara bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinin sunulmasını temel hedefler olarak kabul eden bu projede ve proje etkinliklerinde sorumluluk paylaşmaktan dolayı memnuniyetimizi ifade eder, söz konusu sempozyum kitaplarının tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

HÜSEYİN YILDIRIM

Yargıtay Üyesi

Türkiye Adalet Akademisi Başkanı

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli
ANKARA

Açılış
Konuşmaları

Sayın Muhsin ALTUN, *Merkezî Finans ve İhale Birimi Başkanı*

Sayın Dr. Ayman ABULABAN, *UNICEF Türkiye Temsilcisi*

Sayın Bela SZOMBATI, *Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu
Başkan Yardımcısı*

Sayın Ahmet ZAHTEROĞULLARI, *Aile ve Sosyal Politikalar
Bakanlığı Müsteşarı*

Sayın Birol ERDEM, *Adalet Bakanlığı Müsteşarı*

MUHSİN ALTUN

MERKEZİ FİNANS VE İHALE BİRİMİ BAŞKANI

Sayın Müsteşarlarım, Saygıdeğer Başkanlar, Saygıdeğer Katılımcılar, Hepinize günaydın diyerek sözlerime başlamak istiyorum. Merkezî Finans ve İhale Birimi adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Birimimizin Sözleşme Makamı olarak içerisinde yer aldığı Çocuklar İçin Adalet Projesi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avrupa Birliği Komisyonu arasında imzalanan 2010 yılı finansman anlaşması kapsamında desteklenmektedir. Bu kapsamda 3.7milyon Avro tutarında bir kaynak tahsis edilmiş durumda. Projenin genel amacı, biraz önce açılıştta da belirtildiği gibi çocukların haklarının adalet sisteminde, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun olarak korunması. Keza, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun etkin bir şekilde uygulanarak tüm çocuk haklarının tam olarak hayata geçirilmesi de projenin özel hedefini oluşturmaktadır. Proje kapsamında çocukların adil yargılama haklarının korunması, çocuk adalet sisteminde etkin sektörler arası iş birliğinin sağlanması ve özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklara hizmet sunulmasına dönük faaliyetler gerçekleştirilecek.

Proje, doğrudan hibe ve tedarik olmak üzere iki ana bileşenden oluşmaktadır. İhale hazırlık süreci devam etmekte olan tedarik bileşeni altında 160 adliye binasında uluslararası standartlara uygun çocukla görüşme odaları kurulacak ve kısaca "BİSİS" olarak bilenen "Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi" uygulaması için 600 bin Avro tutarında bir ekipman alımı gerçekleştirilecektir. Doğrudan hibe bileşeni kapsamında ise birimiz ile UNICEF arasında 3 Ocak 2012 tarihinde 3 milyon 150 bin tutarında bir sözleşme imzalandı. 24 ay sürmesi planlanan bu bileşendeki faaliyetler; adil yargılama hakkının etkin şekilde hayata geçirilmesi, çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarına son çare olarak başvurulması ilkelerinin uygulama geçirilmesine ilişkin faaliyetler olacaktır.

Proje kapsamında çocuk adalet sisteminde; çocukların haklarının korunması, sistem çalışanları için hizmet içi eğitim programları hazırlanması ve özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların BİSİS çerçevesinde bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanması faaliyetleri yürütülecek. Açılışında bulunduğumuz Sempozyum da bu kapsamda gerçekleştirilen faaliyetlerden biri olup, Proje hedeflerinin gerçekleştirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Sayın Müsteşarlarım, saygıdeğer katılımcılar, bu Projenin hayata geçirilmesiyle; çocukların adil yargılama hakkının korunması, çocuk adalet sisteminin güçlendirilmesi, özgürlüğünden yoksun bırakılan çocuklara yüksek standartta hizmet sağlanması alanlarında ülke olarak önemli bir ilerleme sağlanmış olacağına inanmaktayız.

Sözlerime burada son verirken başta Adalet Bakanlığımız ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımız olmak üzere Projenin uygulamasında rol alan Hâkimler ve Savcılar

Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi ve uygulamayı yürüten UNICEF'in yönetici ve çalışanlarına huzurlarınızda teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

DR. AYMAN ABULABAN

UNICEF TÜRKİYE TEMSİLCİSİ

Saygıdeğer Müsteşarlar, Saygıdeğer Davetliler ve Meslektaşlarım, sizlere UNICEF adına "Çocuklar için Adalet" sempozyumuna hoş geldiniz demek istiyorum. Bu etkinlik; Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve UNICEF'in teknik desteğiyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından uygulanan iddialı bir proje kapsamında düzenlenmektedir. Proje hem çocuk mağdurlara hem de çocuk suçlulara yönelik olup, koruma ve rehabilitasyonu bir arada sunmayı hedeflemektedir.

Bu proje ile adalet sisteminde çocuklarla ilişki kuracak olan profesyonellerin tümünün sorumluluk sahibi, yetkin ve hesap verebilir hâle gelmesi amaçlanmaktadır. Bu proje ile çocukların adalet sistemi içinde buldukları zamanı onlar için ayrı bir darbeye dönüştürmektense bir fırsata dönüştürmek amaçlanmaktadır. Projenin yarısını tamamlamış bulunmaktayız ve çocuklar için adaletle ilgisi olan, güçlü fikirleri ve zengin deneyimleri olan herkesi bir araya getirmenin önemli bir tartışma platformu yaratacağına inanıyoruz.

Bu platform; hem projemizin hem de Türkiye'deki çocuklar için adalet sistemini iyileştirmek isteyen diğer projelerin daha da güçlenmesini sağlayacaktır. Bildiğimiz üzere, çocuklar için adaleti gerçekleştirmek hem ulusal hem de uluslararası hukuk nezdinde sahip olduğumuz bir yükümlülük. Türkiye'deki yargı reformu, çocuklara sunulan adalet sistemini uluslararası standartlar doğrultusunda geliştirecek şekilde ve "suç işleyen çocuklar için ceza sisteminin son çare olması" yaklaşımı kapsamında planlanmaktadır. Bu süreçte çocukların tutuklanması ve hapis cezasına çarptırılmasından doğan sorunları çözmek için çaba sarf edilecektir. Koruma ihtiyacı olan çocuklar için ise çocukların ailelerinden ayrılması başvurulacak son çare olacaktır.

Geçtiğimiz 12 ay boyunca proje ortakları olan Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile yapılan toplantılar şimdiye kadar kaydedilen ilerlemeyi, özellikle de çocuk adalet sistemini geliştirmek açısından önemli bir adım olan ve 2005 yılında yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunu'nu değerlendirmemizi sağlamıştır. Bu süreçte genç profesyonellerin sadakat içinde bizimle çalıştığına tanıklık ettik. Yapılan büyük ve çalışmalarımız konusunda bizleri teşvik edici değişikliklerden bazıları hak temelli bakış açısının geliştirilmesi ve alternatif müdahale yöntemleri ve çocuklara ilişkin hukuki usullerde değişikliğe gidilmesi olmuştur. Umarım bu sempozyum bizlere tüm bu yeni temayülleri paylaşabilme fırsatı tanır ve önümüzdeki diğer sorunlara çözüm yolu yaratma imkânı

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

verir. Bununla birlikte, karşılaştırmalı analiz ve uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi için burada görüş ve izlenimlerini paylaşacak olan farklı ülkelerden gelen konukları ve ulusal ve uluslararası farklı platformlarda çalışmış danışmanları görmekten de çok mutluyuz. Hepinize zaman ayırdığınız için teşekkür ediyor, tekrar hoş geldiniz diyorum.

Değerli konuklar; çocukların hukuki ve toplumsal konularda, adalet sistemi ve sosyal yardım programları kapsamında maruz kaldığı muamele hukukun üstünlüğünü sağlama ve ilgili hedeflere ulaşmak konusunda tamamlayıcı bir unsurdur. Kaydedilen önemli ilerlemelere rağmen çocukların hukukun üstünlüğü bakımından toplumun önemli bir paydaşı olarak görülmesi için hâlen yapılması gerekenler olduğunu görüyoruz. Çocuklar için adaletin uygulanması konusundaki çalışmalarımız hâlâ zaman zaman daha geniş anlamdaki adalet ve güvenlik reformundan ayrı olarak değerlendiriliyor. Dezavantajlı grupların haklarını korumak ve fakirlikle mücadele için adalete erişimin gerekliliği önemli bir strateji olarak kabul edilmekle beraber bu hususta çocuklara nadiren yer veriliyor. Kanımca, biraz önce izlediğimiz film de bu sistemin nasıl oluşturulduğunu görmemiz için bir fırsat sağladı.

UNICEF olarak, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Komitesi'nin ve çocuklar için adalete yönelik diğer uluslararası hukuki metinlerin ilgili hükümlerinin daha geniş anlamdaki politika reformuna ve bunların uygulanması yönündeki çabalara yansımaları sağlamayı hedeflemekteyiz. Kalitesi, çeşitliliği ve katılımcıları ile bu sempozyumun hükümetlerin güvenlik, sosyal yardım ve hukuki alanda gerçekleştireceği reforma çocuklar için adaleti de eklemesi için destek sağlayacağını umuyoruz. Bu hususta Avrupa Komisyonu, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi, HSYK ve tüm uzman ve akademisyenlere gösterdikleri güven ve destekten dolayı içtenlikle teşekkürlerimi sunarım. Bununla beraber tabii ki bu etkinliğin gerçekleşmesi için büyük zaman ve çaba harcayan UNICEF'teki çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim. Verimli bir 3 gün geçirmenizi diler, dinlediğiniz için sizlere teşekkür ederim.

BELA SZOMBATI

AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE DELEGASYONU BAŞKAN YARDIMCISI

Adalet Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Saygıdeğer Müsteşarları, Saygıdeğer UNICEF Temsilcisi, Merkezi Finans ve İhale Birimi Sayın Başkanı, Sayın Proje Ortakları, Sivil Toplum Temsilcileri, Hanımefendiler ve Beyefendiler

Bugün sizlerle "Çocuklar için Adalet" projesi kapsamında düzenlenen bu seçkin etkinlikte beraber olmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Avrupa Birliği adına konuşmak gerekirse, bu projenin Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Akademisi, HSYK, Sivil Toplum Kuruluşları, UNICEF ve Avrupa Birliği arasındaki verimli iş birliğini yansıtarak toplumun en dezavantajlı üyeleri olan çocukların kendi haklarını

koruyan ve gelecekteki gelişimlerine zarar vermeyen bir ortam oluşturmak için adalete erişimini sağlama amacı doğrultusunda çalışmasından gurur duyuyorum. Avrupa Birliği; bu projeyi 2.8 milyon Avro'luk bir bütçe ile desteklemektedir. Türkiye ile devam eden iş birliğimiz ve faaliyetlerimizin bir parçası olarak Türkiye'nin uyum sürecinde temel hakları güvence altına alan kurumları güçlendirmek için çalışmaktayız. Bu projenin ana amacı, Türk hukuk sisteminde çocuk haklarının korunmasını güçlendirmek ve sonuç olarak Çocukları Koruma Kanunu ve çocukların adil yargılanma hakkına erişimini sağlamaktır. 24 aylık bu proje şu an ilk yılını tamamlamış bulunmaktadır ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilgili her kurumu tarafından projenin benimsendiğini ve bununla beraber UNICEF'in proje faaliyetlerini iyi bir şekilde koordine ettiğini görmekten büyük memnuniyet duymaktayız. Bu sebeple, bu projenin hukuk sisteminde çocuk haklarına daha iyi koruma sağlamak ve hukuki sorunlarla karşılaştıklarında çocukların menfaatlerinin dikkate alınmasını sağlamak konusunda büyük bir katkıda bulunacağını söyleyebiliriz. AB; Türkiye'deki yargı reformuna ilişkin tüm tartışmaları ve girişimleri ilgiyle izlemekte olup bunu AB'ye uyum sürecinde Kopenhag Kriterleri'nin uygulanması ve demokrasi için önemli bir unsur olarak kabul etmektedir. Bildiğiniz üzere, Türkiye ve AB arasındaki olumlu bildiri AB Bakanı Egemen Bağış'ın ve Genişleme Komisyonu Başkanı Stefan Füle'nin katılımıyla Mayıs 2012'de yayınlanmıştır. Bu bildirinin hedefi her türlü iş birliğini geliştirmek ve Türkiye'nin geliştirmesi gereken ve AB'ye açılım ve 2013 uyum müzakereleri sürecinde bir köprü oluşturacak olan her iki tarafın yararına olan reformların gerçekleştirilmesini teşvik etmektir. Bu çerçevede uyum müzakereleri sürecinde Türkiye'nin AB Politikaları ve bu alanlardaki standartlara uyumunu sağlamak için 23. Fasıl kapsamındaki hukuki ve temel haklara yönelik bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma grubu geçtiğimiz günlerde Brüksel'de ikinci kez son derece açık görüşlü ve yapıcı bir atmosferde buluşarak Türkiye-AB ilişkilerinin bu çok önemli hususlarına ilişkin olumlu bir zemin hazırlamıştır. Belirtmek isterim ki çocuklara yönelik adalet konusundaki bu proje yargı reformu hususunda mevzuat uyum süreci ve Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci için Kopenhag Kriterleri ile uyum konusundaki çabaları ile tamamen örtüşmektedir.

Hanımefendiler ve Beyefendiler,

Avrupa Birliği Türkiye'nin çocuklar için adalet reformuna uzun süredir destek vermektedir. Mevcut proje, Türkiye'de Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve 2005 yılında uygulanmaya başlanan "Çocuklar için İyi Yönetişim, Koruma ve Adalete Doğru" ve 2008 tarihli "Önce Çocuklar" projelerinin devamı niteliğindedir. Bu projelerin her ikisi de çocuk adalet sistemi alanındaki değişen sorunlara çözüm bulma konusunda yenilik getirmiş ve çeşitli sorumlu kurumların kendi içlerindeki ve devlet ve sivil toplum örgütleri ile olan bağlarının güçlendirilmesini sağlamıştır. Pek çok AB ülkesindeki ve dünyadaki çocuk adalet sistemi reformu ile ilgili tecrübeler koşulsuz hapis cezalarının ve çocukların göz altına alınmasının yalnızca suçların tekrür etmesine ve dolayısıyla

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

insani, sosyal ve ekonomik açıdan toplumda büyük bedeller ödenmesine yol açtığını göstermektedir. AB, çocuklar için adalet konusunda tamamen Birleşmiş Milletler'in yaklaşımını benimsemektedir. Unutmamak gerekir ki çocuklar hâlâ sıklıkla şiddet ve güvenlik eksikliği de dâhil olmak üzere hukukun üstünlüğü konusundaki ihlallerden en çok etkilenen grubu oluşturmaktadır. Aynı zamanda BM'nin bu yaklaşımı doğrultusunda çocukların menfaatinin çoğunlukla pek çok hukuki girişim tarafından dikkate alınmadığını belirtmek gerekir. Dahası, çocuklara yönelik yargı standartları çoğunlukla geniş kapsamlı hukuk ve güvenlik reformlarından ayrı olarak ele alınmaktadır.

Sonuç olarak, gerekli reformların ve AB standartları ve uygulamalarına uyumun bir parçası olarak, Türk yargı sisteminin çocukların ve gençlerin daha fazla yanında olması ve göz altına karşı başka alternatifler geliştirmesi gerektiği görüşündeyiz. Bunun sonucu olarak, hukuki uyuşmazlıklarla karşılaşan gençlere daha başarılı hayatlar sürdürmeleri için ikinci bir şans verilmiş olacak ve bu da toplumun tümü için faydalı olacaktır. 4. Yargı Reformu Paketini bu nedenle heyecanla beklemekteyiz. Umuyoruz ki bu yargı paketi çocuklara yapılan muamele ile ilgili olarak olumlu etkisi olacak önemli mevzuatlarda değişikliğe gidecektir. Aynı umudu Cumhurbaşkanı Sayın Gül'ün de belirttiği gibi terörün tanımlanması konusunda da taşımaktayız.

Geçmişte şiddete teşvik ve ifade özgürlüğü konusundaki farkın belirlenememesi çok sayıda çocuğun ve gencin yok yere göz altına alınması ile sonuçlanmıştır. Belirtmek isterim ki AB Türkiye'nin terörle savaşına tam destek vermektedir. Elbette AB'de olduğu gibi bu savaş insan haklarına saygı çerçevesinde gerçekleşip çocuklar da dâhil olmak üzere demokratik zemine saygılı olmalıdır. Bu, Türkiye ile kurulan diyalog ve AB ile olan gündemde ele alınan önemli bir husustur.

AB, uyum sürecinde çocuklara yönelik hukuki sistem alanındaki yenilikleri desteklemeye devam edecektir ve belirtmek isterim ki bu önemli konuda pek çok devlet kurumunun bir arada çalıştığını görmekten memnuniyet duymaktayız. Ayrıca belirtmek isterim ki AB Türkiye'yi, bu proje ile öğrenilecek dersler çerçevesinde çocuklar için oluşturulacak yeni denetimli serbestlik hususunda da destekleyecektir. Bu proje için UNICEF ile çalışmaktan memnuniyet duyuyoruz.

Burada farklı sivil toplum örgütleri ile yapılan iş birliğinin öneminin altını çizmek isterim. Her projenin başarılı olması açısından ilgili kurumların konuya dâhil olması ve benimsemesi bir ön koşuldur. Şimdiden bu şartların gereğiyle yerine getirildiğini görmekteyiz. Bu doğrultuda herkese başarılarının devamını ve hepimizin gurur duyacağı sonuçlar alınması için verimli bir iş birliği süreci dilerim.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

AHMET ZAHTEROĞULLARI

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI MÜSTEŞARI

Sayın Müsteşarım, Komisyon'un çok değerli temsilcisi, Adalet Akademisinin değerli başkanı, Merkezî Finans ve İhale Kurumunun sayın başkanı, Türk yargı camiasının çok değerli mensupları, değerli mülki idare amirleri, her iki Bakanlığın çok değerli mensupları, sivil toplum kuruluşlarımız, değerli katılımcılar, değerli akademisyenler, değerli basın mensupları, ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biz, bildiğiniz gibi çocukların Bakanlığımız; kadınların, yoksulların, engellilerin, yaşlıların, şehit yakınları ve gazilerin nitelikli özel ilgi ve politika gerektiren kesimlerin Bakanlığımız. Sadece bu çizdiğim çerçeveye bizim yükümüzün ne kadar ağır ve kapsamlı olduğunu zannediyorum anlatmaya yeter. Ancak yine memnuniyet ile ifade etmek isterim ki bu hizmette, bu uğraşta yalnız değiliz. Bizim çok güçlü partnerlerimiz var.

Konu çocuk olunca, konu kadın olunca, konu yaşlı, engelli ya da toplumun diğer dezavantajlı kesimleri olunca Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin tüm bakanlıkları en az bizim bu kadar bu konuları sahipleniyorlar. Zaten bu konuların hiçbirinde tek başımıza sonuç almaya, tek başımıza politika yapıp uygulamaya bizim de ne gücümüz yeter ne de vaktimiz yeter. Bu alan, sosyal politika alanı bir bakanlığın, bir ekibin hatta bir ülkenin tek başına çözeceği sorunlar değil küreselleşen dünyada.

Yine bu çalışmalarımızda bizim çok güçlü bir partnerimiz var: UNICEF. Sadece son bir hafta birlikte yaptığımız üçüncü toplantı bu ve hepsi de çok anlamlıydı. Ben kendilerine de teşekkür ediyorum. Yine Avrupa Birliği'nin bu alandaki çok güçlü desteğini ve katkılarını hissediyoruz ve onlara da müteşekkirim.

Biz, Bakanlık olarak politikalarımızı oluştururken önce ilkelerimizi belirledik. İnsan odaklı hizmet sunacağız diyoruz; koruyucu/önleyici yaklaşıma öncelik vereceğiz, multi-disipliner yaklaşım ile hizmet sunacağız, herkese en yakın noktadan hizmet sunacağız, talep odaklı değil arz odaklı hizmet sunacağız vesaire. İnsan odaklı hizmet, her bir bireyi bir varlık olarak kabul edip toptancı bir yaklaşım ile değil her bir bireyin, her bir ailenin ihtiyacına göre hizmet üretmek. Dolayısıyla bu noktadan baktığımızda da yine "önce çocuk" dedik. Neden önce çocuk? Önce çocuk çünkü hepimiz önce çocuktuğumuz. Önce çocuk çünkü bu ülkenin nüfusunun 1/3'ü çocuk. 24 milyon 18 yaşının altında nüfusa sahip Avrupa'nın en genç ülkesiyiz. Önce çocuk çünkü her şeye çocukken başlıyoruz. Bizim demin saydığımız sorun alanındaki, görev alanımızdaki uğraştığımız sorunların birçoğu aslında birer sonuç. Engelleri aşamamışsa engellimiz, çocukken öğretilmemiş ya da buna uygun eğitilmemiş olmasından çoğunlukla. Şiddet varsa toplumda, ne deniliyor öğrenilmiş çaresizlik denilen bir kavram varsa o çocukluktan yerleşiyor. Biz dolayısıyla engelleri de çocukken alacağımız, çocukken vereceğimiz eğitimlerle aşacağız, şiddeti de çocuktan başlayarak, çocukları eğiterek, aileleri eğiterek yok

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

edeceğiz. Diğer alanlarda da yaşlımıza da sahip çıkacaksak yine çocukken bu duyarlılığı kazandıracacağız. Çünkü çocuğa yapılan yatırım, aslında topluma ve geleceğe yapılan yatırımdır.

Böyle bakıldığında Çocuk Hakları Sözleşmesi, bizim ülkemizin aslında mevzuat bakımından diğer alanlara bakıldığında da medeni dünyada üyesi olmak için çalıştığımız Avrupa Birliği'nin çok gerisinde olmadığını düşünüyorum, bu alanda da öyle.

Ülkemiz 1989 yılında Dünya Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan 193 ülkeden bir tanesi. Ama esas olan imzalamak kadar, onaylamak kadar bu hakları, bu sözleşmeleri hayata geçirmek için de aynı uğraşı vermemiz gerekiyor. Yine bizim ülkemiz şu anda dünyanın 17. büyük ekonomisi ve hedefimiz, hepimizin bildiği gibi 2023 hedefi ilk 10 ekonomisinden biri olmak. Ama dünyada artık gelişmişlik sadece ekonomik büyüklükle ölçülmüyor, sosyo-ekonomik gelişmişlik denilen bir kavram var.

Biz sosyo-ekonomik gelişmişlik kriterleri bakımından da dünyanın ilk 10 ülkesinden biri olmalıyız. Biz yaratılan refahı, toplumda ne kadar adil, eşit demiyorum çok ayrı bir kavram sizin de bildiğiniz gibi, adil paylaşabilirsek o zaman gerçekten kalkınmış bir ülke olacağız.

Bugün TÜİK verileri açıklandı, yoksulluğu kalıcı şekilde azaltıyoruz. Daha 10 yıl önce %30'ların üzerinde olan 4,3 doların altında yaşayan toplum oranı, aile oranı geçen sene 3,66'ya düşmüştü. Bu yıl, bugün açıklanan rakamlarla 2,79. Bir doların altında yaşayan toplum kesimi kalmamıştır ülkemizde, memnuniyetle ifade ederim. 2,15 doların altında yaşayan, bunlar uluslararası yoksulluk kavramları, çok büyük bir düşüş göstermişti: Geçen yıl 0,20, bu yıl 0,14. Belki biz teker teker o 0,14'deki aileler kim ise onları da bulup onu da sıfırlamak durumundayız. Kalıcı olarak azaltıyoruz ama yoksulluğu azaltmak değil, esas olan yoksulluğu kalıcı olarak azaltmak, kalıcı olarak ortadan kaldırmak. Bunu da biraz önce konuşmacılarımız ifade ettiler bir tek yolu var: Eğitim ve istihdam. Yoksul bir aileyi kalıcı olarak bu sarmaldan çıkarmanın yolu da çocuğuna yapılan yatırımdır yine. Dolayısıyla çocuk bizim için önemli, ülkemiz için önemli, dünya için önemli, çocuğa verilecek eğitim önemli, çocuğun hakları önemli. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de vurgulanan çocuğun eğitim hakkı, yaşam hakkı, katılım hakkı, bunların hepsi özel politika, politik duyarlılık, kararlılık ve takip gerektiren konular.

Bu nedenle bu Sempozyumu biz de Bakanlık olarak çok önemsiyoruz. Adalet Bakanlığına ve Adalet Akademisi'ne bu Projeye bizi de ortak ettikleri için müteşekkirimiz, yine Avrupa Birliği'ne ve MFIB'ye desteklerinden dolayı çok teşekkür ediyoruz. İnşallah hep birlikte biz Gregori Petrov'un söylediği gibi bir "Beyaz zambaklar ülkesi yaratacağız." Saygıları sunuyorum.

BİROL ERDEM

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞARI

Sayın Yargıtay Başsavcım, Sayın Müsteşarım, Sayın UNICEF Türkiye Temsilcisi, Sayın Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Başkan Yardımcısı, Merkezî Finans ve İhale Kurumunun Değerli Başkanı, Sayın Türkiye Adalet Akademisi Başkanım, Çok Değerli Katılımcılar ve Basın Mensupları, Hanımefendiler, Beyefendiler,

Sözlerime başlamadan önce UNICEF'in teknik, Avrupa Birliği'nin mali desteğinde Bakanlığımızca Türkiye Adalet Akademisi koordinatörlüğünde düzenlenen Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu'na hoş geldiniz diyor, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Ülkemizde adalet kurumlarının yönetimi ve adalet hizmetlerinin sürdürülmesinden sorumlu kurum olan Bakanlığımız, adalet hizmetlerinin daha hızlı ve etkili olarak yerine getirilmesi için özellikle son 10 yıldır oldukça önemli çalışmalar ve projeler yürütmüş, bu dönemde yapılan mevzuat çalışmalarından ve projelerden olumlu sonuçlar alınmıştır. Yürütülen bu kanun çalışmaları ve projelerle demokrasi ve insan hakları konusunda çağdaş ülkelere benimsenmiş, uluslararası standartlara paralel mevzuat ve uygulamalar geliştirilmiştir. Bu bağlamda korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması amacıyla Bakanlığımız tarafından hazırlanan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu 15 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun'un Temel İlkeler temel başlıklı 4. maddesinde çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlerle hapis cezasına en son çare olarak başvurulması ilkesinin gözetileceği hükmüne yer verilmiştir. 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan halk oylamasıyla kabul edilen 5982 sayılı Kanun ile Anayasa'nın 10. maddesinde değişiklik yapılarak çocuklar için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağı belirtilmiş ve özel surette korunması gereken çocuklar için pozitif ayrımcılık ilke olarak kabul edilmiştir.

Yine çocuğun yüksek yararı temel düşüncesinden hareket ile 0-6 yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlüler için özel bir infaz rejiminin öngörüldüğü ve bu hükümlülerin kalan cezalarını denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle ceza infaz kurumu dışında geçirmesine olanak sağlayan ve yine Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan 6291 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair Kanun 5 Nisan 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ayrıca bu uygulamaların bir parçası olarak 2005 yılından bu yana özellikle çocuklara yönelik Avrupa Birliği'nin mali ve UNICEF'in teknik desteğinde Jandarma Genel Komutanlığının koordinatörlüğünde Türkiye'de "İyi Yönetişim, Koruma ve Adalet Doğru Projesi" yürütülmüştür. Bu Proje, yasalarla ihtilaf hâlinde olan çocuklar için koruyucu ortamları geliştirmek ve çocukların kanunla ihtilafı hâle gelmelerini önlemeye yönelik

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

sistemi güçlendirmeyi hedeflemiştir.

Bu Projenin ardından, 2008-2010 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde "Önce Çocuklar, Çocuk Koruma Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi Projesi" yürütülmüş. Ve bu Proje ile de 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda öngörüldüğü üzere özellikle kanunla ilişkili hâle gelme riski bulunan çocukların özgürlük, eğitim gibi haklarından mahrum olmamaları ve şiddet, ihmâl ve istismardan korunmaları için çalışan kurumların kapasitelerini arttırmak amaçlanmıştır.

Yukarıda sayılan projelerin devamı niteliğinde, 2012-2014 yılları arasında Avrupa Birliği'nin mali ve UNICEF'in teknik desteği ile Adalet Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının iş birliğinde Çocuklar için Adalet Projesi yürütülmektedir. Söz konusu Projenin amacı, Çocuk Koruma Kanunu'nun etkin bir şekilde uygulanması ve çocukların adil yargılanmasının teminat altına alınması, çocuk adalet sisteminde etkin olan sektörler arası iş birliğinin temini ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklara yüksek standartlarda hizmet sunulmasıyla, çocukların bütün haklarının yasalar çerçevesinde tam olarak hayata geçirilmesinin sağlanmasıdır.

Projenin süresi 24 ay ve toplam maliyeti ise 3 milyon 750 bin Avro'dur. Çocuklar için Adalet Projesi'nin hedeflenen önemli sonuçlarından birisi çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi ve özgürlüğünden yoksun bırakılmanın çocuklar için sadece son çare olarak kullanılmasının sağlanmasıdır. Ayrıca bu hedeflere yönelik hukuki düzenlemelerin uygulamaya konulması için koordinasyon stratejisinin tam olarak uygulanmasının yanı sıra bugüne kadar kaydedilmiş olan ilerlemelerden çocukların da faydalanmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

Projenin diğer sonuçları ise çocuk adalet sistemi çalışanları için uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış bir hizmet içi eğitim programının hazırlanması ve bu alana ilişkin uluslararası bir sempozyum düzenlenmesi, ceza infaz kurumlarında barınan çocuklar için geliştirilen model ile ceza infaz kurumuna gelen her çocuğun içinde bulunduğu risk düzeyinin saptanması, ihtiyaçlarının belirlenmesi ve uygun müdahale için gerekli tüm yönlendirmenin yapılmasını sağlayacak araştırma değerlendirme formunun elektronik yazılımının yapılması ve UYAP entegrasyonunun pilot 20 kurumda denemeye başlanmasıyla bugün, burada detaylarını öğrenebileceğimiz BISIS dediğimiz "Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sisteminin" tüm ceza ve infaz kurumlarında etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması, eğitim materyallerinin hazırlanması ve eğitim merkezlerinde gerekli tüm personele bu eğitimlerin verilmesi olarak sayılmaktadır.

Görüldüğü üzere bugüne kadar çocuk adalet sisteminin geliştirilmesi ve çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik pek çok çalışma yürütülmüştür. Ancak bu çalışmaların başarıya ulaşması sistem içerisinde yer alan; çocuk mahkemeleri, polis, jandarma, savcılık, mahkeme çalışanları, denetimli serbestlik ve ceza infaz kurumlarıyla bu alana ilişkin hizmet veren; sağlık, eğitim, sosyal destek ve refah servisleri gibi ilgili resmî kurumların yanı sıra mağdur

Açılış Konuşmaları

ve tanık desteği gibi koruyucu ve önleyici hizmet veren resmî ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içerisinde hareket etmesi hâlinde mümkün olabilecektir. Bu nedenle burada bulunma sebebimiz olan bu sempozyumun çocuk adalet sisteminin geliştirilmesiyle çocuk haklarının hayata geçirilmesinde uluslararası iş birliği yapmanın ve bu alandaki deneyimleri sorunların çözümünde ortaklıklara dönüştürmenin örneği olmasını hedeflemekteyiz.

Bu doğrultuda konuyla ilgili bilgi ve deneyimlere sahip uzmanların katılımı ve destekleriyle sonuç odaklı ve verimli tartışmaların yürütülmesini beklemekteyiz. Çocuk adalet sistemi alanında "Koruma/Önleme, Yargılama, İnfaz" boyutlarında ele alınacak bu sempozyumun başarılı geçmesini temenni eder, tüm katılımcılara katkılarında dolayı teşekkür ederek saygılarımı sunarım.

Uluslararası *Çocuklar için Adalet* Sempozyumu

Ortak Oturumlar

I. GÜN (11.00 - 12.30)

TÜRKİYE'DE ÇOCUK ADALET SİSTEMİ

Oturum Başkanı: Dr. Yusuf Solmaz BALO,
Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdür Yardımcısı

"Türk Çocuk Adalet Sisteminin Genel Değerlendirmesi"
Dan O'DONNELL, *Uluslararası Danışman, ABD*

"Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal Boyut"
Prof. Dr. Uğur TEKİN, *İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı*

"Türkiye'deki Çocuk Adalet Sisteminin Eleştirel Analizi"
**Doç. Dr. Osman DOLU - Doç. Dr. Hasan BÜKER - Dr. Şener
ULUDAĞ,** *Polis Akademisi*

**"Türkiye Çocuk Adalet Sistemine Dair Gözlem ve
Değerlendirmeler"** **Prof. Dr. Feridun YENİSEY,** *Bahçeşehir
Üniversitesi*

OTURUM BAŞKANI DR. YUSUF SOLMAZ BALO

ADALET BAKANLIĞI KANUNLAR GENEL MÜDÜRÜ YARDIMCISI

Ortak oturum olarak düzenlenmekte olan bu faaliyetin ana kapsamı Türkiye’de çocuk adalet sisteminin genel esasları üzerinde değerli katılımcıların fikirlerini sizlerle paylaşmaktır. Şimdi ben izninizle değerli katılımcıları hem davet etmek istiyorum hem de sizlerle tanıştırmak istiyorum.

Projede Danışman olarak görev yapan Amerika Birleşik Devletleri’nden Sayın Dan O’Donnel, lütfen. Yine diğer bir sunum yapacak katılımcımız Profesör Doktor Uğur Tekin, kendisi İstanbul Aydın Üniversitesi’nden katılmakta. Sayın Doçent Doktor Osman Dolu, Polis Akademisi’nden katılmakta, sunumunun ana başlığı “Türkiye’de Çocuk Adalet Sisteminin Eleştirel Analizi” üzerine, hoş geldiniz. Ve çok Değerli Hocamız, aynı zamanda benim hem lisans hem yüksek lisans çalışmamda büyük katkıları olan ve hepinizin bildiği Profesör Doktor Feridun Yenisey, Bahçeşehir Üniversitesi’nden, sunumu “Türkiye’de Çocuk Adalet Sistemine Dair Gözlem ve Değerlendirmeler”e dayanacak.

Efendim, izninizle bu oturumunun temel esaslarıyla ilgili birkaç hususu sizinle paylaşmak istiyorum. Hepinizin bildiği gibi Türkiye’de özgün ve sadece çocuklara özgü bir adalet sistemi oluşturma çalışmalarıyla ilgili ilk çalışmalar 1950’li yıllara dayanmaktadır. Fakat bu çalışmaların yasal mevzuat boyutunda bir sistem hâline gelmesiyle ilgili süreci 1970’li yıllarda daha canlı olarak görmekteyiz. Bu çalışmaların bir sonucu olarak 1979 yılında, -2005 yılında yürürlükten kaldırılmış olan- Çocuk Mahkemeleri Kanunu yürürlüğe girmiştir. Fakat koşullar şunu gerektirmiştir ki 1979 yılında yürürlüğe girmiş olan bu Kanun’un uygulanması ancak 1992 yılında gerçekleşebilmiştir.

Geçen süreç içerisinde Adalet Bakanlığı olarak diğer bakanlıkların katkılarıyla da 2003 yılında yaklaşık 40 akademisyen, Yargıtay üyesi, hâkim, savcı ve mahkeme uzmanlarından oluşan bir Bilim Komisyonu kurulmuştur. Bu Bilim Komisyonunun Başkanlığını Profesör Doktor Ali Naim İnan Bey yapmıştır ve bu Komisyonunda çok değerli akademisyenler, yargıç arkadaşlarımız ve sosyal alanın uzmanı olan meslektaşlarımız görev yapmıştır.

2003 yılında başlayan bu çalışma yaklaşık iki yıl sürmüştür ve 2005 yılında, şu anda Çocuk Koruma Kanunu olarak yürürlükte bulunan Kanun bu Bilim Komisyonunun bir eseri olarak ortaya çıkmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren bu Kanun’un temel esaslarını aslında iki başlık altında toplamak mümkün ki bunu sizinle paylaşmak istiyorum. Bu sunumda da katılımcılar mutlaka bu konular üzerinde duracaktır.

Bunlardan birisi suç işlemiş olan çocukların da korumaya muhtaç çocuk olabileceği yasal düzenlemesinin gerçekleştirilmiş olmasıdır. Özellikle biz hâkim, savcılar suç işlemiş çocuklarla ilişkilerimizde bunları sanık statüsünde, şüpheli statüsünde görme eğilimindeydik. Oysa bunların aynı zamanda değişik nedenlere bağlı olarak korunmaya

muhtaç çocuk özelliğini de taşıyabildiğini, taşıyabileceğini 2005 Kanun'u kabul etmiş durumda. Ve korunmaya muhtaç çocukların aynı zamanda suç mağduru çocukları da kapsadığı yine bu Kanun'da kabul edilmiş durumda. Bu kabul şu neticeyi de zorunlu kıldı, alanın birçok ilgilisi kurum-kuruluşlar vardı; Adalet Bakanlığı gibi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gibi, Millî Eğitim Bakanlığı gibi ve diğer kurum-kuruluşlar. Bunların eş güdüm hâlinde konuya aynı bakış açısıyla bakışını bir zorunluluk hâline getiriyor.

Yaklaşık yedi yıldır ülke olarak kurmaya çalıştığımız bu sistemi biz Adalet Bakanlığı ve diğer bakanlıklar olarak sonuçlarını gözlemliyoruz, değerlendiriyoruz. Bu çalışmayı da esas itibarıyla ve bu çalışmanın da özellikle bu oturumunu bu sürece bir katkı verme anlamında organize ettik.

Ben izinizle çok fazla zaman kaybetmemek adına, sunumların katılımcılar tarafından mümkünse en fazla 20 dakika ile sınırlanmasını istirham ediyorum ve kalan sürede de, muhtemelen çok fazla süre kalmayacaktır, birkaç soru ile oturumu kapatmayı düşünüyorum.

Şimdi sunumlarını yapmak üzere Sayın Uluslararası Danışmanımıza sözü bırakıyorum.

"TÜRK ÇOCUK ADALET SİSTEMİNİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ"*

DAN O'DONNELL

ULUSLARARASI DANIŞMAN

Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Yargı Sisteminin Saygıdeğer Temsilcileri, Saygıdeğer Diplomatlar, Hanımefendiler ve Beyefendiler; buraya senenin başında çocuklara yönelik adalet sistemini değerlendirmek için UNICEF tarafından davet edildim.

Öncelikle kullanılan yöntemlerin amaçlarıyla ilgili kısaca konuşmak istiyorum. Amacımız 2008 yılında yapılan bir değerlendirmenin, 2009 yılında şahsım ve UNICEF'ten birkaç meslektaşım tarafından yayınlanan raporun uygulanışını değerlendirmek ve bu raporda belirtilen tavsiyelerin ve uzmanların tavsiyelerinin uygulanmasını değerlendirmektir. Tüm bunların ana hedefi elbette Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusunda sarf edilen çabalara destek vermektir. Görevimiz 2012 Ağustos sonu Eylül başı gibi başlamış olup bu kapsamda görüşmeler, doğrudan gözlemler, hapisane ve diğer tesislere ziyaretler yapılmış, mevzuat ve resmî veriler incelenmiştir. Bu çerçevede Ankara, Adana ve Kahramanmaraş'a ziyaretlerde bulunuldu. Toplamda 20 adet olmak üzere, UNICEF ekibi tarafından 2008'de verilen tavsiyelerden 10'u, 2009 yılında ulusal uzmanlarla yapılan bir toplantı sonucunda verilen 5 tavsiye ve 2009 yılında hem bu ulusal ekip hem de UNICEF ekibi tarafından verilen 5 tavsiye incelendi. Genel sonuç olarak tavsiyelerin çoğunun henüz uygulanmamış olduğu görüldü. Bu husustaki en büyük istisna terör suçlarına bakan mahkemeler ile çocuk mahkemeleri arasındaki yetki transferi konusunda verilen tavsiye konusundaydı. Bununla beraber kısmen uygulanan bazı tavsiyelere de rastlandı. Örneğin, 2012-2016 Çocuk Hakları Ulusal Eylem Planının 7. Bölümünde açıkça suçun önlenmesinden bahsedilmese de bir gün kendini savunma durumunda kalabilecek çocuklara yardım edilmesi ile ilgili olarak özellikle zor durumda bulunan risk altındaki çocukların korunmasına değinilmiştir. Bu da 4 yıl önce bulunulan geri bildirimlerden birinin kısmi olarak uygulanması olarak değerlendirilebilir.

Bununla beraber, insan hakları ihlallerini araştırmak için daha etkin mekanizmalar kurulması gerektiğine ilişkin de bir tavsiye bulunmakta olup bilindiği üzere bu doğrultuda kamu denetçiliği kurumu yasası çıkarılmıştır. Anladığım kadarıyla bu kurum tam olarak işlememekte olup bu da söz konusu tavsiyenin kısmi olarak uygulandığı anlamına gelmektedir. Bununla beraber eğitim konusundaki tavsiye de kısmi olarak uygulanmıştır.

* Bu sunuma konu edilen araştırma Çocuklar için Adalet Projesi kapsamında yürütülmüştür ve proje paydaşlarının geri bildirimleri neticesinde son halini alacaktır. Dolayısıyla, sunum içeriği araştırmacının kendi görüşlerini yansıtmakta olup, proje paydaşlarının resmi görüşü olarak değerlendirilmemelidir.

O dönemde bulunulan tavsiyelere tam olarak karşılık gelmemekle birlikte başka olumlu gelişmelere de rastlanmıştır. Bunlardan en önemlisi kanımca 2008 yılında yapılan ilk değerlendirmeye bağlı olarak denetimli serbestlik mekanizmasının kuvvetlendirilmesidir. Bununla beraber, bir tavsiye üzerine kat edilen bir diğer ilerleme de tutukluların rehabilitasyonu için benimsenen BISIS (Bireyleştirilmiş İyileştirme Sistemi) sistemidir.

Bir başka grup UNICEF danışmanı ise bu sistemi inceledi ve sonuç olarak uygulama konusunda yapılması gereken çok şey olduğuna karar verilmekle beraber hükümetin buna verdiği büyük önem ile bu doğrultuda ilerlemeyi bir politika hâline getirdiği sonucuna varıldı. Kanımca bu çok önemli bir gelişmedir. Gelişmelerden diğer bazıları ise 2010 yılında Anayasada yapılan değişiklikler, işkenceye karşı sözleşme tahtındaki ek protokolün onaylanması ile beraber Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulmasıdır.

Ne yazık ki bazı önemli alanlarda gerilemeler olduğunu düşünüyorum. Bunlardan ilki 2009 yılında bizim ve bir grup uzmanın bulunmuş olduğu çocuk ve reşit olmayanlar için kurulu mahkemelerin sayısının arttırılması ile ilgili tavsiyeye ilişkindir.

Esasında, şu an gözlemlerime göre faaliyette olan çocuk mahkemeleri ve çocuklara yönelik Yargıtay dairelerinin sayısı 2008'dekine kıyasla daha az olmakta olup özel mahkemelerde yargılanan ve hüküm giyen çocukların yüzdesi 2006'daki resmî verilere göre belirlenen %49 oranı ile aynıdır. Bir diğer olumsuz gelişmeden bahsedecek olursak, Eğitimcilerinin daha kapalı başka tesislere dönüştürülmesi yönündeki eğilimdir.

2008'de Türkiye'deki çocuk adalet sistemi ile ilgili bizi derinden etkileyen şeylerden biri de bu eğitimcilerinin açık tesisler olması iken şu anda örneğin Ankara'da eğitimcileri şehrin dışındaki daha sapa bir yere taşınarak bir hapisane ile askeri üssün arasında çok daha yüksek güvenlik önlemleri ile konuşturulmuştur.

Esasında çocuklar içinde buldukları semtteki okula gitmekte; ancak şu anda çocukların okuldan ayrılma yaşını geçmiş olduğu düşünülecek olursa ilgili personelin dediğine göre okula giden çocukların sayısı çok daha az ve çocuklar tüm geceyi kapalı bir koşuğa geçirdikleri için buldukları tesis teoride açık olmaktan çok daha uzak bir tesis. Aynı zamanda KBRM'lerin kuruluşunun da henüz başlangıç aşamasında olduğunu gözlemliyoruz. Bu merkezlere ilişkin olarak, son ziyaretimde 6 adet bulunmaktayken şu anda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 10 tanesinin işletilmekte olduğunu söyleyebilirim.

Bu merkezler çoğunlukla suç faaliyetinde bulunan ancak cezai ehliyeti olmayan çocuklar için kullanılmaktaydı. Bu son çare esasına sıkı bir şekilde uyulmuş olsaydı ve bu merkezlerde bulunan çocuklara verilen destek etkin olsaydı oldukça olumlu sonuçlar doğurabilirdi. Bu merkezler 2008 yılında yeni olmakla ihtiyaçları gerçekten karşılar gibi görüldükleri için genel olarak iyi bir tepkiyle karşılanmıştı; ancak yine

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

de bu konuda bazı kaygılarımız bulunmaktaydı.

Bunlardan ilki idari karar ile yerleştirme uygulamasının olması ve bu kararın bir mahkemece verilmesinin 8 günü bulması idi, ki bu da özgürlüğün kısıtlanması anlamına gelmekteydi Bu durum, kendisine bir suç isnat edilen çocukların 24 saatten daha fazla özgürlüklerinin kısıtlanamayacağı düşünülürse bu prosedürün moral bozucu ve yetersiz olduğunu gösteriyordu, zira haklarında verilecek karar KBRM'ye gönderilmesi olan çocukların 8 gün boyunca mahkeme kararını beklemesi gerekiyordu.

Bu merkezler açık tesisler olarak tasarlanmış olmakla beraber merkezden kaçan çocukların sayısı göz önüne alınarak açık tesisler olarak kalıp kalmamaları konusunda tartışmalar ortaya çıktı. Bildiğim kadarıyla bu konuda henüz bir karar verilmedi. Bu hususta buraya gelirken kısaca düşündüm ve açık tesislerin mevcudiyetinin neden bu kadar önemli olduğuyula ilgili iki sebep buldum. İlk olarak elbette daha önce sözünü ettiğim gibi çocukların haklarının hayata geçirilmesinden sorumlu olan bakanlık, çocuklar için adalet konusunda son çare olmadıkça çocukları özgürlüklerinden mahrum bırakmamalıdır.

İkinci olarak ise açık tesisler küçük suç faaliyetlerinde bulunmakla beraber kendileri ya da toplum için tehlike teşkil etmeyen çocuklara yardımcı olabilmek açısından en iyi ortamı sağlamaktadır. Bence bu konuda hâlâ devam etmekte olan tartışmalar esnasında bu tesislerin güvenlik önlemlerini arttırmak için yeterli neden olup olmadığını sormak gereklidir. Bu açık tesislerden kaçanların sebep olabileceği zarar ve hasarları tartmamız gereklidir. Ayrıca bu çocukların neden kaçtığını araştırmak ve bu riskleri azaltmak için alternatif yollar olup olmadığına da bakmak gereklidir.

Önleme konusunda, önleme mekanizmalarını yakından incelemedik ancak ikincil önleme mekanizmalarının önemini burada vurgulamak istiyorum. İkincil önleme mekanizması herhangi bir nedenden dolayı dışarı ile iletişime geçen çocuğun suça karışma riskine karşılık uygulanan önleyici mekanizmalar anlamına gelmektedir.

Bu önleyici çalışmalar toplum içerisinde, çocukların mümkün olduğunca okulunda, iş yerinde ya da yaşadıkları ailelerde bırakıldığında yapılmalıdır. Bu, ancak suç işleme fikrinin önüne geçilmesi için ihtiyaçları olan yardımı sağlamakla gerçekleştirilebilir. Kuruluşlar arası iş birliğinin burada önemi çok büyüktür.

Açıkcası UNICEF'deki bazı meslektaşlarım bu konuda çalışmalar yürütmektedir ancak iş birliği bu hususta zayıf ve şekilci kalmaktadır. Sizlerle ziyaretlerimiz sırasında karşılaştığım bazı uygulayıcılarla yaptığım konuşmalardan birkaç alıntıyı paylaşmak istiyorum. Kişilerin çoğu önleme çalışmalarının güçlendirilmesinin öneminden bahsetti. Bunlardan hâkim olan bir kişi suçun önlenmesi konusunda büyük bir boşluk olduğundan ve bir çocuğun çocuk mahkemesine çıktığı anda her şey için çok geç olduğundan işin işten geçmiş olduğundan bahsetti.

Hükmün ertelenmesi ve uzlaşma ve ıslah çalışmaları git gide azalmakta; ancak bu her zaman olumsuz anlama gelmemektedir. Esasında bu durum olumlu bir şey de olabilir. Bunun nedeni bir bakımdan hükmün ertelenmesinin uygulanmasının artışıyla şartlı tahliye biriminin çocuğun gözetim altında tutulmasında devreye girmesi ve çocuğun ilerleyen birkaç yıl içinde suça teşebbüs etmemesi durumunda davanın düşmesi olabilir. Ancak hukuki ortam bakımından uzlaşma ile benzerlik gösteren arabuluculuk müessesesi ne yazık ki çocukla daha fazla ilgilenildiği için rehabilitasyon açısından daha etkin bir yöntemdir. Gözlemlenen şu ki, arabuluculuk kullanılması gerektiği kadar sık kullanılmamaktadır. Bir diğer husus ise, uluslararası anlamda anıldığı üzere böyle diversiyon türü mekanizmaların çocukları mahkemeye çikarmaktan kaçınmak için kullanılan bir yöntem olmasıdır.

Yetkililerin bu tür çözümlere başvurma insiyatifini almadan önce birkaç objektif şartı yerine getirmesi oldukça önemlidir. Bu şartlardan bazıları tekrar suç işleme riskinin az olduğu ve hüküm giydirmeye karşı diğer alternatiflerin çocuğun ve toplumun menfaatine olduğu durumlarda göz önüne alınacak önemli koşullardır. Örneğin; eğer bir çocuğu arabuluculuk mekanizmasına yönlendirmek çocuğun ve toplumun menfaatine ise bu alternatifin uygulanabilmesi için neden başka tür bir resmî gereklilik olması gereksin ki?

Mağdur- suçlu arasındaki arabuluculuk bakımından, arabuluculuğun başka ülkelerde yapılan çalışmalarda çocuğun yasadışı faaliyetlerinden dolayı sebep olduğu zararı anlamasına yardımcı olması ve tekrar suç işlemeyi önleyerek suçun tekrarını engellenmesi bakımından çok önemli olduğu görülmüştür. Aynı zamanda bu konuya daha sonra tekrar değineceğim ancak hukuk sistemindeki dosya yükü büyük bir sorun olup yargılamanın gecikmesine sebep olduğundan arabuluculuk yoluyla dosyaların çözümlenmesi bu yükün giderilmesini sağlayıp gecikmeleri ortadan kaldırdığı için büyük öneme sahiptir. Ne yazık ki bize söylenenlerden savcılarının arabuluculuktan caydırmaya çalıştığını ve arabuluculuk çalışması başarılı olmadığı takdirde ücret talep edildiğini öğrenmiş bulunmaktayız. Ücret alınması ihtimali elbette insanları arabuluculuktan caydırıcı bir etkidir.

Önemli hususlardan bir diğeri ise duruşma öncesi ve yargılanma sırasında tutukluluk uygulamasıdır. Bu konuda göze çarpan olumlu gelişmeler var. Elimizdeki en güncel resmî verilere göre ortalama duruşma süreci 2008 yılından itibaren 400 günden 307 güne düşmüş bulunmaktadır ve biz bunu çok olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyoruz. Bununla beraber bu sayı yine de uluslararası standartların altındadır. Çocuk Hakları Komitesi çocukları ilgilendiren duruşmaların başlangıcından sonuna kadar 6 aydan uzun sürmemesi gerektiğini belirtmiştir.

Uygulayıcılardan bazıları bana bu durumun bazen doğru olduğunu ancak çoğu davanın çabuk bir şekilde karara bağlandığını ancak elimizdeki verilerin ortalama olarak 10 ayı gösterip bunun da BM Çocuk Hakları Komitesi için kabul edilebilir olan azami süreden daha uzun olduğunu söylediler. Özgürlüğünden mahrum

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

kalan çocukların yaklaşık %82'si ya hâlâ yargılanmaktalar ya da dosyaları temyiz aşamasında, ki bu da Avrupa Birliği'nden bazı uzmanların da işaret ettiği gibi oldukça ciddi bir sorundur. Kanun çocuklar için öngörülen göz altı süresinde herhangi bir azami süre belirlemiyor ve bu süre yetişkinler için olanla aynıdır.

Bana göre burada bir çelişki var zira çocuklar mahkeme gününü beklemek yerine göz altına alınıyorlar ve hüküm giydikleri durumda hükmü temyiz ettikleri zaman ıslahevine yerleştiriliyorlar, ancak bu ıslahevleri de esasında bir hapisane olup hüküm giydikleri zaman daha önce bahsettiğim gibi açık birer tesis olan eğitimevlerine alınıyorlar. Burada bir çelişki bulunmakta. Sizinle ıslahevlerinden birinde çalışan bir sosyal hizmet görevlisinin sözlerini paylaşmak istiyorum: "Mevcut sistem suçun tekrarını önlemek için değil cezalandırmak için tasarlanmış durumda. Hapis cezasının çok olumsuz bir etkisi var: çocuklar böylece suç ağının bir parçası oluyorlar, hapis sistemine karşı olan korkularını kaybediyorlar ve sisteme karşı sinirleniyorlar."

Cezalandırma bakımından olumlu gelişmeler yaşandı. Kabahatler için artık hapis cezası verilemiyor ve gördüğümüz verilere göre denetimli serbestlik uygulaması yaygın bir şekilde uygulanıyor, ki bu da çok olumlu bir gelişmedir. Son zamanlarda gerçekleşen bir diğer olumlu gelişme de Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun tadil edilerek artık çocuk suçluların cezalarının son yılında tahliye edilerek denetimli serbestlik şubelerinin gözetimine bırakılacak olmalarıdır. Bu hususta değişiklikler olmakla beraber cezaların üst sınırı uluslararası standartlara kıyasla daha uzundur. Bu süreler 16 yaş altı çocuklar için 9-12 yıl, daha büyük yaştaki çocuklar için ise 14-20 yıldır. Hapis cezası veya yakın gözetim içermeyen mahkûmiyet kararları veya alternatif cezalar çok sınırlı sayıda.

Eğer doğru anladıysam, birden çok suç için alınan hükümler bir arada cezalandırılmamakta ve elimizdeki veriler cezaevine alınan çocukların sayısının 2006'dan beri iki katına çıktığını göstermektedir. Aynı zamanda şiddetle ilgili suçlardan dolayı hapse giren çocukların yüzdesi %70'ten %46'ya düşmüş durumda. Bu rapor bir çocuk hâkiminden alınmış olup aynısını görüşmelerimiz sırasında birkaç başka hâkim de doğruladı. Bazen yasalar gereği çocuğu hapishaneye yollamaktan başka bir seçeneğimiz bulunmamakta. Çıktıkları zaman bu karardan pişmanlık duyuyoruz çünkü daha tehlikeli olarak çıkıyorlar. Şartlı tahliye hususunda, büyük ihtimalle şartlı tahliye biriminin kapasitesini genişleterek özellikle son dört yılda çocuklara hizmet vermek, şartlı tahliye birimindeki her bir çocuğun ihtiyacını karşılamak için bireysel değerlendirmede bulunmak amacıyla yoğun çabalar olduğunu söylemek mümkün. Her bir çocuğun sorununa göre farklı müdahale şekilleri uygulanmakta, ki bu da oldukça olumlu bir uygulama.

Denetimli serbestlik şubelerinin işaret ettiği zorluklardan biri de çocuğun suç işlediği zaman ile denetimli serbestlik şubesine gelip de şubenin durumla ilgilenebileceği zaman arasında büyük uçurum olmasıdır. Aynı zamanda özellikle ergenler için ilaç

tedavisi tesislerinin olmadığını da belirtiyorlar.

Şimdi zamanımız kısaldığı için hızlıca isterseniz bir sonraki konuya geçelim.

İsrahevleri hususunda olumlu gelişmeler vardır. Bu konuda daha önce kişisel rehabilitasyon yaklaşımına yöneltilmiş yeni bir programdan bahsetmiştim. Disiplinler arası çalışan ve profesyonel açıdan yetkin olan ekipler var ve altyapıda büyük yatırımlar yapılmaktadır.

Bununla birlikte, ıslahevlerinin kapasitesi artırılıyor ve bu da ıslahevindeki hükümlülerle çalışanlar arasındaki ilişkinin kalitesini etkiliyor. İslahevlerinin coğrafi dağılımı ve sayısı anladığım kadarıyla azaltılacak ki bu da daha fazla sayıda çocuğun memleketlerinden uzaktaki bölgelerdeki merkezlerde tutulacağı anlamına geliyor. Daha önce de söylediğim gibi bu da açık hapis modelinden uzaklaşmak anlamına geliyor.

Daha önce sizlere 2012 ve sanırım 2015 arasında kapsayan çocuk hakları ulusal eylem planından bahsetmiştim, burada çocuklar için adaletle ilgili Hukuki Reform gerektiğini belirten bir bölüm var ancak tam olarak hangi değişikliklerin yapılması gerektiği belirtilmemiş. Ben bu hususta birkaç öneride bulunabilirim:

- Mahkeme emri olmaksızın çocukların KBRM'ye yerleştirilmesi için gereken sürenin kısaltılması,
- Hapis ve yargılamaya alternatif karar alınması için hâkimin inisiyatifine getirilen sınırlamaların kaldırılması,
- Yargılama sürecinde tutuklu geçirilen sürenin üst sınırının azaltılması ve yargılama sürecinin kısaltılması,
- Çocukların yargılama süreci sonrasında temyiz süreci devam etmekte olsa bile, İslahevlerine transferinin gerçekleştirilmesi,
- Hapse ilişkin alternatif yöntemler için inisiyatif kullanımı konusundaki sınırların kaldırılması ve cezaların üst sınırının düşürülmesi ve birden fazla suç için eş zamanlı olarak ceza çekilmesine izin verilmesi.

Size göstereceğim son slayt yine çok önemli olduğunu düşündüğüm bir çocuk mahkemesi hâkiminin sözlerini içeriyor. "Bu çocuklarla ilgili olarak konuşmalıyız, bu çocukların geleceğe dair hiçbir umudu yok. 16 yaşındaki bir çocuğun umutları olmalı ve bence hepimizin bu görüşe sahip olması çok önemli, onları aklımızda bulundurmalıyız."

İzlenecek bu yol bu çocukların hayatında olumlu bir etki bırakarak kendi hayatlarıyla ilgili ne yapacaklarına dair onlara bir fikir verebilir.

Sonuç olarak, Türkiye'de çocuklara yönelik adalet sistemine ilişkin pek çok olumlu başarılar elde edilmiş olduğunu görüyoruz. Kendini bu işe adanmış pek çok profesyonel

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

bulunmakta ve bu konuda önemli yatırımlar yapılmaktadır. Aynı zamanda bana göre çok önemli olan bir açık görüşlülük de hâkim.

Benim gibi buraya değerlendirme yapmak için çağırılan bir danışmanın işlemesi gerektiği gibi işlemeyen şeyleri arayıp hâlâ yapılmamış olanları işaret etme gibi bir sorumluluğu var. Bu problemleri tanımak daha büyük ilerlemelerin tek yolu, yapmakta olduğumuz işi yapıcı bir bakış açısıyla gerçekleştirdik ve umarız siz de önerilerimizi yararlı bulursunuz.

UNICEF'e beni bu Sempozyum'a davet ettiği için teşekkür ederim ve burada beni dinleyen, vaktini ayıran, çalıştığı kurumları gösteren ve yaptıkları işten bana bahseden, fikirlerini ve gelecekle ilgili umutlarını paylaşan herkese tekrar tekrar çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Efendim, Sayın O'Donnell'e çok teşekkür ediyoruz. Kendisi çocuklarla ilgili yürütülen soruşturma, kovuşturma ve hüküm sonrası sistemimizle ilgili bir kısım verileri, tespitlerini paylaştı. Fakat biliyoruz ki istatistikler ve istatistikler üzerindeki değerlendirmelerde süreç her zaman sıkıntı yaşayabiliyor.

Şimdi Prof. Dr. Uğur Tekin'i "Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal Boyut" üzerine sunum yapmak üzere davet ediyorum.

“ÇOCUK ADALET SİSTEMİNDE SOSYAL BOYUT”

PROF. UĞUR TEKİN

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ

Hepiniz Hoş Geldiniz, Merhaba

Ben bugünkü konuşmamı son dört ay içinde bu “Çocuklar için Adalet Projesi” çerçevesinde dört ilde yaptığımız ziyaretlerden elde ettiğim sonuçları sizinle paylaşacağım. Bunlar yazılı hâle getirilmiş değil. Bu dört ilde yaptığımız çalışma kapsamında çocuk koruma sistemindeki tedbir kararlarıyla ilişkili bütün kurumlarla görüşmeler yaptık. Yani bu tedbir kararlarını veren mahkeme üyeleriyle, mahkemelerde yardımcı uzmanlarla, denetimli serbestlikle, KBRM’lerde uzman olarak çalışanlarla, bakıcı anne olarak çalışanlarla, bazı KBRM’de kalan çocuklarla, BSRM’lerde de aynı şekilde uzman personel ile görüştük. Bunun dışında doğrudan tedbir kararlarını uygulamakla yükümlü tutulan Çalışma Bakanlığının yetkili bürolarıyla, Sağlık Bakanlığının yetkili bürolarıyla ve personeli ile Millî Eğitim Bakanlığının bürolarıyla çalışmalar yürüttük ve oradan elde ettiğim tecrübeyi size aktaracağım.

Dediğim gibi bu sonuçlanmış bir rapor değil, dört arkadaş bu konuda çalıştık, dört şehirde çalışmayı yürüttük. Çalışmayı yürüttüğümüz şehirler de Diyarbakır, Adana, İzmir ve İstanbul idi.

Burada yaptığım sunum sonuçta benim de bir değerlendirmemdir ve bütün sonuçları elde ettiğim verilerin tamamını sizinle paylaşacak değilim, sadece çok daha ön plana çıkararak, biraz da işlemeyen bir sistemin ya da sistemin işlemeyen yönlerinin ne olduğu üzerine bir sunu yapacağım.

Şimdi çocuk adalet sistemi, hepimizin bildiği gibi bir onarıcı adalet sistemidir. Yani böyle baktığımız takdirde ben üç konuyu ön plana çıkardım.

Bir: Çocuk ve gençleri odak alan eğitsel yaklaşım olan bir ceza hukuku olmalıdır. Bu diğer hukuk sistemlerinden farklılığını ifade eder, her sistemin olduğu gibi farklı olmasının getirdiği bir yaklaşım, aldığım üç noktada ön plana çıkardığım yaklaşımlar. Bunlara benden önceki konuşmacı değindiği için kapalı kurumun son çare olmasını vurguladığı için bunu almadım bu bölüme, bu da çok önemli bir madde ama bizim yaptığımız çalışma kapalı kurumlara yönelik olmadığı için de benim bu çalışmamda yer almamakta. Birincisi, dediğim gibi böyle bir sistem eğitsel amaçlı olmalıdır diğer ceza sistemlerinden farklı olarak. Bu nedenle de birtakım maddeler içermek zorundadır, birtakım uygulamalar içermek zorundadır, belli yapılanmalar kurmak durumundadır.

İkincisi: Çocukları ceza sistemiyle koruma sistemi çocuklara yardım sistemi ile bir

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

bütünlük kurulmalıdır yani bir iletişim olmalıdır. Bu da bu Yasa'nın diğer yasalardan farklılığını, diğer yasa, ceza yasası sistemlerinden farklılığını belirten bir adımdır.

Üçüncüsü ise: Benden önceki konuşmacının da değindiği gibi diversiyon dediğimiz, sistemin işleyişini içine almadan çocuklara yönelik bir başka programlarla sistemin dışına çıkarmaktır. Yani ceza adalet sistemiyle ilişkiye geçmeden önceki birtakım adımlarla ve minimal ilişkiye geçmesi sonrasında bu sürecin dışında başka çözümlerle dışına çıkarmak ki bu da çocuk ceza sisteminde Avrupa'daki uygulamalarda %70 kadar olayı bu şekilde çözümlenmeleri mümkün olmaktadır.

Şimdi bu yaklaşımla benim için Türkiye'deki sistem ile bu yaklaşımlar arasında ne gibi paralellikler var? Biraz da eleştirel bakış açısından ne gibi eksikler var noktasından bakacağım.

Şimdi birincisi: Çocuk ve gençleri odak alan eğitsel yaklaşım olan ceza hukuku diye baktığımızda Türkiye'deki çocuk adalet sistemi üç yasaya dayanmakta. Bunların birisi; Çocuk Koruma Kanunu, ikincisi; Ceza Mahkemeleri Kanunu, Türk Ceza Kanunu'yla birlikte bu üç yasayı kapsamakta çocuk adalet sistemi. Buradan baktığımızda bu ceza, normal ceza sisteminden bağımsız bir ceza sistemi değil, ceza sistemi ile yapılan yargılamada indirimlere dayalı bir sistem. Yani çocuk yargılaması normal bir ceza yargılaması sistemi içerisinde yürümekte. Bundaki dışında kalan tek nokta, tedbir kararlarıyla kendine bir alan yaratmış olması yani kendine özgü bir yöneliş geliştirmesi, tek bir yöneliş olarak bunu gözlemekteyiz. Bunun dışında çok sınırlı da olsa başka alanlar var ama çok da belirgin olan hepimiz, bütün hâkim ve savcı arkadaşlar da bu konuda hemfikirlerdir ki bu bir ceza sisteminin indirimler üzerine kurulu bir alt birimi olarak yürümektedir ve yargılama, bir ceza yargılaması olarak yürümektedir. Bu ikili dediğimiz gibi 12-15 yaş arasında, birtakım aldığı kararlarla bunun dışına çıkmaktadır sınırlı olarak ama ağırlıklı olarak bu sistem ön plandadır.

Biraz daha yakında baktığımızda tedbir kararlarının izlenmesi aslında hâkimlere verilmiş durumda. Hâkimler, üçer aylık raporlarla verdikleri tedbir kararlarını ve gönderdikleri kurumlardan aldıkları raporlarla süreci izlemek durumunda, bu çok olumlu bir adım. Düşünce olarak önemli çünkü süreci izleyen en önemli makam, mahkeme ve çocuk mahkemesidir ve süreci izleyebilir ise eğer tedbir kararlarını değiştirebilir, uygun tedbir kararları verebilir. Ancak Türkiye'deki sisteme baktığımızda yani çok acıdır ki, verilen tedbir kararları sonrasında gönderilen kurumlara Sosyal İnceleme Raporları gitmemektedir. Zaman zaman da bazı arkadaşların, alanda çalışan arkadaşların belirttikleri gibi sosyal inceleme raporları karar verildikten sonra yazılmaktadır. Yani sisteminin işleyişinde çok olumlu olarak düşünülen bir yapı yürümektedir şu anda.

Biraz daha bakarsak bir yargı kurumu, yargının infazını izleyen kurum ama bunu izlemekteki kendi elinde yeterli kurumsal desteği yok. Var olan mahkemeye yardımcı olan uzmanların bu süreçteki etkinlikleri çok sınırlı hatta rapor yazmakta bile

yetişemeyen bir yapı bu. Bu nedenle de infazını şu andaki sistemde mahkemelerin izlemesi mümkün değil. Bir dizi burada bulunan hâkim arkadaş da bundan sonraki konuşmalarda sanırım ifade edeceklerdir, bu tür raporlar hâkimler tarafından süreç içinde izlenememekte. Bu izlenememek, kişilerin davranışlarından biraz bağımsız gibi geliyor bana. Böyle bir karar verici mekanizma, icracı bir mekanizma olmadığı için de böyle bir süreci izlemesi gerçekten çok güç, raporlar üzerinden izlemesi. Hele beş ayrı bakanlık ve buna bağlı müdürlüklerden gelecek raporların iletişimi, takibi çok daha zor bir sistem ve çok bürokratik bir sistem yaratmakta.

Detaylandırmayacağım başka bir dizi madde var. Olumlu yürüyen bölümleri de var ama ben biraz daha sorunlara odaklanmak için değiştirilmesi gereken ya da önümüzde çözmemiz gereken maddelere odaklanmak istiyorum. Ceza sistemi ile çocuk ve gençlik yardım sistemi arasında bir ilişki. Bu ilişki de bildiğiniz gibi Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde birtakım tedbir kararlarıyla alınmış durumda. Ancak burada bir sorun var ki bu alanda çalışan bütün arkadaşlar bunu bir şekilde gözleyip tanımladılar.

Suçta sürüklenen ve suç mağduru çocuklara yönelik uygulamalar yasa da ayrı olmasına rağmen aynı Yasa içinde tanımlanmakta. Ve bu yasanın uygulayıcısı olan çocuk mahkemeleri mi yoksa mağdurlara yönelik aile mahkemeleri mi diye bir tartışma oluştu ve Yargıtay'a giden birtakım kararlar oluştu ve bundan da en çok zarar gören çocuklar oldu. Çünkü davalar sonuçlanmadı. Bir şekilde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda yer alan tedbir kararlarının kendi içinde ayırma gitmemesi ya da ikisini birden kapsamaması, kendi içinde bir ayırma gitmekte ama aynı Yasa içinde olmasının getirdiği ve kurumsal yapıları da tam şekillenmiş olarak ayrılmaması nedeniyle ki biliyoruz KBRM'lerde kalan mağdur çocuklar var, BSRM'lerde kalan suça sürüklenmiş çocuklar var. Çünkü sayısı çok az, belli şehirlerde bunlar aynı kurumlar içinde bulunmakta, yer kalmadığı takdirde... Yani sistemde burada ciddi bir karmaşa söz konusu. Bir şekilde bunun düzeltilmesi gerekiyor ki üst mahkemeye gitmiş birtakım mahkeme kararları da var bu konuda ki yani 2008/28 sayılı Yasa'yı uygulamakla yükümlü aile mahkemesi Ceza Yasası'ndaki birtakım şeyleri de üstlenmek durumunda kalmakta şu anda mağdura yönelik çalışması nedeniyle.

Şimdi tedbir kararlarının uygulamasında ve onun sonucunda birtakım eksikler var; biraz önce de dediğim gibi alanda çok sınırlı olması bu tür kurumların ve bunların bir koordinasyona verilmiş olması, koordinasyonun da bir icracı mekanizma olmaması nedeniyle illerde kurulan koordinasyonlarda çalışmalarını yürütememekte. Biz o illerde belli bir dönem iyi bir çalışma yürürken mesela İzmir'de olduğu gibi, mesela Bursa'da olduğu gibi ama birtakım illerde artık bu koordinasyon kurulları da toplanmamakta ve işlevi olmayan yapılara dönüşmekte. Burada, yani hepimizin bildiği gibi Millî Eğitim Bakanlığı eğitim-danışma tedbirlerinden sorumlu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı eğitim tedbirlerinden, Sağlık Bakanlığı sağlık tedbirlerinden, Adalet Bakanlığı sürecin içinde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

koordinasyondan sorumlu bakanlık olarak. Ancak böyle bir çalışmadaki Türkiye’de biliriz bir bakanlığın içindeki farklı genel müdürlükler arasında bile bir koordinasyon sorunu zaman zaman olurken beş ayrı bakanlığın içindeki bir işleyiş de çok iyi, mantıklı bir düşünceyle bu önerilmiş olmasına rağmen geniş bir kesimin, bu kesime arkada destek verecek olarak planlanmış olmasına rağmen fiilen yürümeyen bir mekanizma ortaya çıkmış durumda. Şu anda gördüğümüz bu tür koordinasyon yapıları yürümemekte. Yani bunun dışında demin dediğim kurumlar arası eksiklik ve izlemenin ve yardımla kurulu bir icracı yapının olmaması nedeniyle, bir kurumun bundan sorumlu olmaması nedeniyle doğan birtakım sorunlar var. Uzman personel yetersizliği her zaman bir sorundur her kurum için ama önemli olan mekanizmanın şu andaki sorunu.

Burada çok önemli bir sorun var, biraz önce de değindim sosyal inceleme raporları mahkemelerin kararlarının temelini oluşturması gerekirken, yani bir çocuğa eğitsel tedbiri bir hâkim, hukukçu veremez. Bunu verecek olan pedagojik formasyonu olan sosyal hizmet uzmanı, bu konuda kişilerin eğitimini önüne koymuş ve bu konuda bilgisi olan bir meslek grubunun vereceği raporlar çerçevesinde mahkeme karar vermek zorundadır. Ama bu sistem işlememekte ve mahkemeler hatta karardan sonra sosyal inceleme raporları yazılmaktadır. Bu sistem yani kısmen işlemesine rağmen bazı mahkemelerde, bir dizi mahkemede işlemeyen bir sistemdir.

Çocuk mahkemesi uzmanları; Adalet Bakanlığı içinde bir adli sosyal yardım olarak var olan bir yapıdır, özerk değildir, imkânı da yoktur ve işlevsizleştirilmiştir.

Bir yerde az önce de bir şey söyledim, yani uzlaştırma uygulanamamakta biraz önceki konuşmacı değindiği için. Bunun dışında Türk Ceza Kanunu’nda var olan 50, 51 ve 52. maddelere dayanarak “cezanın geri bırakılması” hapis cezasına alternatif yaptırımlar olarak düşünsek dahi bu, çocuk ceza sisteminin değil, Türk Ceza Kanunu’nun bir alt birimidir. O nedenle de çocuklara yönelik bir sistem olarak ele almak mümkün değildir bunu. Mutlaka bu alanın genişletilmesi gerekiyor.

Sonuç olarak söyleyeceğim, bir kere demin bahsettiğim bu yasal çerçeve netleştirilmek zorunda. Yani çocukların, suça sürüklenen çocuklara yönelik tedbir kararlarının ya da mağdur çocuklara yönelik tedbir kararlarının verileceği, uygulanacağı mekanizmalar ve bunun hukuki altyapısı mutlaka netleştirilmek durumunda. Hangi mahkeme 5395 sayılı Kanun’dan sorumlu? Bunun netleşmesi gerekiyor. Bu çok zor bir şey değil.

Bir icracı bir mekanizma kurulup bu mekanizma çocukların yanında durup idari bir destek kurumu olarak faaliyet göstermek durumundadır. Böyle bir icracı mekanizmaya bir de koordinasyon kurullarıyla bunu yürütmeye kalktığınız takdirde sürekli bu tür sorunlarla karşılaşacaksınız, zaman zaman bazı yerlerde uygulanacak, birtakım yerlerde uygulanmayacak bir mekanizma üzerinde bir yük oluşturacaktır. Böyle bir idari yapının bir bakanlığın altında böyle bir genel müdürlük çerçevesinde bu çocuklara yönelik bir yardım mekanizması oluşmak durumunda ki, bu mekanizmanın

her alanında, adli sürecin her alanında müdahale edebilecek bir icracı yapılanma olmalıdır.

Üçüncü ve son olarak da söyleyeceğim, biraz geleceğe yönelik bir öneri belki. Demin de dediğim yetişkinlere yönelik Türk Ceza Kanunu'nda indirimlere dayalı bir sistem değil, bundan daha bağımsız, birden fazla işlenen suçların birleştirildiği ve kendi içinde yaptırımları olan, kendi içinde uygulamaları olan bir ceza sistemi oluşturulmalıdır ki bu tür uygulamalarda dünyada birtakım ülkelerde vardır ve oldukça da başarılı olmaktadır. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Efendim, Sayın Tekin'e çok teşekkür ediyorum hem sunumu dolayısıyla hem de süre konusundaki katkısı dolayısıyla.

Özü itibarıyla sunumda, Türkiye'deki çocuk adalet sisteminin özellikle mahkeme ve denetimli serbestlik aracılığıyla yürütülmekte olan adli-sosyal hizmetler olarak nitelendirdiğimiz hizmetlerdeki yaşanmakta olan sorunlar ve açılıştaki ifade ettiğim gibi sistemin eş güdüm hâlinde çalışmasıyla ilgili yaşanmakta olan sorunlarla ilgili tespitlerini değerlendirdi.

Belki kısaca şunu ifade etmemiz gerekir, 2005 yılında Türkiye'de kurulmak istenilen sistemde bir kısım adli sosyal müesseseler öngörülmüş; uzlaşma gibi, kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi, cezanın ertelenmesi gibi ve koşullu salıverme gibi ki kamuoyunda bilinen 3. Yargılama Paketinde de koşullu salıvermenin öne alınmasıyla ilgili bu tip adli sosyal müesseselerle insanlar bakımından ceza infaz kurumlarının son seçenek olarak benimsenmesi ilkesi göz önünde bulunduruldu. Fakat bu sistemin de iyi bir şekilde işleyebilmesi için adli sosyal hizmetler alanındaki uzmanlardan iyi bir şekilde yararlanmak ve bunların katkısını sisteme katmak, dâhil etmek gerekiyor.

Bu anlamda Sayın Hocamızın değerlendirmeleri için çok teşekkür ediyorum. Şimdi izninizle "Türkiye'deki Çocuk Adalet Sisteminin Eleştirel Analizi" başlıklı çalışmasını paylaşmak üzere Sayın Osman Dolu'ya sözü bırakıyorum.

“TÜRKİYE’DEKİ ÇOCUK ADALET SİSTEMİNİN ELEŞTİREL ANALİZİ”

DOÇ. DR. OSMAN DOLU

YRD. DOÇ. DR. ŞENER ULUDAĞ

DOÇ. DR. HASAN BÜKER

POLİS AKADEMİSİ BAŞKANLIĞI, SUÇ ÖNLEME ARAŞTIRMA MERKEZİ

Merhabalar. Öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Adalet Bakanlığını, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını, UNICEF’i ve bu Projede emeği geçen herkesi canı gönülden tebrik ediyorum. Böylesine güzel projelerin ardı arkası kesilmeden tekrar edilmesi lazım. Bu güzel ülkenin güzel çocukları her şeyin en iyisini hak ediyor.

Sizlere şimdi arz edeceğim sunumum, bizim iki yıl süren bir alan araştırması neticesinde gerçekleştirdiğimiz bir çalışma. Bir yılı masa çalışması, bir yılı da alanda geçen bir çalışma. Çalışmamızda polisten başlayarak; çocuk polisi, çocuk savcısı, çocuk hâkimleri, sosyal hizmet kurumlarının çeşitli birimleri, suça sürüklenen ve mağdur çocukların tutuldukları birimler ve buralarda görev yapan sosyal hizmet uzmanları, pedagoglar, sosyologlar, uzmanlar ve denetimli serbestlik birimleri, çocuk cezaevleri ve çocuk eğitimevleri olmak üzere sistemi A’dan Z’ye analiz eden, röntgenini çeken bir çalışmaydı bu çalışmamız. Ve bu alan araştırması çerçevesinde farklı kurumları, aktörleri ve işleyişi eleştirel bir göz ile analiz etmeye çalıştık.

Buraya gelen insanlar, belki de yüzde yüzü sistemin nasıl işlediği hakkında aşağı yukarı bir fikri vardır. Dolayısıyla sistemin nasıl işlediği ile ilgili bir değerlendirme yapmayacağım ancak sistemin hangi noktalarda aksaklıklar yaşadığını, hangi noktalarda geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu ile ilgili tespitlerimizi sıralamak ile yetineceğiz.

Öncelikle takdim planını arz etmek istiyorum. Çocuğun, çocuk adalet sistemi içerisindeki yerini araştıran, inceleyen bir çalışmaydı bu. Kısaca bu giriş yapmış olduk. Ardından sayıların diliyle ülkemizde çocuklar ve suç konusuna girmek istiyorum. Daha sonra çocuk adalet sisteminin işleyişine dair sorunları; yargı öncesi, yargılama aşaması ve sonrası çerçevesinde değerlendirerek sonuç kısmına ilerlemek istiyoruz.

Şimdi polis kayıtlarına baktığımız zaman çeşitli nedenlerle polise çocukların geldiğini görüyoruz. Özellikle suça sürüklenme bahsine baktığımız zaman 2008, 2009 ve 2010, diğer bahislerde aslında her biri birbirinden önemli ama biz şu an için biraz daha sanki yargılama ve soruşturma-kovuşturma bu aşama ile ilgileniyoruz gibi görünüyor, mağdur çocuklarla ilgili de ayrıca var. Baktığımızda sayıların rutin bir hız ile ve belki katlanarak biraz da arttığını görüyoruz. Mesela suça sürüklenme; 2008’de

59 bin, neredeyse 60 bin civarındayken 2009'da 71 bini geçmiş, 2010 yılında ise, 62 bin, 68 bin ve 83 bine gelmiş durumda. Mağdur çocuklara baktığımız zaman; 44 bin 2008 yılında, 61 bin 2009'da ve 76 bin 2010'da. Yani gördüğümüz üzere fail olsun mağdur olsun çocukların sayısı, polise gelen çocuk sayısında ciddi bir artış var.

Mahkeme kayıtlarına baktığımız zaman, sol taraftaki kolonda 100 bin çocuk başına düşen suça sürüklenen çocuk sayısını görüyoruz. 2000 yılında 869 olan bu sayı, 2009 yılına gelindiğinde 23 bine çıkmış durumda. Yani gerçekten de muazzam bir artış görüyoruz.

Çocuk eğitimevleri ve cezaevlerindeki sayılara baktığımız zaman toplamları arz ediyorum; 2007 yılında 236, 2008'de 429, 2009'da ise 652'ye çıkmış durumda. Bu verilerin tamamı TÜİK ve Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğümüzün sunmuş olduğu verilerden elde edilen bulgular.

Şimdi, aslında burada tam 80 slaytlık tüm çalışmamızı içeren bir şey var ama zaman anladığım kadarıyla çok dar, diğer sunucular da epey farklı konulara girdiler. Biz, ilgilenenler açısından çalışmamızı böyle bir kitap olarak yayınladık: "Children, Crime, and Justice in Turkey: A Critical Analysis of Turkish Juvenile Justice System" diye. İlgilenenlerle paylaşabiliriz, geriye kalan detayları çalışmaya havale ederek.

Ben şimdi özellikle yargı öncesine bir vurgu yaparak yargı aşaması ve sonrasındaki en önemli konuları vurgulayarak sunumumu hızlı bir şekilde sürdüreceğim. Dolayısıyla slaytların hepsinde gördüğünüz şeylere değinemeyeceğim, kusura bakmayınız.

Şimdi mevcut yapı itibarıyla çocuk adalet sisteminin ilk kapısında çocuk polisini görüyoruz. Jandarma da bu anlamda çocuk birimlerini kurmuş durumda ama genel anlamda baktığımız zaman çocuk polisinin bu işi götürdüğünü görüyoruz çünkü çocuk suçlularının çoğunluğu şehirlerde. Ve tüm suçlular içerisinde çocuk suçlularının genel dağılımına baktığımız zaman neredeyse %40'ı buluyor. Tüm polis teşkilatı içerisinde çocuk birimlerinin sayısı maksimum yani çaycısı dâhil 5 bin! Hâlbuki 250 bin polis çalışıyor ve biz buna 250 bin de jandarmayı katsak, zannetmiyorum orada da bir 5.000 personel çalışsın. Yani tüm suçların %40'ını çocuklar işlediği hâlde personelimizin, yani çok komik bir kısmını ayırmış oluyoruz. Dolayısıyla bu birimlerin yetersiz kalması her hâliyle beklenmesi gereken bir durumdur. Aslında benzer bir durum savcılıklar için de geçerli, mahkemeler için de geçerli. Yani biz bir yandan çocuklara özel bir sistem kurmaya çalışırken diğer yandan ise çocuklara özel bu sistemin gereklerini yerine getirmiyoruz; kurumlarını, personelini, kaynaklarını oluşturmuyoruz. Kanunları yaparak, sistemleri kâğıt üzerinde kurgulayarak işleyen bir sistem oluşmasını bekliyoruz kendi kendine ama maalesef ciddi sorunlarımız var.

Şimdi kolluk açısından baktığımız zaman hemen her personelin çocuk birimlerinde görev yaptığını görüyoruz, özellikle son yıllarda Asayiş Daire Başkanlığının, Emniyetin Asayiş Dairesinin yaptığı büyük atılımlarla Emniyet Teşkilatına daha sonradan alınan pedagojik formasyonlu hatta öğretmen diplomalı birçok polisimiz var biliyorsunuz.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Onları çalıştırmaya başladık. Ama bu insanların sayısı yeterli değil ve buralarda hemen herkes kendisini bulabilmekte; asayiş, terör hatta özel hareketçi personel bile buralarda görev yapabilmekte. Dolayısıyla çocuk konularına özel bir uyumda ciddi bir problem oluştuğunu söylememiz gerekir. Ve eğitim anlamında da ciddi bir atılım var bunu görüyoruz. Son yıllarda pek çok üniversitelerden hocalarımız, bizler, bir sürü insan, uygulamadan hâkim, savcılarımız da gelerek ortak bir zeminde bu konular konuşulmaya çalışılıyor ama kurslu personel sayısı az, branşlaşmış bir yapı yok. Dolayısıyla bugün kursu aldı personel, eğitim gördü ve bir gün hop Hakkari’de buluyor kendisini, çevik kuvvet olarak görevine devam ediyor. Yani bir branşlaşma eksikliği, eğitim eksikliği ikisi el ele kol kola devam ediyor maalesef. Evet, branşlaşma konusunu da söylemiş olduk.

Sosyal çalışmacılar anlamında da ciddi sorunlar var. Özellikle suç mağduru çocukların ifadesinin alınmasında çocuk polisi birimlerinde mümkün olduğunca sosyal çalışmacılar psikolojik rehberlik ve danışmanlık mezunu uzmanlar çalıştırılarak özellikle bu kişiler, bu uzmanlar marifetiyle bu görüşmeler yapılmaya çalışılsa da gerçekten sayısı çok az. Özellikle Sosyal Hizmet İl Müdürlüklerinden geçici görevli olarak alınan personel var ama bu da yetersiz. Dolayısıyla çocuk polisine özel aynen savcılıklarda ve mahkemelerde de olması gerektiği gibi, oralarda da ciddi sorunlar var, kadrolar tahsis edilip buralara işinin ehli insanların, doğru ihtisasa sahip insanların çalıştırılması gerekiyor. Aksi takdirde taşıma suyuyla gerçekten de bu işler dönmüyor.

Yerleşke sorunları da ciddi bir sorun. Bakıyoruz bazen; bir karakolun üstünde, altında, işte Emniyet Müdürlüğünün içinde, sağda solda, derme çatma binalarda bu hizmetler görülmeye çalışılıyor. Bunlar çok yanlış, çocuklarımız bunu hak etmiyor. Orada çalışan görevlilerimiz de kendilerini bu anlamda hiçbir şekilde değerli, özel hissetmiyorlar. Biz eğer çocuklarımıza değer veriyorsak bu sistemin de A'den Z'ye bütün parçalarını aynı standarda getirmemiz gerekiyor. Mevcut hâliyle son derece derme çatma, gecekondu görünümü bir yapı var, yani yerleşke sorunları çok önemli bir problem.

Kurum alt kültürü ile ilgili sorunlar da var maalesef Teşkilatta. Emniyet Teşkilatında ciddi bir iyileşme var, neredeyse personelin yarıdan fazlası artık üniversite mezunu oldu ama tabii ki alt kültürü değiştirmek, yıkmak o kadar da kolay olmayabiliyor. Özellikle bu birimlerde çalışan insanlar, bu insanlara ve diğer personel "İşte nerede çalışıyorsun?," "Çocuk polisi", "Haa çoluk çocuk işiyle mi uğraşıyorsun!" gibi böyle farklı bir bakış açısıyla bakabiliyorlar. Hâlbuki bizim en nitelikli personelimizi çalıştırmamız gerekiyor bu birimlerde.

Şimdi adli göreve ilişkin hususlarda çocuk polisinin aktif hâle getirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Özellikle mevcut sistem içerisinde mağdur çocukların ifadesi polis tarafından alınırken suçta sürüklenen çocuğun ifadesinin polis tarafından alınmaması bence çok büyük bir yanlış. Araştırma sonuçlarımız da bunu gösteriyor zaten. Öbür

türlü ne oluyor? Şimdi bütün suça sürüklenen çocuklara yani bir elin parmaklarını geçmeyen sayıdaki savcının ifadesini almalarını bekliyoruz. Mesela Ankara'da yanlış hatırlamıyorsam beş tane çocuk savcımız var. İşte İstanbul'da daha belki fazladır ama diğer illerimize gidelim, belki çoğu ilimizde yok; ya bir tane var ya iki tane var. Ve diyelim 17.00-18.00'den sonra ne oluyor? Nöbetçi savcılık devralıyor. Nöbetçi savcı da herhangi bir savcı yani burada bir ihtisas, yani konuya özel uzmanlaşmış personel istihdamı durumu zaten yok. Dolayısıyla biz şimdi mesela şöyle bir değerlendirme yaptığımızda yani mağdur çocuğun durumu mu daha hassastır, suça sürüklenen çocuğun durumu mu daha hassastır? Yani normalde mağdur daha hassas görünüyor. Madem daha hassasını polise yaptırıyoruz, öbürünü de polise yaptırmamız gerekiyor ki sistem hızlansın, öbür türlü hepsi birlikte savcılığa gidiyor. Şimdi savcılıkta, çocuk savcılığında ifadeler doğru düzgün yeterince alınmıyor çünkü olay sirkülasyonu çok fazla, muazzam bir sayı var. Düşününün yani 200 bin kişilik polis teşkilatının baş edemediği, 5 bin tane çocuk polisi biriminin baş edemediği bir işi, sadece 100'lerle ifade edilen çocuk savcılarının yapmasını bekliyoruz. Hele ki akşam, gece vakti, görev değişiminden sonraki şeye baktığımız zaman durum gerçekten de bir çıkmaza girebiliyor. Aktif bir duruma, daha aktif bir sistem oluşturulması lazım ve sistemin işleyişini biraz daha ön taraflarda çözmemiz gerekiyor.

Şimdi uzmanlarımız, konuşmacılar farklı sistemlerden bahsettiler. Şimdi onarıcı adalet felsefesinin hâkim olması gerektiği çocuk adalet sisteminde bizim sorunları mahkemeye varmadan çözmemiz gerekiyor, polise de varmadan çözmemiz gerekiyor ama olay ilk defa polise intikal edince, polisin bu olayı götürüp kendisine arz edeceği bir mekanizma, bir çocuk koruma sisteminin oluşması gerekiyor. Burada çeşitli uzmanlar olacak farklı, bunun bir sürü örnekleri var; işte Hollanda'da Büro Raad var, işte Amerika Birleşik Devletlerinde Gençlik Hizmetleri Birimleri var farklı farklı. Yani bizim sistemi çocuğu damgalamadan, ceza adalet sistemi içerisinde girmeden mümkün olduğunca çözmemiz gerekiyor. Hâlbuki biz ne yapıyoruz? Amerikalı uzmanımız da işte ifade etti bir hâkimin ağzından, yani bir kere "Çocuk, mahkemeye geldiyse bu iş bitmiştir." diyor hâkim! Yani neden bu iş bitiyor? Çünkü iş işten geçmiş oluyor, yani çocuğu oraya getirmeden bizim çözmemiz gerekiyor. Dolayısıyla yani mahkemeye, savcılığa gelmeden hatta polisin o biriminin içine bile çocuk adımını atmadan mümkün olduğunca çözmemiz gerekiyor.

Şimdi devam ediyorum, şimdi uygulamada "kelepçe sorunu" olarak ifade edilen bir sorun var. Şimdi özellikle uygulamada görev yapan pek çok çocuk polisi olsun genel polis olsun, kolluk birimleri bazen çocukları zaptedemiyorlar, gerçekten de zaptedemiyorlar ve birden fazla çocuğun olduğu durumlar olabiliyor. Ve birazdan da bahsedeceğim yaş tashihi konusu var. Mesela bazı suça sürüklenen çocukların aileleri yani kendileri zaten bir kriminal kültür içerisinde, alt kültür içerisinde. Çocuk mesela doğuyor, beyanı doğru nüfus kâğıdı veriyoruz biz yani. Çocuk gidiyor şimdi bir tane nüfus kâğıdı alıyor, sonra bir daha aynı çocuk için bir daha nüfus kâğıdı alıyor, bizim yaptığımız alan araştırmasında elde ettiğimiz sonuç. Öbür yıl bir

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

daha, aynı çocuğun dört tane nüfus cüzdanı var. Şimdi çocuk birisinin son kullanma tarihi geçene kadar kullanıyor, sonra öbürünü kullanıyor atıyor. Hangisini nereye kadar götürürse atıyor. Şimdi bir bakıyoruz karşımızda çocuk dediğimiz birisi var ama çocuk aslında 23 yaşında, 22 yaşında. Bunu polis alıyor bir şey yapamıyor, savcıya götürüyor bir şey yapamıyor, hâkim bir şey yapamıyor. Biz bu 23 yaşındaki koskocaman adamı 12 yaşındaki çocukla beraber aynı yurda koyuyoruz, 15 yaşındaki çocukla beraber aynı yurda koyuyoruz. Yani baksanız saç-sakal o biçim! Yani bu çocuk değil ama bunun da bir yaş tashihi için bir sürü süreçlerden geçmesi gerekiyor. Şimdi biz bu insana baktığımızda, bu çocuğun yani kâğıdına baktığımızda çocuk olarak gördüğümüz kişinin çocuk olmadığını da anlayabiliyoruz ama bu işin çözümü yıllar alıyor. Şimdi bu durumda baktığımız zaman bu insanların nasıl kontrol altında tutulacağı ile ilgili kanunda ciddi bir problem var. Yani kelepçe takılmasın deniyor ama işte kolluk gereken tedbirleri alır diyor. Nedir bu tedbir? Yani kafese mi koyacak? Nedir yani bu? O kadar değişik uygulamalar var ki bazı yerlerde mesela savcılıkların emriyle, bunu uygulamadaki arkadaşlar söyledi, 112'yi çağırıyorlarmış, sakinleştirici iğne yapıyorlarmış. Yani oldu mu bu şimdi? Olmadı! Yani vücut bütünlüğüne müdahale var. Şimdi bakıyorsunuz bazı yerlerde bazı hâkimlerimiz, savcılarımız "takın kelepçeyi" diyormuş, bizim arkadaşlar da takıyormuş, böylece götürüyorlarmış. Yani şimdi kanun var ama uygulanamaz hâle getiriyoruz. Yani şimdi eğer kelepçe yoksa zincir bağlanıyorsa tamam, kabul ama gereken tedbirleri alır diye böyle muğlâk ifadelerle kanun olmaz. Yani burada kanun koyucu ne demek istediğini net bir şekilde ifade etmek zorunda! Öbür türlü çocuk polisi elinden kaçırdığı zaman suça sürüklenen çocuğu bu sefer yeniden soruşturmadan geçiyor, yani siz bu insana niye sahip çıkamadınız? Bir çocuk! Ama baktığımızda durum öyle değil.

Evet, şimdi mağdur çocuklarla ilgili de önemli sorular var. Dolayısıyla bu özellikle kelepçe sorunu ile ilgili bahiste ihtiyaç olması hâlinde inisiyatifin kolluğa verilerek bu işin bir şekilde çözülmesi gerektiğini düşünüyoruz. Yani burada biz çocuklarımızı gaddar, zalimane bir tutum içerisine girelim demiyoruz ama bir işin de bir orta yolu, bir istisnai durumu olması lazım. Yani prensipte takılmaz denir ama istisnası her zaman olmalıdır.

Şimdi mağdur çocuklarla ilgili düzenlemelerde önemli bir problemimiz var ve mağdur çocuklar süreç içerisinde tekrar tekrar örseleniyor. Kanun'un amir hükümlerine rağmen çocuklar tekrar tekrar sorgulanıyor. İşte kolluktan itibaren başlıyor, işte geliyor avukatı bir daha soruyor, işte savcı bir daha soruyor, hâkime gidiyor bir daha soruyor ve aralardaki tüm uzmanlara çocuk her şeyi bir daha anlatıyor. Dolayısıyla bu çocukların sürekli olarak örselenmesinin devam ettiğini sürekli olarak görüyoruz. Örneğin çocuk polisinde video ile uzmanlar nezaretinde alınan ifadeler hiçbir şekilde ne savcılıkta ne mahkeme tarafından dikkate alınmıyor. Bunun neticesinde de ciddi şekilde sorunlar yaşanıyor. Örneğin bize Antalya'dan bir çocuk hâkime hanım söylemişti. Demişti ki: "Biz cinsel suç mağduru çocuğu dokuz kez dinliyoruz." demişti yani. Polisten itibaren düşünün işte nasıl oldu, haydi bakalım uzmana anlatsın,

haydi bir de işte avukatı ile görüşsün, haydi bakalım bir de savcı görüşsün, savcı bir de bilirkişiye atasın, hâkim dinlesin, ya tam olmadı bir de sen pedagog ile görüş! Böylece yani dokuz kez, yani bu mümkün değil! Bakıyorsunuz işte ulusal medyamıza da yansıyan da bir manşet. "Daha kaç kez anlatsın?" diyor manşet.

Şimdi burada, sistemde ciddi sorunlarımız var. Dolayısıyla sistemi eğer işletmek istiyorsak polisin bakış açısıyla hareket etmemiz gerekiyor. Burada da sistemi oluşturan parçaların ve bileşenlerin birbirini tamamlayan çarklar gibi, bir fabrikanın dişlileri gibi birbirini tamamlıyor olması gerekiyor. Yani sistemde bu çark daha büyük, öbür çark daha büyük, o zaman o onun amiri, o onun işte emri altında, işte emir-talimat, emir-komuta değil yani burada herkesin birbirine yardımcı olması gerekiyor.

Şimdi zamanımın çok az kaldığını hatta bittiğini söylüyor Sayın Balo, ben de hemen devam ediyorum. Burada mağdur çocuklarla ilgili çok kısa, hemen 2 dakikada bitiriyorum affınıza sığınarak. Özellikle mağdur çocuklarla ilgili tamam bir pozitif ayrımcılık yapıyor ama mesela failin yetişkin olduğu durumlarda yine bu çocuk yetişkinlerle birlikte yine aynı mahkemede, yani ciddi bir problem. Aynı şekilde suça sürüklenen çocuk da mahkemeye yetişkinlerle birlikte çıktığında, mesela davaların birleştirilmesi eğilimi oluyor ister istemez ve şimdi burada da yine ciddi sorunlar çıkabiliyor.

Kayıp çocuklarla ilgili önemli bir sorun var, ben sadece yargı öncesini herhâlde anlatabileceğim. Kayıp çocuklar sorunu önemli bir problem, her ne kadar mevzuatımızda işte adam kaçırma falan gibi benzer kavramlar kullanılsa da maalesef mevcut sistem içerisinde savcılıklarımız tarafından kayıp çocuk vakaları idari bir problem olarak değerlendiriliyor. Yani bir çocuğun bulunması polisin idari bir sorunu olarak değerlendiriliyor. Ama baktığımızda yani bu sorun adli midir, idari midir? Elbette adlidir yani ortaya illa bir ceset mi çıkması gerekiyor, yani kanları üzerinde bir çocuk mu bulmamız gerekiyor? Ama şimdi mevcut düzenlemelere baktığımızda savcılığın bu şekilde bir pro-aktif bir hareket ile "haydi, gidip şurayı dinleyelim, izleyelim" demesine imkân tanıyan bir düzenleme yok. Bu anlamda mevzuatta ciddi bir değişiklik yapmamız gerekiyor. Aynen katalog suçlarında olduğu gibi en ağır suçlar nasıl soruşturuluyorsa kayıp çocuk soruşturmalarının da bu şekilde soruşturulabilmesine imkân tanınması gerekiyor. Ve bu anlamda genel polisin yaptığı diğer suç soruşturmalarında olduğu gibi çocuk polisinin de bu kayıp çocuk vakalarında aynen adli tahkikatlar nasıl yapılıyorsa aynı prosedürü izlemesi gerekiyor. İcabında işte sinyal izleme, dinleme gibi bu tür şeyleri çözmesi gerekiyor.

Yaş tashihi konusu var, bunu zaten söyledim. Neredeyse iki yıl gibi bir zaman alıyor alandaki tecrübelerimiz, uygulayıcıların bize söyledikleri konular buydu.

Ben buradan hızla sonuca gideyim ve bu arada ben sonuca gelene kadar da konuyu özetleyeyim.

Şimdi biz bu araştırmamız neticesinde belli noktalarda hemfikir olduk dünya

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

standartlarında bir çocuk adalet sisteminin kurulabilmesi için. Öncelikle cezalandırıcı bakış açısını terk etmemiz gerekiyor ve onarıcı adalet felsefesini artık hem çocuk adalet sistemimizde hem de genel olarak ceza adalet sistemimizde hâkim kılmamız gerekiyor. Öbür türlü bir türlü sulh tesis olmuyor taraflar arasında, uzlaşma olmuyor, barış tesis olmuyor. Yani en ağır cezayı verdiği hâlde hâkim, dışarıya çıkarılırken bir suçlunun, hükümlünün artık hüküm giymiş, dışarı çıkarken mağduru ve mahkeme heyetini tehdit edebilecek kadar cüretkâr davranabildiğini görüyoruz. Niye? Yani verilen karardan fail memnun değil, mağdur memnun değil, toplum memnun değil hatta hâkimin kendisi de memnun değil. Yani niye? Çünkü elinizdeki tek silah cezalandırmak, tek silah hapis etmek, başka bir yaptırımımız yok! Dolayısıyla bunu terk etmemiz gerekiyor, bir paradigma değişimine ciddi şekilde ihtiyacımız var. Dolayısıyla ceza adalet sisteminin tek amacı faili bulup, cezalandırıp, hapse tıkip ondan sonra "tamam, dosyayı kapattık" demek değildir, olmamalıdır. Bu polis için de savcı için de hâkim için de denetimli serbestlik ve sosyal hizmet birimleri için de böyledir ama maalesef olay gerçek vakadan uzaklaştıkça kâğıda dönüşüyor, artık sayılara dönüşüyor ve bu hassasiyeti maalesef sanki yitiriyoruz gibi. Dolayısıyla bir onarıcı adalet felsefesini benimsememiz gerekiyor.

Bu anlamda özellikle çocuklar için sisteme girmeden uygulanabilecek çeşitli uygulamalar var. Bu çerçevede empati kurulması, karşılıklı taraflar arasında diyalog kurulmasını ve sulhun tesisini sağlamamız gerekiyor. Sistemimizde bir uzlaşma kavramı var ama bu onarıcı adaletten gerçekten de uzak, sistemin damgalayıcı etkisini maalesef gideremiyor. Ve sistemler arasında da bir entegrasyon ihtiyacımız var, kurumlar arasında, aktörler arasında ciddi bir entegrasyona ihtiyacımız var.

Bu silo tarzı düşüncüyü terk etmemiz gerekiyor. Hani büyük çiftliklerde işte ambarlara her bir ürün ayrı ayrı doldurulur, bu silo tarzı düşüncesini terk etmeliyiz. Bu polis, bu işte savcı, bu hâkim! Değil! Herkesin ortak bir masa etrafında toplanıp konuları tartışabileceği o gençlerin, çocukların sorunlarını birlikte, eşit katılımı, paylaşım ile çözebileceği bir şeye ihtiyacımız var diyerek bitiriyoruz ve bu anlamda bir önerimiz var: "Çocuk Adalet Merkezleri" oluşturulabileceğini düşünüyoruz.

İçinde; çocuk polisinin olacağı, çocuk savcısının olacağı, çocuk mahkemesinin olacağı, sosyal hizmet birimlerinin olacağı hatta suça sürüklenen ve mağdur çocukların da belki tutulabileceği ayrı birimlerin, ilk müdahaleyi yapabilecek böyle bir acil servisi gibi düşünün, böyle acil müdahaleleri yapabilecek, adli tabiplerin olduğu, doktorların olduğu, psikologların, psikiyatrların olduğu bir sistemin kurulması gerektiğini düşünüyoruz. Bir kampus şeklinde olabilir bu. Çocuk içeriye girdiğinde bir kere dinleriz, herkes bir kere dinler, çocuk böylece hem çabucak o halkadan dışarıya çıkar, gerekirse polis ile bile görüştürülmez, işte savcı, hâkimi görmez, mahkemeye çıkmaz. Orada ayrı bir heyet, sivil bir grup bakar, değerlendirir. Yani şu andaki yapı itibarıyla gerçekten de çok güzel niyetler var ama idealden uzak bir sistemimiz var. Bunu da ifade etmemiz lazım ve hapsedme bağımlılığını terk etmemiz lazım artık. Hapis hiç

de doğru bir seçenek değil. Lütfen, çocuklarımızı yeterince önemseyelim diyerek sözlerimi bitireyim.

OTURUM BAŞKANI

Belli ki güzel bir çalışma yapılmış Sayın Uludağ ve Sayın Büker ile birlikte. Bu çalışmayı bizimle paylaştığınız için teşekkür ediyoruz. Ama şu da belli ki 20 dakikaya, birkaç 20 dakika gerekli.

Şimdi ben yine çok uzatmadan değerli hocam, Prof. Dr. Feridun Yenisey'e sunumu için sözü bırakıyorum, lütfen Hocam.

"TÜRKİYE'DE ÇOCUK ADALET SİSTEMİNE DAİR GÖZLEM VE DEĞERLENDİRMELER"

PROF. DR. FERİDUN YENİSEY

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

Sayın Başkan, değerli katılımcılar, bana verilen bu toplantıdaki görev, bir gözlem yapmak ve arkasından bazı değerlendirmelerde bulunmak.

İlk yapmak istediğim gözlem şu, ceza adalet sisteminin çocuk branşında sizlerle birlikte bir aile gibiyiz. Bu salonda oturan kişilere bakıyorum birçoğu ile yıllar boyunca çocuk adalet sisteminin iyileştirilmesi için çalıştık. İlk gözlemim şu; belli bir yere geldik. Türk hukukunda gerçekten esaslı bir reform yapıldı. Gerek bu 2005 Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu zaten adı üstünde bir fikri ifade ediyor. Gerek denetimli serbestlik kurumları ve diğer bütün müesseseler hepsi yerli yerinde. Fakat ceza adalet sisteminin genel sorunu çocuk adalet sistemine de yansımaktadır. Bu nedenle ikisini birbirinden ayrı düşünmek mümkün değil.

Yapacağım ilk gözlem bir farazi dosya üzerinden. Bu farazi dosya İstanbul, İzmir, Malatya Adliyelerinde, Ankara Adliyesi'nde en son içinde bulunduğumuz bir proje ile ilgili yaptığımız çalışmalardan edindiğim izlenimlerden toparlanmıştır ve gerçek bir dosya değildir.

Şöyle bir olay var: 08 Eylül 2009 tarihinde iki anne yemeğe gidiyor. Yanlarında, birinin 12 yaş 2 günlük oğlu, diğersinin de yanında 4 yaşındaki kızı var. Beraber yemek yiyorlar ve bir tanesinin evine geliyorlar. Evde anne mutfağa gidiyor, diğer anne tuvalete gidiyor. Kız ile erkek 2 dakika için yalnız kalıyorlar. 2 dakikanın sonunda kızın ağlamasıyla birlikte 2 anne odaya geliyor ve şunu görüyorlar; erkek çocuk arkasını dönmüş oyuncaklarla meşgul, kız da ağlıyor, "o yaptı" diye gösteriyor 4 yaşındaki kız. Erkeğe soruyorlar "ne oldu" diyorlar. Erkek de diyor ki, "sandalyenin üstüne çıktık, arkalığına oturmak istedi, düştü!" böyle bir ifadede bulunuyor. Fakat kızın külotunda da kan damlacığı var. 2 anne bakıyorlar fazla bir şey yok, üstünde de durmuyorlar, her ikisi de evlerine gidip ayrılıyor. Aradan 2 ay geçiyor, 4 Kasım 2009 tarihinde, 2 ay sonra kızın annesi savcılığa bir dilekçe veriyor. Dilekçesinde diyor ki, 12 yaş, suç tarihinde, 2 günlük olan bu çocuk "kızın vajinasına parmağını soktu" diye bir iddiada bulunuyor. Nitelikli cinsel istismar suçu ihbarında bulunuyor. Bu 12 yaşındaki çocuk savcının emriyle yakalanıyor. Yakalandığı vakit çocuk polisi gündeme geliyor.

Çocuk Polisi, bugün Türkiye'de yenilik olan unsurlardan bir tanesidir. Kurulması için çok istekli bulunduk, kuruldu. Yeni şimdi Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkındaki Kanun ile bir de Kadın Polisi kuruldu. Böyle bir ayrı polis teşkilatının yapısının oluşturulması çok olumlu ama ifade alma yetkisi yok. Bu "ifade alma yetkisi verilsin mi?" tartışması yapılıyor Türkiye'de, "verilsin" dendi fakat ilk ifadenin çok

önemli olduğunu biliyoruz. O ilk ifadenin gerçekten, taraflar da hazır olarak, uzman nezaretinde, müdafî nezaretinde alınması gerekir diye de düşünüyoruz. Yani çocuk polisine ifade alma yetkisinin verilip verilmemesinin düşünülmesi gerekiyor.

Savcı, yakalanan bu çocuğu ertesi gün dinliyor. Savcının dinlemesinde bir sosyal çalışma görevlisi hazır bulunduruluyor ve suça sürüklenen çocuğu dinliyor şimdi bu Cumhuriyet Savcısı. Savcı çocuğun, 12 yaşındaki çocuğun, tutuklamaya sevkini istiyor ve sevk de ediliyor fakat neyse ki hâkim "adli kontrol altında serbest bırakılmasına" da karar veriyor.

Şimdi burada yine Türkiye'nin genel bir sorunu var: Niçin adli kontrol az uygulanıyor diye baktığımızda denetimli serbestlik sisteminin iyi çalışmadığına hâkimler inanıyorlar ve bu nedenle de çok sık adli kontrol uygulanmıyor. Hâlbuki Yasa'ya göre adli kontrol tedbirinin işlemediği hâllerde tutuklamaya sevk etmesi gerekiyor ve bunun fiili ve hukuki gerekçelerini göstermesi hâkimden, savcıdan bekleniyor. Erkek çocuk, Adli Tıp Kurumuna sevk ediliyor ve nitelikli cinsel istismar suçunu algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunup bulunmadığı konusunda bir rapor istemiyor ve "vardır" deniliyor. Arkadaşlar, 12 yaş 2 günlük bir çocuk üç gün evvel bu suçu işleseydi ceza sorumluluğu olmayacaktı. Acaba üç gün içerisinde bir insan olgunlaşır mı? Yani burada şunu tenkit etmek istiyorum ki bizim ceza hukuku sistemimiz saat 24.00'ü 1 gece cezai sorumluluğa başlıyor, diğer hallerde başlamıyor. Burada daha esnek bir kanuni yapıya gitmek gerektiği düşüncesindeyim ve değerlendirmelerimden bir tanesi bu.

Yine değerlendirme olarak şunu söylüyorum ki; Türk Ceza Kanunu belirtildiği gibi cezalandırıcı bir bakış açısıyla meseleye yaklaşıyor. 12-15 yaş grubundaki çocuğa "ya ceza ya tedbir" diyor, bunun değişmesi lazım. Yargıtay içtihadı ile değil kanunla değişmesi gerekiyor. Çocuğa gerekirse ceza, fakat tedbir de uygulanabilmesi lazım ki bu koruyucu ve destekleyici tedbirlerin soruşturma devam ederken, kovuşturma devam ederken de uygulanması gerektiğini düşünüyorum. Sadece cezacı bir yaklaşım doğru değildir diyorum.

Kız çocuk, 4 yaşındaki kız çocuk ÇİM'e sevk ediliyor. Bu yeni terimleri biliyorsunuz herhâlde ÇİM, ÇAM diye terimler üredi. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'ne ÇAM deniliyor. Bir de mağdur çocukların bir psikolog nezaretinde dinlendiği fakat savcının hazır olmadığı bir ortamda, cam arkasından sorular sorduğu odalar var. Ne dersiniz bu odalar iyi bir sistem mi? Mağdur çocuk, savcıya cam arkasından ifade veriyor. Ben bunun bir örneğini İzmir'de gördüm. Bir videoda seyrettik gizlilik nedeniyle tabii soruşturmanın içerisine giremiyoruz ama yapılmış bir ifade almanın örneğini gördük. Çocukcağız ne yapacağını şaşırıyor, karşısında hiç kimse yok, gâipten gelen bir ses soru soruyor vesaire... Çok rahatsız gördüm çocuğu fakat faydalı bir yöntem olduğunu söylüyorum. Çünkü bizim sistemimizde 236. madde CMK ve 52. madde kapsamında suç mağdurunun bir kez beyanının video kanalıyla alınıp daha sonra bunun tekrarlatılmaması gerekiyor. Bunun da ikinci bir mağduriyeti önleme

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

açısından çok yararlı olduğunu düşünüyoruz. Fakat sorum şu şimdi sizlere: Eğer böyle bir video kamerasıyla çekim varsa, uzman varsa tekrar duruşmaya gelindiğinde mağdur çocuğun tekrar dinlenmesi acaba gerekli midir? Çünkü bu olayda aradan iki sene geçtikten sonra mağdur çocuğun tekrar duruşmada dinlendiği ve bir duruşmada daha dinlendiğini gördük. Ne dersiniz? Ceza muhakemesi hukuku maddi gerçeği araştırıyor. Bir video kaydı üzerinden hâkim karar verebilir mi acaba? Yoksa mağduru, faili kendi önünde görüp onu bizzat dinlemesi daha mı faydalıdır? Belki olaydan olaya değişir diyebiliriz ama istisnai hallerde mağduru tekrar dinlenmesi ve bunun gerçek istisna hâline getirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bu somut olayda, 4 yaşındaki kız çocuğunun beden ve ruh sağlığının bozulup bozulmadığını belirlemek bakımından Adli Tıptan randevu istenilmiş. Randevu bir sene sonra verilmiş, rapor da bir sene sonra gelmiş. Ceza muhakemesi hukukunda davaları uzatan en önemli etken bu raporlar.

Bu nedenle şimdi değerlendirmelerime geçiyorum. Birinci değerlendirmem şu: Rapor alınması gereken davalarda, alınması gereken bütün davalar alındıktan, itirazları yapıldıktan sonra iddianame kabul edilmelidir. Aksi takdirde duruşma sırasında bunun beklenmesi davaları uzatmaktadır. O hâlde iddianamenin iadesi müessesesinin tekrar elden geçirilmesi ve bütün soruşturma evrakı tamamlandıktan sonra "iddianame kabul edildi" şeklinde bir değişiklik yapılması sanıyorum ki bütün sistem için gereklidir.

İkinci önerim ve değerlendirmem: Uzlaşma. Kamu davası açılmasının geri bırakılması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi güzel, modern tedbirlerin çocuk hukuku bakımından özel bir şekilde düzenlenmesi gereklidir. Çocuk hukukundaki uzlaşmanın yeri bambaşkadır, yetişkinler hukukundaki uzlaşma bambaşkadır. Yetişkinler hukukunda fail ile mağduru barışması esastır, birbirilerini tanıyıp barışmaları. Fakat çocuk hukukundaki uzlaşmanın amacı çocuğa hizmet vermektir, çocuğun ihtiyaçlarına cevap veren bir yapı, alt yapı oluşturmaktır. Bu nedenle bugünkü çocuk adalet sistemimizde tali değişiklikler yapılabileceği düşüncesindeyim fakat bütünü itibarıyla davaların tek celse hâlinde bitirilecek hâlde düzenlenmesi bugün Türkiye'nin en büyük ihtiyacıdır. Uzamış bir duruşma şekli bir duruşmadır. Maddi gerçeği ortaya çıkartmak için tek celsede duruşmaya giden bir sisteme kavuşmamızı arzu ediyorum ve sizleri saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI

Efendim, Değerli Hocam Sayın Yenisey'e çok teşekkür ediyorum değerli tespitleri dolayısıyla.

Şimdi programımızın son kısmında soru-cevap diye düşünmüştük fakat öğlen yemeği için ayrılan süre oldukça az. Öğleden sonraki program bakımından da sıkıntı

oluşturmamak bakımında ayrılmak isteyenler ayrılabilir fakat biz bir 15 dakika soru-cevap yapalım uygun görürseniz.

Evet, lütfen buyurun. Hâkime Hanım.

GÖKTEN KOÇOĞLU, ANKARA 2. ÇOCUK MAHKEMESİ HÂKİMİ

Feridun Hocama bir şey sormak istiyorum. Gerçi ben hep mesleğe ilk başladığım yıldan bu yana ceza mahkemesinde görev yaptım ama burada hukuk hâkimi arkadaşlarım, meslektaşlarım var mı bilmiyorum. Ticaret mahkemelerindeki tedbirlerle çocuk mahkemesinde verilen tedbirlerin mahiyeti itibariyle, uygulanması itibariyle bir açıklama yapayım öncelikle. Çocuk 8 yaşındayken verdiğimiz bir tedbiri 18 yaşına gelinceye kadar elimizde tutmak zorundayız o dosyayı. İki tedbiri aynı mahiyette görebilir miyiz? Bu çok önemli bir soru. Buna göre de çünkü çocuk mahkemesi hâkimlerinin bakması gereken dosya sayısının diğer genel mahkemelerdeki hâkimlerden mutlaka farklı olması gerektiği gibi bir neticeye çıkılıyor.

Yine sizin çok güzel söylediğiniz gibi Çocuk Koruma Kanunu'nun 19. maddesiyle yine uzlaşma ile ilgili hükümlerinin kesinlikle yeniden düzenlenmesi lazım fakat öncelikle bu tedbir konusundaki Hocamın görüşlerini almak istiyorum. Teşekkür ederim.

PROF. DR. FERİDUN YENİSEY

Bu soru için teşekkür ediyorum.

Bence çocuğu bir hâkim takip etmelidir ve bu fikrimi Alman Hukukuna dayandırarak evvelden beri savunuyorum. Hem önleyici tedbirler hem de ceza muhakemesi hukukundaki tedbirler bakımından aynı hâkim çocuğu her zaman takip etmelidir. Çünkü çocuğu taniyan bir hâkim daha iyi karar verir. Yoksa çocuk top gibi atılıyor birilerinin üstüne. Bir de çocuk hâkiminin sistemin denetleyicisi, koruyucusu olmasını öneriyorum. Bugün birçok makam var çocuk hukukunda birbirleriyle bağlantıları kopuk. Bunu yöneten, idare eden bir kişinin olması lazım bir orkestra şefi gibi, çocuk hâkimlerine de böyle bir görev verilmesi düşüncesindeyim. Soru için teşekkür ederim.

CEVAT GÜL, CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI

Şimdi, ben Sayın Dan O'Donnell'e iki küçük soru sormak istiyorum. Konuşması sırasında Türkiye'de çocuk hükümlülerin cezalarının infaz edildiği eğitimevlerinde açıktan kapalıya doğru giden bir eğilim olduğundan bahsetti. Bizim kanunlarımızda bu şekilde aleyhe yapılan yeni bir düzenleme yok. Yeni infaz kurumlarımızla eğitimevlerimizi çok daha modern hâle getirdik ve mevcut durum itibariyle de suçun niteliğine ve ceza miktarına bakılmaksızın cezası kesinleşen tüm çocuklar eğitimevlerinde kalabilmekte ve hiçbir görevli nezareti olmaksızın kendiliğinden kurumdan çıkıp dolmuşa binip, okula gidip, daha sonra akşam tekrar kuruma dönebilmektedir. Ben şunu merak ettim; bu açıktan kapalıya doğru olumsuz bir gidişat olduğu bilgisini nereden aldı ya da nereden böyle bir kaniya sahip oldu? Çünkü ne yasalarımızda ne de uygulamada

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

aleyhe bir değişiklik olmadı.

İkinci sorum da; tutuklu çocukların kapalı infaz kurumlarında, hükümleri kesinleşen çocukların da açık ceza infaz kurumu niteliğindeki eğitimlerinde kalmasında bir ilişki olduğunu söyledi. Biraz önce söylediğim görüşünden de hareketle hükümlü çocukların kapalı infaz kurumlarında kalmasını savunmadığına göre, yine tutuklama tedbiri niteliğiyle ve tutuklamadaki amaç tutukluların kapalı infaz kurumlarında kalması zaruretini de doğurduğu dikkate alındığında bir çözüm önerisi var mı tutuklu çocuklar için? Ya da dünyada tutukluları açık infaz kurumlarında muhafaza eden ülkeler ve böyle sistem var mı? Eğer böyle bir önerisi varsa tutuklama tedbirinin niteliğini de dikkate aldığımızda bunu nasıl izah edebiliriz? Teşekkür ederim.

DAN O'DONNELL, ULUSLARARASI DANIŞMAN, ABD

Sorularınız için teşekkür ederim.

İlk soruya ilişkin olarak, o konuda mevzuatın değişmediğini anlıyorum; eğitimleri hâlen açık tesisler olarak değerlendirilmekte. Kanımca fiilen bu tesisler değişmekte. 4 yıl önce ziyaret ettiğimde gördüklerimle aynı türde değiller. Bana göre açık tesisin tanımı, gerçekten açık olan ve çocukların istedikleri zaman ayrılacakları bir yer. Ancak ben Ankara'nın dışındaki yeni eğitimlerini ziyaret ettiğimde bu izlenimi edinmedim; çocukların istediği zaman gelip gidebileceği bir yer değildi.

Bana kalırsa bir hapisane ile bir askeri üssün arasında bulunan bir yere taşınmış olması dahi şehrin içindeyken olduğuna göre bu yeri daha az açık bir tesis kılıyor. Dışarıda etrafını çerçeveleyen bir çit bulunmakta, giriş çıkışlar için sıkı güvenlik tedbirlerinden geçmemiz gerekmekte, hapisane müdürü bize çitlerin dışarıdan gelen insanları girip çıkmaktan alıkoyduğunu söyledi. Bu bence bu merkezin güvenilirliğini biraz esnetmek anlamına geliyor. Eğer gerçekten çocuklar istedikleri zaman tesisten ayrılabilirlerse demek ki ben değerlendirmemde hatalı davranmışım, ama bana söylenen yalnızca zorunlu eğitim yaşındaki çocukların devlet okuluna gitmek için tesisten ayrılabilirdiydi. Bu yaşın altındaki çocuklar şu anda oldukça küçük çocuklar, yani bu çocuklar bana ziyaretim sırasında söylendiği üzere çok da düzenli olarak tesisten okula gitmek üzere ayrılıyorlar.

Bana göre gece 8 ya da 9'da tek kişilik bir hücreye girip kapıların elektronik olarak kilitlendiği ve sabah 8'de çıktığınız bir tesisin açık bir tesis olduğunu söylemek oldukça güç. Size göre mevzuattaki tanımlaması ne olursa olsun buralar açık tesisler mi? Tercümanın ikinci sorunuza doğru çevirdiğinden emin olamadığım için bu konuyla ilgili notlarıma bakacağım.

Elbette bence de dediğiniz her ülke için geçerli. Dünyanın her ülkesinde yargılanmayı beklerken özgürlüğünden mahrum kalan çocuklar bulunmakta. Ben de hiçbir çocuğun yargılanmayı beklerken özgürlüğünden mahrum kalmayacağı bir sistem oluşturmanın mümkün olduğunu düşünmüyorum. Ancak bana kalırsa %82 oranında çocuğun

haklarında kesin hükme varılmadan, hüküm giymeden özgürlüklerinden mahrum kalması yanlış. Hele ki bu çocuklar esasen açık bir cezaevine ya da islahevine yerleştirilmeleri gerekirken oldukça uzun bir süre hüküm giydikten sonra kapalı bir cezaevinde kalıyorlarsa. Bunu anlamak zor olmasa gerek, elbette hukuki esaslar oldukça açık.

Esas şu ki hiçbir çocuk bu son çare olmadıkça hüküm giymeden önce ya da sonra, adaletin sağlanması için başka bir alternatifin olmadığı haller haricinde özgürlüğünden mahrum bırakılmamalıdır. Ben haklarında son hüküm verilmeksizin özgürlüğünden mahrum bırakılan bu kadar yüksek oranda çocuk varken bu esasın hakkıyla uygulandığına inanmakta güçlük çekiyorum. Hüküm giymiş olanlara gelince, onların da açık cezaevlerine nakledilmesi gerekirken bu çok da bu doğrultuda gerçekleşiyor gibi gözüküyor ve bu noktada son çare esası ile uyum konusunda sorunlar yaşıyor. Ama dediğim gibi ben hiçbir çocuğun özgürlüğünden mahrum kalmaması gerekli demiyorum, elbette bazı çocukların özgürlüklerinden mahrum kalması gerekiyor ve bunu anlıyorum. Umarım sorunuza cevap verebilmişimdir.

OTURUM BAŞKANI

Cevaba Sayın Dolu bir katkı sağlamak istiyor. Buyurun Hocam.

DOÇ. DR. OSMAN DOLU

Şimdi ben uzmanımızın tespitine ek olarak bir şey ilave etmek istiyorum. Aslında bizim çalışma büyüktü ama çok hızlı geçmek zorunda kaldık. Şimdi bu yargılama süreci çocuklar açısından çok uzun sürdüğü için pek çok çocuk aslında bu eğitimevlerine gelebilecekken yani hüküm tam olarak kurulduğunda o yaşı geçiyor. Yani çocuk eğitimevine gitme şansını tamamen kaybediyor. Yani eğer hızlı olsa çocuk o yaş limitine geçmeyecek ve eğitimevine gelebilecek ama eğitimevine gelemiyor çocuklar çünkü yargılamalar uzun sürüyor.

Dolayısıyla yani sadece %83'lük dilimin tutuklu olarak yargılamayı bekleme veya işte temyizi bekliyor oluşu bir yana bir de bu gerçek var. Yani bunun, bu yüzden pratiğe bakan en soğuk yüzü pek çok çocuk daha iyi bir ortamda cezasını çekebilecekken veya o bekleme süresini doldurabilecekken, daha iyi bir şartta daha iyi bir eğitim ile belki çalışarak, belki okula giderek çocuk o yaş limitini tamamen geçmiş oluyor ve böylece bir yetişkin olarak artık cezasını kapalı cezaevinde çekmek zorunda kalıyor. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Evet, bir soru daha lütfen. Evet, lütfen arkadaşımız...

EMİN ERASLAN, AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ SOSYAL REHABİLİTASYON HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANI

Sorum Sayın O'Donnell'e olacak; öncelikle Koruma Bakım, Rehabilitasyon Merkezleri,

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

belki buradaki katılımcıların tamamı bilmiyordur. Bizim Bakanlık tarafından oluşturulan suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu amacıyla oluşturulmuş merkezlerdir. Burada bir değerlendirmesinde, bu Merkezlere idari kararın 8 gün sonra mahkeme kararıyla yerleştirildiği yönünde bir eleştirisi oldu. Bunun 24 saat içinde mahkeme kararına bağlı olarak çocukların bu merkezlere yerleştirilmesi gerekliliğine vurgu yaptı.

Şimdi bu merkezler öncelikle Çocuk Koruma Kanunu'nda suça sürüklenen çocuk tanımlanmıştır yani suça sürüklenen çocuklar hakkında kanunun suç saydığı bir fiili işlediği iddiasıyla hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılan çocuk olarak tanımlanz. Bu çocuklardan henüz hüküm giymemiş veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmış olan çocukların bakım tedbiri ihtiyacı olanlardan, herhangi bir kalacak yeri olmayan çocuklar bu merkezlerde kalmaktadır. Diğer çocukların büyük bir bölümü yine denetimli serbestlik kararıyla ailelerinin yanında kalıyorlar. Buralar, özellikle bu merkezler infaz kurumu değil, kalacak yeri olmayan çocuğun rehabilitasyonunun sağlandığı merkezler olarak oluşturulmuş merkezler.

Ayrıca Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri de kendisine suç işlenmiş mağdur çocuklarla ilgili oluşturduğumuz merkezler. Yani bu merkezlerle ilgili de yine mahkeme kararıyla çocuklar kalıyor burada. Bu Çocuk Koruma Kanunu'nda acil koruma kararı ile ilgili işlemleri beş gün içerisinde biz mahkemeye bildiriyoruz çocuğun durumunu. Bu ilgili Kanun kapsamında üç gün içerisinde de mahkemenin bunun kararını vermesi gerekiyor. Bu süre içerisinde de idari bir kararla bu merkezlerde kalıyor bu çocuklar ama bu düzenlemenin tamamı çocuğun üstün yararı ilkesi gereği. Yani çocuk dışarıda kalamaz, kalacak yeri yok, zaten aile bağları olan, aileden bir ihmal ve istismar olmayan çocuk veya kendi ailesi yanında gerekli destek çalışmalarıyla yürütülmekte. Acaba bu 24 saat içinde kararın değerlendirilmesi konusunda neye göre böyle bir değerlendirme yaptı? Bunun açıklanmasını istiyoruz.

DAN O'DONNELL, ULUSLARARASI DANIŞMAN, ABD

Teşekkürler. Ben bahsettiğim bu hususta iki ayrı merkez olduğunu biliyordum ancak adlarından emin değildim. Suça sürüklenen ve bunun kurbanı olan çocukların başvurduğu merkezlerden değil, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olan ve bir şekilde suçlu olup da yaşları ya da farklı sebeplerden dolayı cezai ehliyeti olmayan çocukların yerleştirildiği merkezlerden bahsediyordum. Ben bu çocukların kabul sürecinin aynı olduğu izlenimine kapılmıştım. Çünkü bu konuda karar yerel bir idare olan idari bir merci tarafından alınıyor ve idari prosedüre göre çocuklar orada 5 gün kalabiliyor. Bu 5 günün sonunda sanki daha uzun bir zaman gereklimiş gibi bir düşünceyle mahkemeye başvuruda bulunularak cezaevine yerleştirilerek çocuğun özgürlüğünden mahrum kalmasının devamı talep ediliyor. Eğer durum bu ise, eğer yanılmıyorsam bilmenizi isterim ki raporum henüz bitmedi, eğer yasayı yanlış anlıyorsam o zaman memnuniyetle bu kısmını değiştirebilirim.

Bununla birlikte, benim karşılaştırmaya çalıştığım ve yapmaya çalıştığım şey şu ki bir çocuk bir suçtan dolayı yetişkin olarak yargılanabilecek yaşta ise mahkeme kararı olmaksızın polis onu yalnızca 24 saat göz altında tutabiliyor. Yani bana göre çocukları aynı şekilde bir mahkeme kararı olmaksızın idari bir kararla daha uzun bir süre, günlerce göz altında tutmak mümkün olmamalı. Ben bunu demeye çalışmıştım, umarım konuyu biraz aydınlatmışımdır. Tekrar teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Müsteşarımız.

BİROL ERDEM, ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞARI

Teşekkür ederim.

Esasen benim de soracağım birkaç soru vardı ama süremizi aştık. Sanıyorum ki bu sempozyumda aklımıza gelen sorular birçok konuşmacının ve katılımcının aklına gelmiştir, bu hususlar tartışılacak.

Şimdi bir çocuk koruma sistemimiz var ve bizim problemimiz, bu sistemi daha etkin bir hâle nasıl getirebiliriz? Bu sistem içinde yer alan unsurları birbiri ile daha uyumlu nasıl çalıştırabiliriz? Çocukların ifadesinin alınması aşamasından çocuklarla ilgili raporların alınması aşamasına kadar Adli Tıp Kurumu, bunlar gibi birçok kurumu, kolluk birimi gibi, ilgilendiren birçok husus var. Bununla ilgili alacağımız mesafeler var. Umuyorum ki bu proje, bu mesafelerin alınması için gerekli adımların atılmasına vesile olacaktır.

Bir konuda küçük bir düzeltme yapmak istiyorum. Bu çocuk eğitimevlerinde alınan bazı tedbirler çocukların özgürlüklerinin kısıtlanmasına yönelik olarak değil, çocukların eğitimevinde korunmasına yönelik olarak alınan bazı tedbirler var. Örneğin otomatik olarak kapanan kapılardan bahsetti sayın konuşmacı. Bununla ilgili bizim yaşadığımız bazı sorunlar var eğitimevlerinde, çocuk cezaevlerinde. Çocuklar birbirlerine zarar verebiliyorlar, çocukların birbirlerine zarar vermesini önlemek için çocuk istemedikçe onun odasına girmeyi önleyen gece istirahat saatlerinde, bir sistem o esasen. Yoksa çocuk istediği zaman butona basıp dışarı çıkma arzusunu iletebilir ve dışarı çıkabilir. Orada özgürlüğünü kısıtlayan bir durum söz konusu değil. Başka çocuklar o istemeden onun odasına girmesini önleyen bir sistem kurmaya çalıştık. Bu yanlış anlaşılmasın diye bu düzeltmeyi yapmak istedim. Ama elbette ki bu merkezlerin şehir içerisinde olması, bu kampuslar içerisinde yer almasının bizim açımızdan tabii pratik sebepleri var ama bunlar tartışılıp eğer mutlaka daha merkezî yerlerde olması gerekiyorsa bu hususları biz tartışıp yeni planlamalarımızı buna göre de yapabiliriz.

Bu konuyu en azından değerlendireceğimizi ifade etmek istiyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Ben de çok teşekkür ediyorum. Son bir soru olarak alalım lütfen.

PROF. DR. SEVDA ULUĞTEKİN

Efendim, ben bütün konuşmacılara çok teşekkür ediyorum. Hepsi birbirinden değerli bilgiler sundular bize, araştırma sonuçları ve gözlemlerini özellikle dile getirdiler.

Tabi ki tartışacağımız çok konu var ama ben özellikle şunu belirtmek istiyorum, benim de gördüğüm birtakım şeyler söz konusu gözlemlerim sonucunda. Dediler ki, Sayın ve Sevgili Feridun Yenisey Hocamız "Çocuk mahkemesi yargıcı bir orkestra şefi gibi olmalı ve çocuğu izlemeli" dediler. Ancak bugünkü çocuk mahkemelerinin sayısı, içinde yürütülen etkinlikler, sosyal çalışma görevlilerin sayısı, çocuklar hakkında hazırlanan, okunmayan ya da hiç hazırlanamayan sosyal inceleme raporları, hiçbir kuruma gidemeyen sosyal inceleme raporları...Bütün bunlar şunu gösteriyor; belki orkestra şefi var ama orkestra ortada yok! O nedenle bu orkestranın çok iyi bir şekilde artık oluşturulması gerekiyor. Ben bir zamanlar bir çok sesli orkestrada çaldım, keman çaldım, ikinci keman ama kemanların yanı sıra birçok başka enstrüman da var bu işin içinde. O nedenle orkestra olmadan hiçbir şekilde bu iş yürütülemez arkadaşlar ve biz buna mümkün olduğu kadar önem vermek zorundayız hatta orkestra üyelerinin yerleri bile yok! Hâlâ daha çocuk mahkemelerinde sosyal çalışma görevlilerinin yerleri yok, raporlarını yazamıyorlar. Yazmaları için gitmeleri lazım, mutlaka mahallelere gitmeleri lazım, ev ziyareti yapmaları lazım. Çünkü başka türlü sosyal inceleme yapılamaz ama 1 saatlik bir çocukla görüşmeye de arkadaşlarımız sosyal inceleme diyorlar. Bunun katıyetle sosyal çalışma literatüründe, sosyal hizmet literatüründe yeri yok arkadaşlar, böyle şey olmaz! Ben diyorum ki, bu orkestrayı gerçekten tam anlamıyla oluşturalım ve o zaman da çocuk mahkemesi yargıçları, tabi ki sayıları da çok önemli, nicel ve nitel gelişmeleri gerekiyor. Onların hepsini inşallah bu toplantıda görüşürüz, istediğimiz gibi konuşuruz. Bunun oluşturulması lazım. Bu bir hükümetin siyasi tercihidir diyorum, çocuk mahkemelerinin sayısının artması, bunun iyi işlenmesi, nasıl ki aile mahkemeleri çok yaygınlaştı. Ona benzer bir şekilde ilk 1979 yılında çıkarılan bu Yasa'nın ve ilk olarak fiilen 1987 yılı sonunda oluşturulan çocuk mahkemelerinin geliştirilmesine ihtiyacımız var. Çok teşekkür ediyorum söz verdiğiniz için.

OTURUM BAŞKANI

Şimdi ben hemen arz etmek isterim ki Değerli Hocam Prof. Dr. Sevda Uluğtekin, aynı zamanda 2005 yılında yürürlüğe girmiş olan Çocuk Koruma Kanunu'nu hazırlayan Bilim Komisyonu'nun da bir üyesiydi. Biz o süreçte de kendisinin gerçekten adli-sosyal alan ile ilgili çok değerli görüşlerinden yararlanmış olduk. Şu anda paylaştığı görüşler dolayısıyla da teşekkür ediyorum.

Efendim, katkılarınız dolayısıyla ve sabrınız dolayısıyla sizlere çok teşekkür ediyorum ve sunum sahiplerine de değerli fikirlerini, çalışmalarını bizlerle paylaşmış olmalarından dolayı çok teşekkür ediyorum.

Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Ortak Oturumlar

II. GÜN (09.30 - 11.00)

AYNI MASAYA OTURMAK: KURUMLAR ARASI KOORDİNASYON

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Halil İbrahim BAHAR, Polis Akademisi

**"Türkiye'de Çocuk Koruma Alanında
Kurumlar Arası Koordinasyon"**

Doç. Dr. Taner GÜVENİR, Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi

**"Çocuk Koruma Sisteminde Kurumlar Arası İş birliği ve
Koordinasyon"**

**Murat HALİŞÇELİK, Sosyal Hizmet Uzmanı, Bursa Aile ve Sosyal
Politikalar İl Müdürlüğü**

**"Koruyucu ve Destekleyici Tedbirlerin Uygulanması ve
Koordinasyonu"**

**Doç. Dr. Hakan ACAR, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu
Sosyal Hizmet Bölümü**

"Kurumlar Arası Koordinasyon"

**Dr. Ursina WEIDKUHN, Eski Çocuk Savcısı/Hâkimi, Uluslararası
Danışman, İsviçre**

GÖKTAN KOÇYILDIRIM, UNICEF TÜRKİYE

Kısa bir anons yapmak için buradayım. Kendimi de tanıtayım: Göktañ Koçyıldırım, UNICEF Çocuk Koruma Sorumlusu'yum. Bugün salonlarımızda şöyle ufak bir değişiklik yaptık sizinde bilginize sunalım istedik. Ortak oturumlar bundan sonra iki gün boyunca bu bulunduğunuz salonda yapılacak. Sonra biliyorsunuz eş zamanlı panel oturumlarımız ve uzman tartışmalarımız var. Koruma/Önlemeye katılmak isteyen katılımcılarımız, aşağıda Anadolu Salonu'nda Koruma/Önleme oturumları yapılacak oraya katılabilirler. Yargılama oturumları hemen bunun yanındaki Kavaklıdere 3 Salonu'nda gerçekleşecek ve İnfazla ilgili olan oturumlar dün olduğu gibi yine Çankaya Salonunda gerçekleşecek. Bu kısa bilgili verdikten sonra sözü Halil İbrahim Hocama bırakıyorum, buyurun Hocam.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. HALİL İBRAHİM BAHAR, POLİS AKADEMİSİ

Merhabalar. Bu sabahki genel oturumumuzda "Aynı Masaya Oturmak" başlığı altında düzenleniyor. Yine konunun uzmanı hocalarımız ve yine alanda bizzat çalışan uzmanlarımız kurumlar arasındaki koordinasyonla ilgili temel sorunlar ve çözüm önerileriyle ilgili bu oturumda bilgilerini bizlerle paylaşacaklar.

İlk oturumu Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Doç. Dr. Taner Güvenir Hocamız ilk oturumda söz alacak, buyurun Hocam.

“TÜRKİYE’DE ÇOCUK KORUMA ALANINDA KURUMLAR ARASI KOORDİNASYON”

DOÇ. DR. TANER GÜVENİR

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ

Evet, herkese günaydın! Oturumun adı “Aynı Masada Oturmak” ama ben masadan ayrıldım çünkü buradan daha rahat sunacağımı düşünüyorum. Orada teknik bir sorun var yoksa ben aynı masada oturmaya sonuna kadar inanan ve bu anlamda da son altı yıldır epey çaba sarf etmiş birisiyim.

Şimdi bugün normal sırada ufak bir değişiklik yaptık. Çünkü ben biraz “Güneşten Parça Koptu”dan başlayacağım ondan sonra Bursa’ya geleceğiz. Bursa’dan sonrada 2011-2015 projesi ile ilgili yapılan bir bölüm sunulacak ve daha sonra yabancı konuğumuz kendi görüşlerini bildirecek. Ben bu sabah aslında dün konuşulanların kısa bir özetile başlamak istiyorum.

Feridun Hoca’nın kulaklarını çok çıtlattık dün akşam. O hep böyle yapar, böyle günün sonunda güzel bir özet yapar. Ben de dün girip çıktığım oturumlarla ilgili kısa bir özet yapıp ondan sonra bugüne döneceğim. Şimdi 5395 dün en çok telaffuz edilen rakam oldu. Bu rakamın bizde çağrıştırdığı şey son 2005’ten bu yana çok önemli bir Kanun ve bu Kanun’la ilgili olarak da genelde algı çok iyi hazırlanmış oldu, çok iyi yol yordam gösterdi ve çok özenle düzenlendiği şekilde kimse bu anlamda çok fazla bir şey söyleyemiyor Kanun’un kendisine. Ama uygulamaya geldiğinizde, uygulama biraz böyle! Bizim kendi konumumuza baktığımız zaman, yani kurumlar arası işbirliğimizde yine 5395 bize çok güzel bir altyapı sağlıyor. İşte buradaki takım çalışması; sağlık, eğitim, adli kısım, emniyet, sosyal hizmetlerin bir bütün oluşturarak çalışması isteniyor ama tabii pratikte biz 2006’dan sonra yaptığımız çalışmalarda görünen tablo aslında böyle. Yani birisi çalışıyor diğerleri de onun çalışmasını bekliyor, o iş bittikten sonra kendi işini yapmaya çalışıyor ve ortada ekip olarak gidiliyor ama ekip çalışmıyor, herkes sırayla çalışıyor hatta yoldan geçen vatandaş da muhatap olabiliyor bazen. Bu neden böyle? Çünkü maalesef gerçekten hani bunu kendi mesleğim içinde söyleyebilirim, ben bir hekimim ama tüm kurumlarda bu kurumlar arası iş birliği konusu bir terbiye eksikliğimiz var, bir alışkanlık eksikliğimiz var. Çünkü yaklaşık altı yıldır sosyal hizmetlerin mesela bağımlılarla ilgili söylediği, biz açık kapı sistemiyle çalışıyoruz ve bu çocukları tutamıyoruz. Sağlık Bakanlığının söylediği, bizim de yüksek güvenli kurulumlarımız yok bizde o yüzden bunları tedavi edemiyoruz! Biz bu tartışmayı herhâlde onlarca defa dinledik ve mesela aynı masaya oturup bir çözüme ulaşamadık ve bu hâlâ bir sorun olarak devam ediyor.

Şimdi baktığımız zaman bu ve benzeri sorunları aynı masa çevresinde oturmadan çözmek mümkün değil ve bu anlamda aslında çok ciddi işler yapıldı. Ben size kısaca bir tarihçesinden bahsedeyim, tarihçe derken hani sanki 20-30 yıldan bahsetmiyoruz, son 5-6 yılda neler oldu ve buraya nasıl gelindi ondan bahsedeceğim.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Şimdi, 2008-2011'de yine bu projenin bir önceki yani bu projenin devamı niteliğinde olduğunu düşünürsek bir önceki projede 12 ilde anket çalışmalarıyla başladı. Bu 12 il. Daha sonra 4 ilde alan incelemesi yapıldı bizzat gidilerek, bu 4 il de İstanbul, Bursa, Adana ve Şanlıurfa. Daha sonra iki ülke sistemi incelendi, bu Avrupa'daki iki ülke; İngiltere ve Almanya bunlar. Birbirlerine taban tabana zıt ve çok farklı felsefeleri olan çocuk koruma sistemlerine sahip iki ülke ve bir danışma kurulu oluşturuldu. Bu gerçekten bu alanda daha önceden deneyimi olan 2006-2008 British Council sosyal hizmetler çalışmasında yer alan ve koordinasyonla kafa yormuş alan çalışanları, onlardan bir danışma kurulu kuruldu. Model bir pilot uygulama yapılmakta Bursa'nın bir ilçesinde. Buradan çıkan uygulama; merkezî koordinasyonda paylaşıldı, ilgili kurumların görüşleri alındı, defalarca toplandı ve bunun sonucunda da revizyonlarla Ocak 2011'de bir strateji belgemiz oldu. Şimdi bu süreç içerisinde bahsettiğim gibi birtakım farklı çalışmalardan da yararlanıldı. Bu 2006-2008' de olan sosyal hizmetler British Council çalışması, çocuk korumanın Afyon'da yapılan 4. Yıl Değerlendirme Toplantısı Sonuçları ve diğer eğitim toplantıları ve o zamanki Sosyal Hizmetlerin şimdiki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının iç denetçilik makamını yürüttüğü çalışmalarla bir entegrasyona gidildi.

Şimdi o zaman biz, 2008'de ilk mevcut durumun resmini çizmek istediğimizde, şimdi ben bu tür şematik şeyleri daha önceki birkaç toplantıda da sundum. O yüzden tekrar olursa çünkü birçok çalışanlarla daha önceki toplantılarda karşılaştık özür dilerim ama ben anlaşılın diye böyle biraz daha çocuk seanslarından da geldiğim için şekillerle anlatmayı seviyorum. Hani bu bana göre daha iyi anlaşıldığı için yoksa sizin anlayış kıtlığınız olduğunu düşündüğüm için değil.

Şimdi biz bir Ali'den bahsediyoruz. Ali eğer suça sürüklenen bir genç ise kendisi daha çok kolluk kuvvetleri üzerinden çocuk polisi ve onların değerlendirmesiyle çocuk mahkemesi ve savcılığa ulaşıyor ve orada birtakım koruyucu tedbirler verilebiliyor. Şimdi aynı Ali koruma ihtiyacı olduğu nedeniyle yani bir istismara uğradıysa bu seferde sosyal hizmetler üzerinden, sosyal hizmetlerin kendi değerlendirmesiyle yine aynı, aynı derken kurum olarak aynı ama farklı mahkeme olabilir, farklı il de olabilir ve orada farklı tedbirlerle karşılaşabiliyor. Şimdi baktığımızda sistemde o dönemde gördüğümüz hâlâ da birçok yerde süren şey mesela bu iki kurum Ali ile ilgili bilgileri hiçbir şekilde bilmeyen bir mahkeme iki tedbir verirken diğer başka mahkeme iki farklı tedbir veriyor ve Ali iki farklı mahkemede iki farklı dosyaya sahip olabiliyor. Ve Sosyal Hizmetler ile Emniyet arasında da hani Ali'ye dair ortak bilgi yok. İl koordinasyon düzeyine bakacak olursak; stratejik düzeyde, taktik düzeyde, operasyonel düzeyde biliyorsunuz 11-12 kurum temsilcisi il müdürleri düzeyinde aslında toplanmak zorunda valilikte, valiliğin ya da ilgili vali yardımcısının başkanlığında.

Şimdi burada bir koordinasyon öngörüyor 5395 ama bildiğiniz gibi dün de bahsi geçti bu silo bürokrasisi maalesef ülkemizin şu anda sisteminin gerçeği ve biz her il, her kurum ve kendi içindeki işleyişin bir başka kurumla entegrasyonunu ya da

koordinasyonunu görmüyoruz, bu bazen aynı bakanlık için bile olabiliyor. Yine kendi Bakanlığımızdan örnek vereyim; toplantılarda, aynı konulu toplantıya iki farklı zamanda iki farklı şubeden insan veya memur görevlendirilebiliyor ve iki farklı şubenin bu süreç içerisinde hiçbir bilgiyi paylaşmadığını görebiliyoruz; Millî Eğitim, Sosyal Hizmetler çok farklı değil. Şimdi yine bir başka şemayla gösterecek olursak, bir tedbir kararı bir yere gidiyor ve o kendine göre bir işlem yapıyor. Yine Ali'ye ait bir başka tedbir kararı başka bir kuruma gidiyor yine orada birtakım işlemler geri dönüyor ve Ali'nin üçüncü tedbir kararı üçüncü kuruma gidiyor ve bazen kaybolup gidiyor. Şimdi mahkemelere dönen raporlara baktığımız zaman yine mahkemelere farklı kurumlardan farklı raporlar tek tek ulaşıyor ve bazen kaybolup gidiyor.

Son olarak yine farklı kurumların farklı tesisleri var, kullandıkları her ile gidiyorsunuz ve en çok sevdiğimiz şey yaptığımız tesisleri göstermek! Yerel idare kendi tesislerini gösteriyor, sosyal hizmetler, sağlık işte biz şöyle kurum yaptık, şöyle şey yaptık, şunları yaptık çok güzel! Ama ilde başka ne var? Bilmiyoruz! Millî Eğitim ne yaptı? Onu da bilmiyoruz. Aynı il içerisinde farklı kurumlar, mesela çocuğa dair hizmetlerle ilgili bir ortak bilgi bankasına sahip değiller. Şimdi sonuç olarak bu sistemde yaptığımız şey suydur; ilk 2008'de başladığımızda projeyi bölümlere ayırdık. Dedik ki, çocuğun sisteme giriş yaptığı alanda ne tür eksiklikler var? Bir kere ihbar mekanizmasının doğru çalışmadığı, ihbarı alarak koruma ihtiyacı olan çocuğun durumu değerlendirilip çok disiplinli bir değerlendirme sisteminin olmayışı ve sisteme giren çocuğun sistem içerisinde kurumsal ve kişisel anlamda sahipsiz kalması.

Bir takım saptamalarımız oldu bununla ilgili, birtakım önermelerimiz oldu model oluşturmadan önce. Yine diğer alan, koruyucu-destekleyici tedbirlerin alındığı alan. Yine burayla ilgili de işte mahkemelerin alt yapıları, Sosyal İnceleme Raporlarının beklenmeden karar verilmesi gibi gibi birtakım saptamalar. Bunları ben tekrar etmeyeceğim çünkü hepimizin bildiği şeyler, dün de konuşuldu bundan önceki yıllarda da hep konuşuldu.

Bir diğer alan, tedbirlerin uygulandığı alan. Bu alanda da ciddi sorunlar vardı özellikle tedbirlerin uygulanmasında sorumlu kurumların verdiği hizmetlerde kısıtlılık, mesela danışmanlık tedbiri meselesi hâlâ sorundur. Kim, nasıl, ne zaman danışmanlık tedbirini uygulayacak hâlâ çok havada bir konu. Tedbirlerin bütüncül olarak uygulanması, biraz önce söylediğim gibi her kurum kendi tedbirini uyguluyor. Sağlık müdürü diyor ki, tamam sağlık tedbiriye bağımlılığı bana gönderin iki haftada bir ya da ayda bir, bazen iki ayda bir, hatta o gelmesede olur, idrarını göndererseniz yeter gibi! Böyle tedbirler kendi içerisinde tamamen yasak savma şeklinde uygulanmakta ve denetim planları kanunların öngördüğü biçimde hazırlanmıyor.

Genel olarak baktığımızda ise Çocuk Koruma Kanunu evet, çok iyi hazırlanmış bir Kanun ama fark ettiğimiz bir şey şu ki, olay başladıktan sonrasını kapsıyor. Yani önceki süreci maalesef kapsamıyor ve biz de bunun bir eksiklik olduğunu düşünerek bu Kanun'un aslında Çocuk Koruma Kanunu değil, çocuğun refahıyla ilgili bir düzenleme olması gerektiğini savunuyoruz. Bu nedenle felsefesini ve yaklaşımının

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

değişmesi gerektiğini, bilgi paylaşımı sisteminin eksikliğini çok fazla duyulduğu yani biraz önce dediğim gibi farklı kurumlar çocukla ilgili farklı bilgilere sahip ama gerektiğinde, gerektiği şekilde paylaşacak bir sistemimiz yok ve çoklu kurumlu ve çoklu disiplinli merkezlerin olmayışı. Herkes bir tarafından tutuyor ama tek bir çatı altında çocuğu ele alacak; sağlığını, eğitimini ya da diğer tedbirleri uygulayacak kurumların eksikliği.

Şimdi baktığımız zaman çocuğun refahı dediğimiz noktada, çocuğun karşılaşabileceği kurumlar yani çocuğu bir şekilde 0. yaştan itibaren sağlık, daha sonra eğitim, sosyal hizmetler, kolluk hizmetleri, yerel yönetimlerin bir şekilde çocuğa müdahale edebilecek alanlara sahip. Herhangi bir sorun fark ettiklerinde de riskle ilgili koruyucu-destekleyici hizmetlere herhangi bir sosyal hizmetler veya bir müdahale olmadan koruyucu-destekleyici hizmetlere yönlendirilebileceğini modelledik. Ve daha sonrada eğer daha ileri bir risk varsa kolluk ve sosyal hizmetlerin şimdiki Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yine tekrar söylüyorum, standart bir değerlendirmesi sisteme girişin olabileceği, eğer ciddi bir istismar olayı varsa hastane temelli çocuk koruma merkezlerine direkt yönlendirilme, eğer böyle bir şey yoksa yine çocuk mahkemesi, çocuk büro savcılıklarından uygun tedbirler alınması için adliyeye yönlendirme ve buna bağlı olarak da gerekirse denetimde serbestlik ve özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirlerin uygulanması. Ve tedbirlerin uygulanması aşamasındaysa yine sosyal hizmetlerin denetiminde koruyucu-destekleyici tedbirlerin kombine ve koordine şekilde uygulanması.

Şimdi il koordinasyonu bunların tepesinde asıl tüm bu sistemi koordine eden ve bizim yine bu sistemde önerdiğimiz Valilik Çocuk Koruma, Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezi de valinin ya da vali yardımcısının altında çalışan kendi çocuk koruma ofisi yani burada valiyeye bağlı olarak kurumlar üstü bir ofis önerdik. Bununla ilgili zaten Murat Bey birazdan daha detaylı bilgi verecek.

İkiye ayırıyoruz alanı biliyorsunuz; erken uyarı sistemi alanı ve müdahale alanı ve gerçekten bu tüm alanların ortak bir bilgi havuzunda birleşmesi. Baktığımızda bu bize neyi getiriyor? Bu her düzeyde bir koordinasyonu getiriyor ve burada yatay ve dikey koordinasyon da kaçınılmaz oluyor ister istemez. Burada bizim bahsettiğimiz özellikle valilik altında oluşturulacak olan koordinasyon ofisinin yaptığı şey bu tedbir kararlarının takibi ve mahkemeye sağlıklı ulaşması. İl içindeki kurumların birbiriyle koordineli çalışması ve sadece dosyadan ibaret değil, Ali'nin kendisinin bu tedbirleri uygun şekilde alabilmesi. Ali bütün kurumları bu şekilde geziyor. Ben biraz sızlanayım bunları.

Şu şekilde yine böylecek olursak yapılan işlerden biraz bahsetmek istiyorum; sistem öncesi, sisteme giriş, tedbir kararının alındığı alan, uygulandığı alan ve koordinasyon. Şimdi neler yapıldı? Bir kere hâlâ da yapılmakta ama sadece Millî Eğitim sadece şu anda aktif olarak Bursa'da bu işleri sürdürmeye çalışıyor; ön değerlendirme ekipleri kurulması, vaka yönetimi çalışması, eğitim ve sağlık çalışanlarıyla yapılan çalışmalar ve ciddi tarama çalışmaları. Buna bağlı olarak da birtakım çıktılar elde edildi.

Çocuk koruma sisteminin giriş alanında yapılan çalışmalarda hastane temelli çocuk koruma merkezleri biliyorsunuz önce üniversitelerin başlattığı bir inisiyatifken daha sonra Sağlık Bakanlığı, biz de devlet hastanelerimizde böyle bir şey geliştirmek istiyoruz dedi ve şimdi hem üniversitelerde hem devlet hastanelerinde çocuk koruma merkezlerimiz var. Ve temennimiz şu ki, en yakın zamanda birbiriyle de artık aynı masaya oturacaklar. Değerlendirme standartlarının netleşmesi çalışmaları vardı şimdi sanırım onlar da erken uyarı sistemi gibi bir farklı bir isme dönüştü o, onunla uyumlandırılması Bursa'da çalışıldı.

Kararların alındığı alanlarda yapılan çalışmalarda alt yapı sorunlarının giderilmesi için özellikle Bursa Adliyesinde bununla ilgili çalışmalar yapıldı. Veri kayıtlı paylaşım sistemi oluşturulması yine Valilik Ofisiyle beraber koordineli olarak yapıldı. Uygulandığı ve denetlendiği alanlarda da tedbir kararlarına ilişkin uygulama planları kanunda olan ama hiçbir zaman yapılmayan uygulama planıyla ilgili standartlar oluşturuldu. Uygulama planlarını beraber yapmaları konusunda yani tedbir uygulayıcıların, yine Murat Bey birazdan onun detaylı bilgisini verir, tedbiri uygulayan alanda çalışanların bir araya gelerek aynı çocuk için uygulanan tedbirlerin koordinasyonu için aynı masaya oturdular. İl müdürlükleri ve yine kanunda olan, henüz tam yürürlüğe geçmemiş olan denetim büroları sosyal hizmetlerden ya da Aile Bakanlığı denetim bürolarının kurulması Bursa'da sağlandı ve bununla ilgili eğitimleri yapılmıştı.

Koordinasyon düzeyinde ise biraz önce dediğim gibi Bursa'nın böyle bir ofisi oldu Valiliğin altında ve buradaki görev ve sorumluluklar oluşturuldu. Kaynak ve ihtiyaç analizi yapıldı, Bursa'da bir çocuk haritası oluşturdu yani. Bursa'nın çocukla ilgili kaynakları ve ihtiyaçlarına ait bir Bursa haritası üzerinde bir çocuk, Bursa'nın çocuk haritası dedik. Verilen hizmetler, her kurumun verdiği hizmetler ve bu hizmetlerin nasıl verildiği ve buna ait broşürler bütün kurumlara dağıtıldı.

Kurumlar arası eş güdüm ve iş birliği sağlamak için eğitimler planladık. Yani 8 oturumluk il koordinasyonlarının eğitimi planlandı Bursa'nın pilot çalışmasında, aslında bir sonraki aşamada 20 ilde bu il koordinasyonlarının eğitimine geçilecekti. Ve Strateji Belgesini yazdık. Ve daha sonrada çok vaktinizi almadan ben tekrar 10 maddeye geri dönmek istiyorum, strateji belgesini oluşturan 10 madde bu.

Biraz önce dediğim gibi sistemi parçalayarak; yani ön, erken uyarı, giriş, tedbirlerinin uygulanması, tedbirlerinin denetimi ve koordinasyon alanlarında 10 farklı madde altında yaklaşık 100'e yakın strateji planı ya da eylem planı oluşturduk ve bu 2011'de bunu karara bağlamış olduk.

Şimdi ben daha fazla lafı uzatmadan Bursa'daki süreçle ilgili konuşmak üzere Murat Bey'e vereceğim sözü ama bitirmeden önce şunu söylemek istiyorum. Yani dünkü tabloya bakılırsa aslında çocuk koruma sistemimiz ya da çocuklar için adli süreçler oldukça çevreci bir görünüm kazanmaya başladı. Yani ÇAM'ların altında ve ÇİM'lerin üzerinde uygun ortamlar hazırlamaya çalışıyoruz ama bunun için bir an önce daha da

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

hızlı çalışmamız lazım. Yapılan işlerinde bir an önce devamının gelmesi lazım.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Doç. Dr. Taner Güvenir Hoca'ya çok teşekkür ederim zamanını çok iyi kullandığı için. Şimdi ikinci olarak Bursa'dan, Bursa Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünden Sosyal Hizmet Uzmanı Murat Halişçelik, yine Bursa'da neler yapılıyor onun üzerinde bilgilerini sizlerle paylaşacak. Buyurun Murat Bey.

“ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNDE KOORDİNASYON MERKEZLERİ”

MURAT HALİŞCELİK

SOSYAL HİZMET UZMANI, AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI / BURSA
TOPLUM MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇOCUK KORUMA KAVRAMI

Çocuk Korumayı; “Çocuğu bedensel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimini tehdit eden veya edebilecek ortamlardan, zararlı alışkanlıklardan ve davranışlardan korumak, barınma, bakım, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarını karşılamak ve bu amaçla çocuğa ve çevresine ihtiyaca göre sosyal, ekonomik, tıbbi ve hukuki müdahalelerde bulunmak” şeklinde tanımlamak mümkündür.

Tanımdan anlaşılacağı üzere çocuk koruma çok yönlü hizmetleri gerektiren ve toplumun oldukça geniş bir kesimini ilgilendiren bir alandır. Çocuk koruma sürecinde çoğu zaman çocukla birlikte çocuğun ailesi ve çevresi ile de çalışma yapmak ve toplumsal kaynakları uygun bir şekilde harekete geçirmek gerekmektedir.

Çocuk koruma hizmetlerini “Koruyucu-Önleyici Müdahale Süreci” ve “Tedavi ve Rehabilitasyon Süreci” olarak iki gruba ayırmak mümkündür.

Birincisi tehlikeleri önceden fark edip ihmal ve istismar gerçekleşmeden önce telafi edici/önleyici müdahalenin yapıldığı ve/veya hizmetlere yönlendirildiği çalışmaları, ikincisi ise ihmal ve istismara uğramış, korunma ihtiyacı olan ve/veya suça sürüklenmiş çocuklara yönelik verilecek çalışmaları kapsamaktadır.

Her iki süreç de çocuk ve çevresine multi disiplinler yaklaşım içerisinde çoklu kurumsal müdahaleleri ve farklı hizmetlerin sunulmasını gerektirmektedir. Bu nedenle kurumlar arası iş birliği ve iyi bir koordinasyon çocuk koruma sisteminin doğru yapılandırılması açısından önemlidir.

ÇOCUK KORUMA KANUNU UYGULAMALARI VE KOORDİNASYON

Toplumun geleceği olmaları nedeniyle çocukların korunması toplumun ortak görevleri arasında yer almaktadır.

Öncelikle çocuğun ailesi olmak üzere kamu kurumlarının, STK’ların ve toplumun çocukları korumaya yönelik görevleri ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu görevlerin bir kısmı yasalarla verilmiş olmakla birlikte toplumsal değerler açısından da çocuk korumaya yönelik görevlerimiz bulunmaktadır.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Başta Anayasamız (Anayasa 41.¹ ve 58.² maddeleri) olmak üzere, imzaladığımız Çocuk Hakları Sözleşmesi, kanun, tüzük ve yönetmeliklerle çocukları korumaya yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Çocuğun korunmasında öncelikli görev anne, baba veya çocuğa bakmakla yükümlü kişilerde olmakla birlikte yasal düzenlemeler incelendiğinde sosyal hizmet-sosyal yardım(ASPB), eğitim, sağlık, iç işleri/güvenlik, adalet, gençlik, kültür, iş/çalışma, belediyecilik gibi hizmetleri yerine getiren kamu kurumlarının da çocuk koruma alanına giren doğrudan veya dolaylı görevlerinin olduğu görülmektedir.

Bu düzenlemeler içerisinde yer alan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu(ÇKK) çocuk korumaya ilişkin olarak 2005 yılında çıkartılmış önemli düzenlemeler içeren bir kanundur.

Bu kanuna bağlı olarak iki yönetmelik ve bir tebliğ de çıkartılmıştır. Kanun ve ilgili yönetmelikler çocukların korunmasına yönelik olarak pek çok kuruma görevler vermekte ve kurumlar arası koordinasyon ile iş birliğini düzenlemektedir. Kanun'un 5. maddesi Çocuk Mahkemelerince (bulunmadığı yerlerde Aile, onun da olmadığı yerlerde Asliye Hukuk Mahkemeleri) suça sürüklenmiş ve korunma ihtiyacı olan çocuklar için verilebilecek Koruyucu ve Destekleyici Tedbir kararlarının neler olacağını, 45. maddesi ise bu tedbirleri kimlerin uygulayacağını belirlemiştir;

Buna göre 5. Maddenin 1. Fıkrasının (a) bendi Millî Eğitim, SHÇEK(Aile ve Sos. Pol. Bak.), Yerel Yönetimler tarafından uygulanacak olan Danışmanlık, (b) bendi Millî Eğitim ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca uygulanacak Eğitim, (c) bendi SHÇEK(Aile ve Sos. Pol. Bak.) tarafından uygulanacak Bakım, (d) bendi Sağlık Bakanlığı tarafından uygulanacak Sağlık ve (e) bendi ise Millî Eğitim, SHÇEK(Aile ve Sos. Pol. Bak.) ve Yerel Yönetimler tarafından uygulanacak Barınma tedbirlerini düzenlemiştir.

Bu tedbirlerin uygulanabilmesi için mahkeme kararı gerekmektedir. Mahkeme çocuğa yönelik olarak birden fazla koruyucu önleyici tedbir kararına hükmedebilmektedir.

1 **Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları**

MADDE 41- (Değişik: 3/10/2001-4709/17 md.) Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

(Ek fıkra: 12/9/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 12/9/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.

2 **Gençlik ve Spor**

A. Gençliğin Korunması

MADDE 58- Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.

Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

Karar ilgili kurumlara gönderildikten sonra kararın ifası ilgili kurumlarca yapılmaktadır.

Mahkeme tarafından verilen tedbir kararları çocuk korunamadığı için kanunla bir şekilde karşı karşıya kalmış çocuklar için uygulanmaktadır. Bu tedbirlerin uygulanabilmesi için çocuğun bir şekilde hukuki süreçle karşılaşması gerekmektedir.

Mahkemece verilen koruyucu ve önleyici tedbir kararları çocuk koruma sürecinin daha çok tedavi-rehabilite süreci içerisinde yer almakta, kanunun koruyucu önleyici niteliği bu yönde düzenlemeler içermediği için zayıf kalmaktadır. Kaldı ki çocukların korunmasına yönelik hizmetlerin sunulması için her zaman mahkeme kararına ihtiyaç duyulmaması gerektiği de ortadadır.

Bu kanuna bağlı olarak çıkartılan 24.12.2006 Tarih ve 26386 sayılı Resmî Gazete'de Yayınlanan Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararları'nın Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik'in 19³uncu maddesi Merkezî

3 Merkezî Koordinasyon

MADDE 19–

(1) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu Adalet Bakanlığınca sağlanır.

(2) Koordinasyonun sekretarya hizmetleri Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülür.

(3) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonunu sağlamak üzere Adalet Bakanlığı müsteşarının veya görevlendireceği bir müsteşar yardımcısının başkanlığında; İşçileri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müsteşar Yardımcıları, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü ile Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürü ve Eğitim Dairesi Başkanının katılımı ile gerek görülen hallerde toplantı düzenlenerek gündeme alınan konular görüşülür.

(4) İlgili özel veya kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının konulara ilişkin görüşleri alınabileceği gibi temsilcileri de toplantıya çağrılabilir.

(5) Toplantının gündemi, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanır ve on beş gün önce toplantıya katılacaklara bildirilir. Tedbir kararlarını uygulamakla görevli kurumlar, uygulamada karşılaştıkları sorunları ve çözüm önerilerini Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığına yazılı olarak bildirerek, toplantı gündemine alınmasını teklif edebilirler.

(6) Toplantıda tavsîye niteliğinde alınan kararlar, tedbir kararlarını uygulamakla görevli kurumlar tarafından değerlendirilerek genelge veya duyuru hâlinde teşkilatlarına bildirilebilir.

(7) Adalet Bakanlığınca koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen sağlama ve eş güdüm hâlinde; kanunda yazılı tedbirlere işlerlik kazandırmak ve uygulanmasını sağlamak üzere temel ilkeler ve ihtiyaçlar belirlenerek ilgili kurum ve kuruluşlara iletilir, gerekli tedbirlerin alınması sağlanır.

(8) İl ve ilçelerden gelen teklifler ve konuyla ilgili istatistikler Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından değerlendirilerek koordinasyon toplantısına sunulur. Bu doğrultuda kısa ve uzun vadeli politikalar geliştirilir, yasal ve idari tedbirlere ilişkin teklifler hazırlanır. Kurumların hazırladıkları çalışmalar ve projeler görüşülerek karara bağlanır.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Koordinasyonu, 20.⁴ maddesi illerdeki, 21.⁵ maddesi ise ilçelerdeki Koordinasyonu düzenlemektedir.

Ancak bu düzenleme daha çok çocuklar hakkında mahkemelerce verilmiş olan tedbir kararlarının uygulanmasına ilişkin karşılaşılan sorunları değerlendirmek ve çözmek amacıyla oluşturulmuştur. Koruyucu-önleyici çalışmalara ilişkin iş birliği-koordinasyon konusunda yeterli düzenleme içermemektedir.

Düzenlemeye göre il koordinasyonlarına en üst düzeyde yöneticinin katılması gerekmesine rağmen uygulamada görülmektedir ki; koordinasyon toplantılarına çoğunlukla en üst düzeyde katılım olmamakta ya da katılım olsa bile şehrin büyüklüğüne göre görev öncelikleri nedeniyle konuyla detaylı şekilde ilgilenilememektedir. Bazen de görevin yerine getirilmesi için formalite, kâğıt üzerinde koordinasyon toplantıları yapılabilmektedir. Oysaki koordinasyon toplantılarının hedef odaklı ve sorun çözücü olması gerekmektedir.

4 İllerde Koordinasyon

MADDE 20 –

(1) İllerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen ve eşgüdüm; vali veya vali yardımcısının başkanlığında, Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcısı vekili ya da Cumhuriyet savcısı ile il emniyet müdürü, il jandarma komutanı, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, büyükşehir, il ve merkez ilçe belediye başkanları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürü, olmadığı yerlerde Türkiye İş Kurumu il müdürü, gençlik ve spor il müdürü, sosyal hizmetler il müdürü, il özel idaresi müdürü ya da görevlendirecekleri yardımcıları veya vekilleri, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürü ve baro temsilcisi marifetiyle yerine getirilir.

(2) Gerek görülen hâllerde toplantı düzenlenerek gündeme alınan konular görüşülür. İstekleri hâlinde üniversiteler, Kanun'da yazılı tedbir kararlarını almaya yetkili mahkeme hâkimleri ile davet edilen sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri de toplantıya katılabilirler. Toplantı gündemi valinin görüş ve direktifleri ile diğer kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak sosyal hizmetler il müdürlüğüne hazırlanır. Toplantı gündemi ve günü sekretarya görevini yürüten koordinatör birim tarafından bu kişilere on beş gün önceden bildirilir.

(3) Valinin ya da görevlendireceği vali yardımcısının tedbir kararının yerine getirilmesinde koordinasyona ilişkin emir ve talepleri ile toplantıda alınan kararlar; ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarca uygulanır.

(4) İllerde koordinasyonun sekretarya hizmetleri sosyal hizmetler il müdürlüğü tarafından yürütülür.

(5) İllerde valiliklerce;

a) Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin eş güdüm hâlinde yerine getirilmesini sağlamak üzere Kanun'da öngörülen tedbir ve hizmetlerin hızlı, etkili, amaca uygun ve verimli yürütülmesi,

b) Tedbir kararlarının yerine getirileceği kurumların yapısı ve özellikleri ile tedbir kararlarını uygulayacak kişilerin tespit edilerek mahkemelerin bilgilendirilmesi,

c) Kanun'un 6 ve 9. maddelerine göre, çocuğun ihbarı ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslimi ile başlayan süreçte; çocuğun tedavisi ve sosyal inceleme raporu ile benzeri hizmetlerin yerine getirilmesi için mekan ve personel tahsisi dahil olmak üzere gereken tüm tedbirlerin alınması sağlanır.

5 İlçelerde Koordinasyon

MADDE 21 – (1) İlçelerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların

koordinasyonu, 20. madde hükümlerine göre kaymakamlıkça yerine getirilir.

ÇOCUK KORUMADA KOORDİNASYON

Çocuk Koruma Kanunu ve ilgili yönetmelikler incelendiğinde Merkez, İl ve İlçe düzeyinde Koordinasyonların düzenlendiği görülmektedir. Kanun'un kapsamı ve doğası gereği koordinasyonun daha çok bu Kanun'un uygulanmasına yönelik sorunların çözülmesi ve Kanun'un en iyi şekilde uygulanmasının sağlanabilmesini amaçladığı görülmektedir. 5395 sayılı Ç.K.K. daha çok tedavi-rehabilite edici müdahale sürecine yönelik düzenleme yaptığı için öngördüğü koordinasyon sistemi de bu kapsamda olmaktadır. Oysaki çocuk korumanın en sonuç alıcı ve daha düşük maliyetli olan kısmı "Koruyucu-Önleyici Müdahale Süreci"dir. Bu nedenle her iki süreci de içeren, koordinasyon ve iş birliğini sağlayan bir sisteme ihtiyaç vardır. Ayrıca çocuk korumaya ilişkin görevleri olan kurumlar diğer kurumlarla iş birliği ve ortak çalışma ortamı bulamadan (koordinasyon kurulları oluşturulmasına rağmen) bu görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. İş birliği ve ortak çalışma eksikliği zaman zaman çocuk korumaya yönelik ülke kaynaklarının etkin ve verimli kullanılamamasına neden olmaktadır. Çocuk koruma kapsamında yer alan kurumlar görevlerini yerine getirirken hizmet dağınıklığının ve tekrarının önlenmesi, güç birliği yapılması, sorunlara farklı bakış açısı ve farklı hizmetlerle bir bütünlük içerisinde çözüm üretilmesi, uygulamada karşılaşılan sorunların çözülmesi, hizmetlerin etkinlik ve verimliliğinin artırılması açısından kurumlar arası (kamu, STK, gönüllüler arası) iş birliği ve koordinasyonun sağlanması büyük önem taşımaktadır.

ÖNERİLER

- 5395 sayılı adı "Çocuk Koruma Kanunu" olan Kanun gerçekte "Çocuk Mahkemeleri'nin Kuruluş ve İşleyişi Kanunu"dur; ÇKK "Koruyucu-Önleyici Müdahale Süreci"ne ilişkin hususlarda yetersizdir ve çocuklara yönelik verilecek hizmetleri mahkeme kararına bağlı olarak sunmayı gerektirmektedir. Oysa çocukların korunmasına yönelik hizmetlerin çoğunluğu velayet-vesayete ilişkin düzenleme olmadığı için mahkeme kararı gerektirmeden uygulanması gereken hizmetlerdir. Ayrıca farklı kanunlarla bir çok kamu kurumuna çocuk korumaya yönelik doğrudan veya dolaylı görevler verilmiştir. Her kurum bireysel olarak dağınık bir şekilde bu görevleri yapmaya çalışmakta bu nedenle kaynak israfı ve verimlilik düşüşü olabilmektedir. Mevcut düzenlemelerin çoğunluğu dağınıktır ve koordinasyona ilişkin düzenlemeler var olmasına rağmen koordinasyon ve iş birliği uygulamada zayıf kalabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı koruyucu-önleyici ve tedavi-rehabilite edici hizmetleri iş birliği ve koordinasyon içerisinde düzenleyen yeni bir Çocuk Koruma Kanunu çıkartılmalıdır.
- İl ve İlçelerdeki;
 1. Koruyucu Önleyici Müdahale ve Tedavi ve Rehabilitasyon Süreçlerine yönelik iş birliği, planlama ve koordinasyonun sağlanması,
 2. Çocuk Mahkemeleri'nce verilmiş olan koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulamasının sağlanması ve takip edilmesi,

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

3. Kurumlar arası iş birliğinin sağlanarak hizmetlerin planlanması, uygulanması, sorunların çözülmesi, güçlerin-imkanların ortaklaştırılması, hizmetlerin geliştirilmesi, uygulamaların denetlenmesi ve karşılaşılan sorunların çözülmesi,
4. Çocuk Koruma Kanunu ve ilgili yönetmeliklerle Valiliklere verilmiş olan görevleri gerçekleştirme amacı taşıyan "Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezi"nin kurulması uygun olacaktır.

Böyle bir merkez "Önce Çocuklar-İl Koordinasyonlarının Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında Ek:1'de yer alan Yönerge doğrultusunda pilot il olan Bursa'da kurulmuştur. Çocuk koruma hizmetlerinde kaynakların daha güçlü kullanılabilmesi ve işleyişte karşılaşılan güçlüklerin daha kolay aşılabilmesi amacıyla ve kurumlar arası denklik nedeniyle bu merkez Valilik bünyesinde kurulmuştur.

EK:1

BURSA VALİLİĞİ

ÇOCUK HİZMETLERİ KOORDİNASYON MERKEZİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Yönergeyi Hazırlayan: Murat HALİŞÇELİK

Sosyal Hizmet Uzmanı

AMAÇ

Madde 1: Bu Yönergenin amacı Valilik bünyesinde kurulacak olan Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezinin açılış, görev, yetki ve sorumluluklar, çalışma şekli, personele ilişkin düzenlemelere ait usul ve esasları belirlemektir.

KAPSAM

Madde 2: Bu yönerge çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması, refahlarının yükseltilmesi, ihmal ve istismarlarının önlenmesi amacıyla çocuk ve ailelerine yönelik olarak hizmet veren kamu kurumları, özel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezini kapsamaktadır.

DAYANAK

Madde 3: Bu Yönerge 05.07.2005 tarih ve 25876 sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanarak yürürlüğe giren "5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu" ile 24.12.2006 tarih ve 26386 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararları'nın Uygulanması Hakkında Yönetmelik" in 20. maddesinin 3. ve 5. fıkralarına dayanılarak hazırlanmıştır.

KURULUŞ

Madde 4: "Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezi" ilgili yasal düzenlemeler

tamamlanıncaya kadar 5442 sayılı İller İdaresi Kanunu'na dayalı olarak Valilik makamından alınan olur ile Valilik bünyesinde kurulur. Bu birim ilgili Vali Yardımcısı'na bağlı olarak ve Merkez Koordinatörü'nün yönetiminde çalışmalarını yürütür.

TANIMLAR

Madde 5:

a) **Valilik:** Merkezin kurulu olduğu il valiliğini,

b) **Çocuk:** Daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda,

1. Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,
2. Suça sürüklenen çocuk: Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu,

c) **Kurum:** Bu Kanun kapsamındaki çocuğun bakılıp gözetildiği, hakkında verilen tedbir kararlarının yerine getirildiği resmî veya özel kurumları,

d) **İl Koordinasyonu:** Koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumlar arasında bağlantı, uyum, düzen ve eş güdüm sağlamak amacıyla; vali veya vali yardımcısının başkanlığında, Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısı ile il emniyet müdürü, il jandarma komutanı, il millî eğitim müdürü, il sağlık müdürü, büyükşehir, il ve merkez ilçe belediye başkanları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürü, olmadığı yerlerde Türkiye İş Kurumu il müdürü, gençlik ve spor il müdürü, sosyal hizmetler il müdürü, il özel idaresi müdürü ya da görevlendirecekleri yardımcıları veya vekilleri, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürü ve baro temsilcisinin üyeliklerinden oluşan İl Koordinasyon Toplantısını,

e) **Vali Yardımcısı:** Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezinin bağlı olduğu Vali Yardımcısını,

f) **Merkez:** Bu yönerge ile Valilik bünyesinde kurulan Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezini,

g) **Merkez Koordinatörü :** Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezinin yönetiminden sorumlu olan ve ilgili Vali Yardımcısına bağlı olarak çalışan yöneticiyi,

h) **Komisyon:** Merkez bünyesinde valilik onayı ile kurulan asli görevlerine kurumlarında devam eden Sosyal Hizmetler, Sağlık, Millî Eğitim ve İl Emniyet Müdürlükleri, Yerel Yönetimler ve Denetimli Serbestlik ve Yardım Şube Müdürlüğünden en az Şube Müdürü düzeyinde görev yapan kişilerden ve Merkez Koordinatöründen oluşan "Çocuk Koruma Kanunu Uygulama Komisyonu"nu

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

i) **Çalışma Grupları:** İhtiyaç duyulması hâlinde çocuğa yönelik hizmet veren resmî kurumlar, Sivil Toplum Kuruluşları ve Özel Sektör Temsilcilerinden oluşturulacak çalışma gruplarını,

j) **Sosyal Çalışma Görevlisi:** Sosyal hizmet, psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarında lisans düzeyinde eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Merkezin Yapısı ve Görevleri

MERKEZİN ÇALIŞMA ORGANLARI

Madde 6:

Merkez İlgili Vali Yardımcısına bağlı ve Merkez Koordinatörü'nün yönetiminde çalışır. Merkezin çalışmalarını gerçekleştiren kişiler

1. Merkez Koordinatörü,
2. Çalışma Komisyonları,
3. Merkezin diğer çalışanlarından oluşur.

MERKEZİN GÖREVLERİ

Madde 7:

- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun ilgili kurumlarda etkin ve verimli şekilde uygulanması amacıyla kurumlar arası koordinasyonu sağlamak, uygulamaları denetlemek ve imkanlar ölçüsünde sorunları çözücü çalışmalar yapmak,
- İl Koordinasyon Toplantısı çalışmalarını yürütmek, gündemi belirlemek, toplantıda alınan kararların uygulanmasını takip etmek, Çocuk Koruma Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin aksayan yönleri çözmek, çözülemeyenleri İl Koordinasyonu gündemine almak,
- Çocuğa yönelik ilin imkan ve ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu doğrultuda strateji oluşturmak,
- İlde çocuğa yönelik olarak Kamu Kurumları, Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları tarafından verilen hizmetleri koordine etmek, bir bütünlük içerisinde etkin ve verimli şekilde sunulmasını sağlamak,
- Tedbir kararlarının yerine getirileceği kurumların yapısı ve özellikleri ile tedbir kararlarını uygulayacak kişilerin tespit edilerek mahkemelerin bilgilendirilmesini sağlamak,
- Çocuğa yönelik verilen hizmetlerin geliştirilmesi için projeler hazırlamak ve/veya hazırlatmak, uygulamak ve/veya uygulanması sağlamak, projelere destek olmak,
- Gerekliğinde ilgili birim temsilcilerinden oluşan komisyonlar kurarak

uygulamadaki verimliliği arttırmak,

- İlde çocuğa yönelik verilen hizmetlerin veri tabanını oluşturmak ve hizmetleri haritalanmasını sağlayarak ilgili birimlerin kullanımına sunmak,
- Konuya ilişkin Web sitesi oluşturmak,
- İhtiyaç duyulması hâlinde İl Koordinasyon toplantısında alınacak kararlara bağlı olarak konuya ilişkin diğer görevleri yerine getirmek.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Merkez Görevlileri ve Komisyonların Çalışma Esasları ve Yetkileri

MERKEZ KOORDİNATÖRÜ'NÜN GÖREVLERİ

Madde 8:

Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezi Koordinatörü, çocuk alanında deneyimi olan en az 10 yıl Sosyal Çalışmacı (Sosyal Hizmet Uzmanı), Psikolog, Çocuk Gelişimci veya Psikolojik Danışman olarak kamu kurumlarında çalışan kişiler arasından Valilik Onayı ile atanır.

Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezi Koordinatörü;

- İlgili Vali Yardımcısına bağlı olarak çalışır ve Merkezin yönetiminden sorumludur,
- Merkezin mevzuata uygun olarak görevlerini yerine getirmesini sağlar,
- İl Koordinasyon çalışmalarına yönelik işlemleri yürütür, alınan kararların uygulanması için gerekli çalışmaları yapar veya yaptırır ve sonuçlarını takip eder,
- Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararları'nın uygulamalarının takip ve denetiminde görev alır,
- Çocuk Koruma Kanunu Uygulama Komisyonu'nun çalışmalarını planlar, gündemi oluşturur ve Komisyon Çalışma Raporlarını hazırlar ve sonuçlarını İl Koordinasyonuna sunar,
- İl Koordinasyonu ve Komisyon arasındaki koordinasyonu sağlar,
- Merkez ve ilgili kamu kurumları, yerel yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlar ve iş birliğini geliştirir,
- Merkezin görev alanlarına ilişkin olarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları, Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları ile ilgili çalışmaları yürütür,
- Çocuğa yönelik projelerde ve eğitimlerde görev alır, projeler, eğitim programları hazırlar veya hazırlar,
- Merkez Personelinin çalışmalarını düzenler ve takip eder.

ÇOCUK KORUMA KANUNU UYGULAMA KOMİSYONUNUN KURULMA VE ÇALIŞMA ESASLARI İLE GÖREVLERİ

Madde 9:

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun etkin ve verimli şekilde uygulanması sağlamak üzere Merkezin çalışmalarında görev almak ve karşılaşılan sorunları imkanlar ölçüsünde kurumlar arası iş birliği ve eş güdüm içerisinde çözmek, çözülemediği takdirde çözüme yönelik kararlar alınması için İl Koordinasyon Toplantısına sunmak ve İl Koordinasyon Toplantısında alınan kararları ilgili kurumlarda uygulamak veya uygulanmasını sağlamak üzere Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezi Koordinatörü'nün teklifi ve ilgili Vali Yardımcısının onayı ile ilgili kurumlardan istenilerek bildirilmiş olan kişilerden "Çocuk Koruma Kanunu Uygulama Komisyonu" kurulur. Ayrıca ihtiyaç duyulması hâlinde alana ilişkin farklı Komisyonlar da aynı yöntemle kurulabilir.

Komisyon üyeleri kendi kurumlarındaki asli görevlerine devam ederler ve hastalık, izin ve tayin gibi yasal zorunluluklar dışında toplantılara katılmak ve kurumları da kendilerine gerekli kolaylığı göstermek zorundadırlar.

Üyeler en az ayda bir kez Vali Yardımcısının Başkanlığında toplanır ve kararlar alır. İhtiyaç duyulması hâlinde Valilik Onayı ile diğer kamu kurumları ile Sivil Toplum Kuruluşlarından da üyeler komisyona dahil edilir. Komisyon, toplantılarına konuya ilişkin istediği kişiyi misafir olarak çağırabilir ve bilgilerinden istifade edebilir.

Görevleri

1. Komisyon 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun ilgili kurumlarda etkin ve verimli şekilde uygulanmasını sağlamak için gerekli çalışmaları yapar, sorunların çözümü için kurumların imkanlarından faydalanır ve çözülemeyen sorunları İl Koordinasyon Toplantısı gündemine alır ve sonuçlarını takip eder,
2. Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararları'nın uygulanmasında karşılaşılan aksaklıkları tespit edip gerekli önlemlerin alınması amacıyla yapılacak takip ve denetimlerde görev alır,
3. İl Koordinasyon Toplantısında veya Komisyon'da alınan kararları Komisyon Üyeleri kurumlarında uygular veya uygulanmasını sağlar, karşılaşılan sorunları imkanlar ölçüsünde kurumlar arası iş birliği ve eş güdüm içerisinde çözer ve çözülemeyenleri karara bağlamak üzere Merkeze bildirerek İl Koordinasyon Toplantısı gündemine alır ve sonuçlarını takip eder,
4. Komisyon, Merkez'in çalışmalarına destek olur,
5. Kanun'un Uygulanması sürecinde problem yaşanan Vaka'ları(Olgu'ları) değerlendirerek karar alır ve alınan kararı ilgiliye kendi kurumlarında veya ilgili birimlerde uygular veya uygulanmasını sağlar ve sonuçlarını takip ederek Merkeze bildirir,
6. Çocuğa yönelik stratejilerin belirlenmesinde görev alır,

7. İlde çocuğa yönelik verilen hizmetlerin koordinasyon ve planlamasında görev alır,
8. Çocuğa yönelik projeler ve eğitim programları geliştirir veya geliştirilmesini sağlar, uygular veya uygulatarak sonuçlarını takip eder,

MERKEZİN DİĞER ÇALIŞANLARI

Madde 10:

Merkezin işleyişi için gerek duyulması hâlinde sosyal çalışma görevlileri, mesleki ve teknik personel ile memur ve hizmetli kadrosunda olan diğer görevliler çalıştırılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

DOSYALAMA SİSTEMİ

Madde 11:

Merkez e-içişleri elektronik kayıt sistemine geçilene kadar aşağıdaki dosyalama sistemini kullanır.

DİĞER MEVZUAT HÜKÜMLERİ

Madde 12: Bu yönergede yer almayan hükümlerde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararları'nın Uygulanması Hakkında Yönetmelik ve Çocuk Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri geçerlidir.

YÜRÜRLÜK

Madde 13: Bu yönerge Vali tarafından onaylandığı tarihte yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

Madde 14: Bu yönerge hükümlerini İl Valisi yürütür.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

ÇOCUK KORUMA KANUNU UYGULAMALARINA İLİŞKİN YAZIŞMALAR		
ANA KOD	ALT KOD	AÇIKLAMA
B.050.VLK-ÇHM.	10	HER TÜRLÜ İSTATİSTİKLER VE RAPORLAR
	11	İLGİLİ MEVZUATIN UYGULANMASINA İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	12	VALİLİĞİN/KAYMAKAMLIĞIN DENETİM/İNCELEMELERİNE İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	13	İLGİLİ MEVZUATTA BELİRTİLMİŞ OLAN DENETİM GÖREVLİLERİNE VE GÖREVLERİNE İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	14	İLGİLİ MEVZUATIN UYGULANMASINA İLİŞKİN HER TÜRLÜ PROJEYE AİT YAZIŞMALAR
	15	HER TÜRLÜ TANITIM VE BİLGİLENDİRME YAZIŞMALARI
	16	İLGİLİ MEVZUATTA BELİRTİLMİŞ HİZMETLERİN BAŞLATILMASI/ UYGULANMASINA İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	17	İLGİLİ MEVZUATA İLİŞKİN DİĞER YAZIŞMALAR
İL/İLÇE KOORDİNASYON VE KOMİSYONLARINA İLİŞKİN YAZIŞMALAR		
ANA KOD	ALT KOD	AÇIKLAMA
B.050.VLK-ÇHM.	20	İL/İLÇE KOORDİNASYON TOPLANTILARI
	21	İL/İLÇE KOMİSYON TOPLANTILARI
	22	İL/İLÇE KOORDİNASYON VE KOMİSYON ÜYELERİNE İLİŞKİN YAZILAR
	23	İL/İLÇE KOORDİNASYON VE KOMİSYON TOPLANTILARI RAPORLARINA İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	24	İL/İLÇE KOORDİNASYON VE KOMİSYONUNA İLİŞKİN STK LARA YÖNELİK YAZIŞMALAR
	25	İL/İLÇE KOORDİNASYON VE KOMİSYONUNA İLİŞKİN OLURLAR
	26	MERKEZ KOORDİNASYON'A İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	27	İL/İLÇE KOORDİNASYON TOPLANTISINA VE KOMİSYON'A İLİŞKİN DİĞER YAZIŞMALAR
MERKEZ PERSONELİNE İLİŞKİN YAZIŞMALAR		
ANA KOD	ALT KOD	AÇIKLAMA

B.050.VLK-ÇHM.	30	PERSONEL OLURLARI
	31	HER TÜRLÜ PERSONEL GÖREVLENDİRMELERİ
	32	SAÇLIKLA İLGİLİ İŞLEMLER
	33	İZİN VE RAPORLA İLGİLİ YAZIŞMALAR
	34	ÖZLÜK HAKLARINA İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	35	PERSONELE İLİŞKİN DİĞER YAZIŞMALAR
DAĞILIMI YAPILMAMIŞ DİĞER KONULAR		
ANA KOD	ALT KOD	AÇIKLAMA
B.050.VLK-ÇHM.	40	HER TÜRLÜ TASNİF DIŞI VALİLİK/KAYMAKAMLIK İÇ YAZIŞMALARI
	41	TASNİF DIŞI TOPLANTILAR
	42	İÇ VE DIŞ MEVZUATA İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	43	OFİS İÇİ DÜZENLEMELERE İLİŞKİN YAZIŞMALAR
	44	TASNİF DIŞI DİĞER YAZIŞMALAR.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ederim Murat Halisçelik Bey'e. Üçüncü olarak, Kocaeli Üniversitesinden Doç. Dr. Hakan Acar Hocamız konuşacaklar. Yine konu, koordinasyon meselesi. Buyurun Hocam.

"KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TEDBİRLERİN UYGULANMASI VE KOORDİNASYONU"*

DOÇ. DR. HAKAN ACAR

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ, SAĞLIK YÜKSEKOKULU, SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ

Günaydın herkese. İlk iki konuşmadan sonra bende son on yıldır aslında benzer şeyler konuşuluyor düşüncesi hakim oldu. Ama bir taraftan da haksızlık edilmemesi gerektiğini, 2005'ten bu yana da hem kavramsal olarak hem uygulamalarda önemli değişimler yaşandığını düşündüm. Dolayısıyla muhtemelen bir 10 sene sonra bunların belki bir kısmı yeniden konuşulmaya devam edecek ama ilerleme de bir gerçek.

Benim burada aktaracağım veriler iki ayrı çalışmanın saha verilerine dayanıyor. Bir tanesi Prof. Dr. Uğur Tekin (İstanbul Aydın Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Burcu Yakut Çakar (Kocaeli Üniversitesi), uzman sosyal çalışmacı Emrah Kırımsoy ile birlikte dört ilde yürüttüğümüz bir projenin sonuçları. Bu projede temel olarak koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması üzerine bir çalışma yaptık, koordinasyon çalışmanın ana odağı değildi ama ister istemez tedbir kararlarının uygulamalarını incelediğimizde koordinasyon ana değişkenlerden birisi hâline geldi. Diğeri ise yaklaşık iki ay kadar önce Adalet Bakanlığı veya Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının UNICEF'in teknik desteği ile düzenlediği koruyucu-destekleyici tedbirlerinin uygulanmasıyla ilgili bir yazılım geliştirilmesi üzerine bir çalıştay yapılmıştı. Onun sonuçlarının bir kısmını da bu sunuşta kullandım.

Detaylı verilere geçmeden önce, kişisel olarak beklediğimden daha kötü bir tabloyla karşılaştığımızı söylemek mümkün. Çünkü 2005-2006 yılından itibaren Çocuk Koruma Kanunu'nun daha yerleşmiş olduğuna ilişkin benim bir inancım vardı çeşitli çalışmalardan ya da böyle bir gözlemim vardı. Ancak gerçekten gerek koordinasyon gerekse tedbir kararlarının uygulanmasının birçok açıdan ciddi biçimde eleştirilebilir olduğunu görüyoruz. Burada dikkat çeken başka bir şey vardı, proje illerine yaptığımız ziyaretlerde (İstanbul, Diyarbakır, Adana ve İzmir) iller arasında önemli farklılıklar olduğunu ve bu farklılıkların sadece mevzuat ya da idari yapılanmadan kaynaklanmadığını fark ettik. Demek ki illerde uygulamanın iyi ya da kötü olmasını belirleyen başka faktörler var biraz bunun üzerinde de durmaya çalıştık. O nedenle biraz sonra detaylarıyla açıklayacağım ama şimdiden söyleyeyim; ilgili vali yardımcısının kim olduğu, konuya nasıl baktığı, kurumlardaki üst ve orta düzey yöneticilerin birbiriyle iletişim düzeylerinin nasıl olduğu bizim gördüğümüz kadarıyla uygulamanın aslında içeriğini önemli bir biçimde etkiliyor.

* Bu sunuma konu edilen araştırma Çocuklar için Adalet Projesi kapsamında yürütülmüştür ve proje paydaşlarının geri bildirimleri neticesinde son halini alacaktır. Dolayısıyla, sunum içeriği araştırmacının kendi görüşlerini yansıtmakta olup, proje paydaşlarının resmi görüşü olarak değerlendirilmemelidir.

Dört ilde yürüttüğümüz çalışmada elde ettiğimiz veriler incelendiğinde koordinasyonla ilgili temel sorunlar birkaç başlık altında başlıklandırılabilir. Bu başlıklardan ilki mevzuattan kaynaklanan sorunlar olarak tanımlanabilir. Çocuk Koruma Kanunu, Türkiye'nin çocuk koruma ve çocuk adalet sistemlerinin yeniden yapılandırılması ve üzerine dayandığı temel ilkeler açısından son derece önemli bir milat, bu çok açık, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkeleri üzerine şekillenmesi, ilk defa suça sürüklenen çocukları koruma sisteminin bir parçası hâline getirilmesi, bunlar son derece önemli. Fakat biz sahaya gittiğimizde ki saha derken şunu kastediyorum; çocuk mahkemelerinden başlayarak Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne, ilgili kuruluşlara, İl Sağlık Müdürlüğüne, Halk Sağlığı Müdürlüğüne, Millî Eğitim Müdürlüğüne dolayısıyla çocuk koruma sistemi içerisinde var olan bileşenlerin neredeyse tamamına ziyaretlerde bulunduk ve bire bir, derinlemesine görüşmelerde bulunduk. Buradan aldığımız verilerdir bunlar. Önemli eksikliklerden bir tanesi gördüğümüz mevzuatın dolayısıyla yasa ve yönetmeliğin bu koordinasyon mekanizmasını yeterince şekillendirmediği oldu. Sıklıkla bu vurguyla karşılaştık. Çocuk Koruma Kanunu'nun il düzeyinde koordinasyon mekanizmasının ve iş akışlarının tam olarak belirlenmediği bizim dört ilde de karşılaştığımız temel noktalardan bir tanesiydi. İş akışı derken şunu kastediyorum, bir tedbir kararının, örneğin danışmanlık tedbirinin, hangi yollardan geçerek, hangi kuruma gideceği, o kurumun içerisinde hangi birimin bundan sonra sorumlu olacağına ilişkin bir yapılandırılmış şema yok. Diyarbakır'da başka türlü bir sistem işliyor, İzmir'de başka türlü bir sistem işliyor. Dahası bu işle yükümlü, sorumlu birimlerde de bir ortaklığımız yok aslında yani İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün içerisinde hangi nitelikteki, kaç kişi, nasıl bir yapılanma içerisinde bunlarla ilgili çalışacak? Bunu örneğin belirlemek oldukça güç, buna ilişkin öngörü oluşturulmamış.

İkinci sorun temel olarak yetkilendirme olarak tanımlanabilir: Çocuk Koruma Kanunu kapsamında çeşitli sorumluluklar verilmiş fakat bu sorumluluğu verirken yetkilendirme tüm detaylarıyla yapılmamış. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sekreteryadan sorumlu, özellikle bakım-barınma tedbirleri uygulandığı zaman, yani çocuk filen bir kurum ortamında kalıyorsa ister istemez diğer bütün tedbir kararları uygulamalarında çocuk üzerinde tek sorumlu kuruluş hâline dönüşüyor. Fakat çok dikkat etmediğimiz bir nokta var, illerde biz net olarak bunu gördük, bir denklik söz konusu. Yani siz birbiriyle denk olan, aynen Murat Bey'in söylediği gibi bir düzine kuruluşun içinde bir tanesine bir sorumluluk veriyorsunuz. Diyorsunuz ki, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bu işi yapsın ya da İl Sağlık Müdürlüğü şu işi yapsın! Fakat o model içerisinde net bir biçimde işlerin nasıl işleyeceği tam olarak öngörülüyor. Yani eşitler arasında bir tanesine bir sorumluluk verilmiş ama bu sorumluluk işlemediği zaman ne olacak ya da nasıl sonuçlarla karşılaşacağız bunun bir öngörüsü yok.

Bu nedenle Bursa modeli üzerinde durmakta fayda var. Çünkü eşitler arasındaki bir il müdürü ya da onun söyleyeceği, göstereceği, işaret edeceği kişinin il sağlık müdürlüğüne bir yazı yazması ya da oradan bir şey istemesiyle ilde Valilik

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

bünyesinde oluşturulan bir birimin herhangi bir il müdürlüğüne ya da bir kuruma doğrudan bir şey söylemesi arasında önemli bir fark var. Bu fark aslında işlerin de nasıl yürüyeceğini önemli ölçüde belirliyor.

Çocuk Koruma Kanunu bir koordinasyon mekanizması öngörüyor, ancak bu yapının işleyişinde ciddi sıkıntılar var. Burada iller düzeyinde çok önemli farklılıklar olduğunu söylememiz lazım. Örneğin öngörülen il koordinasyon toplantılarının uzun zamandır yapılamadığı iller olduğu anlaşılmıştır. Proje illerinden bazılarında ise toplantıların düzenli olarak gerçekleştiğini ve koordinasyon kurumlarının işletilebildiğini gördük.

İller arasındaki bu farklılıkların neler olabileceğini proje ekibinde de çok konuştuk. Aslında ildeki ilgili vali yardımcısının bu noktada nasıl bir pozisyonda durduğu önemli ölçüde uygulamayı belirliyor. Bunu burada biraz açmaya çalıştım, illerde çok sık bunu duyduk; valiliğin önemi, valinin ve ilgili vali yardımcısının özellikle çocuk koruma alanına ilişkin vizyonu, bakışı, duruşu, kurumların eş güdüm içerisinde çalışabilmesini önemli ölçüde kolaylaştırıyor. En azından şu noktanın belli ölçülerde ulaşabildiğini görmek sevindirici; tam olarak beklenti karşılanmasa da...

Çocuk Koruma Kanunu'nun öngördüğü yapı nedeniyle kurumlar daha önce hiç olmadığı kadar birbiriyle iletişim kurmak zorunluluğuna sahip. Dediğim gibi bunu hangi ölçüde işletebiliyorlar ya da bunu başarabiliyorlar bu farklı değişkenler tarafından etkileniyor. Ama gene de koordinasyon toplantısının düzenli olarak yapıldığı illerde kurumlar arası iletişimin diğer illere göre daha güçlü olduğunu ifade etmemiz gerekiyor. Çok öznel birtakım değişkenlerde bu noktada devreye giriyor. Proje illerinden birinde İl halk sağlığı müdürlüğünün tedbir kararlarını uygulamakla yükümlü biriminde çalışan bir meslek elemanının aynı ildeki milli eğitim müdürlüğünün ilgili birimindeki bir meslek elemanı ile enformel ilişkisi olması, bir arkadaşlığa sahip olması, iki kurum arasında, tedbir kararları özelinde, işlerin bir telefonla halledilmesine neden oluyor. Dolayısıyla acaba bu formal yapıların bir adım ötesine geçerek yüz yüze iletişime ve doğrudan iletişimi kolaylaştıracak başka yollar bu sorunların bir miktarını acaba çözebilir mi?

Bir diğer konu ise sistemin çocuk odaklı değil de tedbir odaklı işlemesi. Yani bir vaka olarak çocuğu ele alıp bütüncül bir değerlendirme yapılan sistem oluşturulamamış. Yani çocuk, genellikle çocuklara biliyorsunuz birden fazla tedbir kararı veriliyor çocuk hakkında, o noktadan sonra süreç ilgili tedbir kararının nasıl işleyeceği noktasında tıkanmış durumda. Yani sağlık tedbiri veriliyor, amaç sağlık tedbirinin uygulanması, bakım tedbiri veriyor onun uygulanması. Oysa birçok durumda bize söylenen şuydu; örneğin çocuğun ihtiyaçları bu tedbir kararı uygulanmasıyla giderilemiyor bir bütüncül bakış, uygulamada erişilemiyor bütüncül bakışa. O nedenle tam da aslında Taner Hoca'nın kullandığı o kutucuklar diyeyim, o tedbir kararları çocuğun ilgili kurumla ilişki kurmasına yarıyor, bu sağlıyor net bir biçimde fakat bir bütün olarak çocuğu bir olgu olarak, vaka olarak ele alıp temel bir ihtiyaç değerlendirmesi yapılamıyor. 'Nerede yapılabilir' diye çok konuştuk. Aslında

bunun önemli yapılabileceği yerlerden bir tanesi sosyal çalışma görevlilerinin bulunduğu birimler. Oysa orada da hem yapısal hem de özellikle insan gücü kaynağı ve bütçeleme açısından çok ciddi sorunlar olduğunu biliyoruz. Çok net bir aslında izleme, değerlendirme sorunu da sistem içeriyor mahkeme biliyorsunuz bir, iki, üç veya daha fazla tedbir kararını veriyor ve ilgili kuruluşlara yazıyor. Bunları yazarken öngörölmüş bir sistem var ve diyor ki, 10 gün içerisinde uygulama planını yap, üç ayda bir raporunu yaz! Peki, bu raporları kim okuyor örneğin? Bu raporları okuyan ve aslında buna ilişkin değerlendirme yapan yok. Örneğin sosyal çalışma görevlileri bu raporlara erişiyor mu? Hayır! Birçok durumda sosyal çalışma görevlilerinin biz bu raporları hiç görmediğini fark ettik. Dolayısıyla doğrudan mahkemeye gidiyor ama net bir biçimde görmek lazım ki hâkimin o raporları okuyacak ne zamanı var ne de aslında öyle bir yükümlölülüğü var. Çünkü tedbir kararı verdikten sonra idari olarak, yasal olarak yükümlölülüğü var ama hâlihazırda yapı uygulamayla ve tedbir kararı, yani tedbir kararı alanlarla uygulayanlar arasında önemli bir bariyer kurmuş durumda. O iletişim, koordinasyon meselesi ortada bir türlü yaratılmadığı için hâkim aslında kararı verdikten sonra ne olduğunu bilmiyor, aslında mevcut kurumsal yapıyı da bilmiyor büyük oranda bizim gördüğümüz o. Yani bakım tedbiri verdim diyor, birkaç ilde özellikle karşılaştığımız nokta bu ama çocukların örneğin ne tür kuruluşlara gittiğini bilmiyor.

Burada biraz da köprü vazifesi görebilecek birtakım ara oluşumlar, işlevler ya da belki yeni kurumların kurulmasının gerekliliğini herhâlde tartışmak noktasındayız. Burada örneğin görüyorsunuz, sosyal çalışma görevlileri, kişisel olarak ben aslında çocuğa ilişkin bütüncül bakışın sadece bu noktada olduğunu görüyorum. Yani sosyal çalışma görevlileri ise orada özellikle sosyal inceleme, sosyal araştırma raporunun yazısıyla ilgili çok ciddi sıkıntılar olduğunu bir kenara koymakla beraber çocuğa ilişkin bir rapor yazıyor ve orada diyor ki, bu çocuğun şunlar şunlar şunlara ihtiyacı var, böyle bir bağlam içerisinde bu çocuk yaşıyor, koşulları şu gibi. Fakat daha sonrasında tedbir kararı uygulamalarında bir daha o çocuğa, o bütüncül bakışa hiçbir şekilde erişemiyor ve dahası o raporları yazan kişiler, tedbir kararlarının şu şekilde verilmesi gerektiğini söyleyen kişiler örneğin bir daha o çocukla bağlantıyı yeniden kuramıyorlar. Bu da şöyle şeylere yol açıyor; örneğin mahkemelerde aynı çocukla ilgili birden fazla tedbir kararı veriliyor. Birden fazla dava açılıyor aynı çocukla ilgili. Son üç aydır yanlış hatırlamıyorsam bu sorunun UYAP üzerinden çözüldüğünü öğrendik ama polisle ilgili ciddi sıkıntılar var. Aynı çocukla ilgili birden fazla yazışma yapılıyor, sağlık müdürlüğü yazıyor, öbürü başka bir şey yazıyor ve dahası aslında birden fazla sürekli yazı gidiyor belli kurumlara ve bu önemli koordinasyonun sorunlarından bir tanesi.

Bir başka konu net olarak gördüğümüz, ciddi bir insan gücü eksikliği var. Yani hep bu tabi karşılaştırmak çok yanlış ama biz bazı şeylere çok geç başladık. Türkiye, özellikle Batı Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında, hep hatırlarım, örneğin denetimli serbestlikle Londra'da, sadece Londra'da çalışan sosyal hizmet uzmanı, sosyal

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

çalışmacı sayısının 1000'den daha fazla olduğunu, dolayısıyla ciddi anlamda bir insan gücü eksikliği var. Vaka yükleri fazla, sadece insan gücü eksikliği değil aslında bu işi yapabilmek için gerekli bütçeleme yapılmamış, fiziksel koşullar yeterli değil. Mahkemede çocukla görüşme yapacaksınız, adliye binasında nerede yapılacak? 9 kişi, 8 kişi aynı odada oturuyor aynı mekânlar yaratılmamış gibi, dolayısıyla bu bir boyutu. İkinci boyutu, çocuğa ilişkin Çocuk Koruma Kanunu'nun getirdiği bana kalırsa da en önemli vizyon değişikliği Türkiye'de ilk defa bir bütüncül, çocuğu ihtiyaç temelinde değerlendiren bir yapı ortaya konulmaya çalışıldı. Fakat bu sefer illere gittiğinizde örneğin görüyorsunuz; sizde psikolog eksikliği var, çocuk psikiyatristi eksikliği var; rapor alınması gerekiyor, raporlar geç alınıyor veya işte ilgili kişi bulunamıyor. İlçelerdeki durumu, biz ilçelere gitmedik ama ilçelerde gerçekten bu uygulamaların nasıl olduğuna ilişkin biraz daha aslında detaylandırıp başka bir çalışmayla oraya bakmak gerekiyor. O nedenle özellikle destek mekanizmalarında çalışan insan gücü sayısının artırılması ve niteliğinin geliştirilmesi gerekiyor. Az önce size söylediğim şey bu aslında, şimdi tedbir kararı verenler bir tarafta bu kararları uygulamaya çalışanlar bir tarafta.

Fakat ilginç bir şey eğer hâkimin, çocuk mahkemesi hâkiminin kişisel olarak bu konuya bir ilgisi yoksa bizim görebildiğimiz yapı bu, tedbir kararını verdikten sonra ne olabileceğine ilişkin mahkemenin hiçbir fikri yok. Yani ne tür kurumsal yapılar var, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında neler var, BSRM ne demek KBRM ne demek, çocuk yuvası ne demek, sevgi evi ne demek ya da işte il sağlık müdürlüğünün ne tür birimleri var buna ilişkin herhangi bir öngörüsü yok. Dolayısıyla bakın çocuk mahkemesi hâkimlerinden birisi net olarak söylüyor; "karar nasıl uygulanır bilmiyorum" diyor! Ve bunu söylediği zaman ortaya şu yapı çıkıyor; peki, aslında bu verilen karar bu durumda ne kadar sağlıklı?

Belli başlıklar altında özetlemeye çalıştım bunlarla bitireceğim. Özellikle bir çalıştaydan bahsettim, o çalıştayda da farklı kurum temsilcileriyle bir arada bulunma şansına sahip olduk. Bakış açısı ve algılama önemli ölçüde farklılaşıyor. Yani bir beş ayrı kurum, kuruluş, bakanlığa bağlı birimlerin çocuk koruma sistemi içerisinde birtakım rolleri var, sorumlulukları var. Fakat Çocuk Koruma Kanunu'na, ilgili kanun üzerine olduğu temel ilkelere, inşa olduğu temel varsayımlara ilişkin bakış açılarında ve sistemin işleyişine ilişkin algılamada çok ciddi farklılıklar var ve hatta bilgi eksiklikleri var. Yani az önce Taner Hoca da söyledi, bir kuruluş diğer kuruluşun aslında tedbir kararını hangi süreçlerde işlettiğini, ne yaptığını ya da yapamadığına ilişkin birşey bilmiyor, buna ilişkin herhangi bir fikri yok. Ve çok çok daha önemlisi, aslında dedim ya tedbir odaklı, çocuk odaklı değil çocuğa ilişkin tüm bu süreçlerde çocuğa rehberlik edecek, aslında bizim sosyal hizmette çok kabaca vaka yöneticisi olarak kullandığımız o çocukla ilgili işlerin nasıl gittiğini, yapıp yapılamadığını, tedbir kararlarının uygulanıp uygulanmadığına ilişkin bir o rolü sahiplenecek bir kişi eksikliği var. Yani çocuk ortada kalıyor birçok durumda. O nedenle eğer Çocuk Koruma Kanunu, Çocuk Hakları Sözleşmesi temel ilkeleri üzerine şekillendiyse ki öyle, bu

ilkeleri uygulamaya yansıtma için daha yoğun çabaya ihtiyaç var. Dolayısıyla iyi bir yerden başladı Kanun ama uygulamada bu ilkelerin uygulamaya yansıdığını söylemek çok zor. İkincisi veri eksikliği, yani bir ilde örneğin kaç çocuk hakkında ne kadar tedbir kararının verildiğini görmek gerçekten şaşırtıcı çünkü. Peki, o zaman bu koordinasyon kurulları nerede, bu veriler neden bu kadar kendi kurumsal yapılarımızın içerisinde saklı kalıyor? Bu rakamlar üretilmeyince, bu rakamlar kurumsal yapılar arasında paylaşılmayınca aslında koordinasyondan da bahsetmek mümkün değil. Yani gene ilin bir tanesinde örneğin bir odak grup çalışması yaptığımızda vali yardımcısı şunu söyledi açık yüreklilikle "Benim bu ilde çocuk mahkemelerinden kaç tane çocuğa hangi tedbir kararını verildiğini öğrenmem resmî olarak 9 ayımı aldı" dedi. Şimdi, eğer bu veriler bu kadar paylaşılmıyorsa o zaman koordinasyon mekanizmasının il düzeyinde işlemeden söz etmem mümkün değil. O yüzden hep bizim birçok diğer alanda olduğu gibi temel sorunlarımızdan bir tanesi burada karşımıza çıkıyor, biz yapıyı göremiyoruz. Kaç çocukla ilgili bu yapı? Üç yüz mü, beş yüz mü, bin mi, üç bin mi? Hangi tedbir kararları daha sık veriliyor? Gene bazı ilerde özellikle bu veri eksikliğini çok temel düzeye ulaştığını görmek mümkün. En azından bizim gördüğümüz tablo buydu.

Kurumlar arası iletişim, burada birkaç tane bir alıntı var görüyorsunuz birbirinden habersiz. Yani işte Bursa'da yapılan çalışma aslında gene biraz aydınlatıcı bu açıdan. İlde ne var, kim ne yapıyor, hangisinin personel durumu ne, yeni kurumlarda ne tür işlevler yürütülüyor? Bunlara ilişkin kurumların birbirine haberdar olmadığı, altta gördüğünüz gibi resmî yazışmalara yanıt verilmediği, çocukla ilgili resmî yazışmalar yapılıyor, bazı durumlarda yanıt verilmediğini bizimle paylaşan bu çalışmada kamu kurumlarında çalışan meslek elemanları oldu.

İzleme mekanizması, belki de bütün sorun aslında burada takılıp kalıyor. Yani biz iyi sistemler kuruyoruz ama kim, neyi izleyecek, bunun değerlendirmesini kim yapacak, rol ve sorumlulukları nasıl paylaşılacak, buradan nereye gideceğiz? Bunları aslında belirleyemediğimiz için belki de temel sorunumuz bu. Bir izleme mekanizması bulunmuyor, bulunan tek mekanizma dediğim gibi üç aylık uygulama değerlendirme raporları mahkemeye gönderilen, o raporların aslında kimse tarafından okunmadığını anlamış durumdayız. Dolayısıyla gerçekçi bir izleme mekanizması kurulması gerekiyor. Bunun özellikle STK'ların dahil olmasıyla bağımsız paydaşları içermesi gerekiyor ki gerçekten biz ne yapıp ne yapılamadığımızı öğrenebiliriz.

Birkaç tane önerim, bunlar doğrudan sahada bize söylenen öneriler. Bir kısmı birbiriyile benzeyen şeyleri içeriyor, bir kısmı farklı. Dolayısıyla, örneğin tedbir kararı uygulandıktan sonra çocuk mahkemesine verilen üç aylık rutin rapor kesinlikle kararı veren ya da önerilen uzman tarafından da incelenmeli, uzman konunun takipçisi olmalıdır, diyor. Bir başkası, tedbir kararını veren, yani çocuk mahkemelerini uygulayan kurumlarda en az aylık rutinlerle gidışat hakkında bilgi alışverişinde bulunduğu varsa eksiklikleri gidermek açısından toplantılar düzenlemesi gerekiyor

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

çünkü gerçekten bir bütün sistemden bahsediyoruz ama karar verici var, uygulayıcı var, birbirleriyle herhangi bir ilişkileri yok. Bu sağlıklı bir yapı değil. Ya da işte bir başka örneğin diyor ki, bu veri paylaşımı gerçekten önemli git gide aslında yazılımlar aracılığıyla ciddi bir şansınız var bunu çok daha rahat yapabilmek için. Diyor ki, örneğin belki merkezde klasik yarışmaların dışında herkese sisteme girdiği bir mekanizma kurulabilir yani ortak veriler oluşturulabilir, bunlar paylaşılabilir.

Bir başka şey, örneğin ortada bir havuz kuruluşu olsun, örneğin İzmir’de bu tür çalışmalar olduğundan Taner Hoca bahsetmedi gerçi ama önce bir havuzda toplandığını kararların sonra dağıtıldığını biliyoruz orada yaptığımız çalışmalardan. Dolayısıyla belki böyle bir yer kurulabilir, orası aynı zamanda koordinasyon birimi hâline getirilebilir gibi. Bir başka öneri, örneğin düşünülmeli gerçekten bir e-okul sistemi var, Millî Eğitim veri tabanlarını çok iyi bir şekilde kullanıyor. Acaba bu mevcut veri tabanlarının bir kısmına entegrasyon yapılarak çocuk koruma uygulamaları yazılım düzeylerinde de daha iyi izlenebilir mi ya da bir ortak fotoğraf çekilebilir mi orada bunu söylüyorlar. Bir havuzda toplansa gene bu İzmir’deki örnekler, her bakanlığın altında bir birim oluşturmalı diyen bir örnek var, bir birim olacaksa tarafsız bir mekanizma olması gerekir diyen var. Bu nedenle örneğin valiliklerin bu noktadaki rol ve sorumluluğunu tekrar edeyim sıklıkla vurguladılar.

Burada bitireyim sorular olursa da daha da açma imkânım olur. Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Hakan Hocamıza da çok teşekkür ederim. Son olarak İsviçre’den Dr. Ursina Weidkuhn’un kendisi eski Çocuk Savcısı ve Hâkimi ve Uluslararası Danışman. Buyurun.

"KURUMLAR ARASI KOORDİNASYON"*

DR. URSINA WEIDKUHN

ULUSLARARASI DANIŞMAN, ESKİ ÇOCUK SAVCISI VE HÂKİMİ, İSVİÇRE

Herkese günaydın. Konuşmamı izin verirseniz ayakta yapmak istiyorum. Yerel deneyimlerden, onların bilgilerinden yola çıkarak çok değerli bilgiler edindik o yüzden ben bu tartışmaya işe yarar bir şeyler ekleyebilir miyim emin değilim ama ben de kendi deneyimlerimden yola çıkarak tüm ülkeleri ilgilendirecek birkaç genel bilgiyi sizinle paylaşmak istiyorum.

Sizinle ilk olarak bu UNICEF projesine dahil olduğumda aklıma gelen ilk düşünceleri paylaşmak istiyorum; o dönemde hangi ülke olursa olsun alınan önlemleri işe yarar hâle getirmenin yolu nedir diye düşünmüştüm ve şimdi size hızlıca göstereceğim bu parametreyi oluşturmuştum. İlk olarak bunun için çok açık yasalar, prosedürler ve sorumluluklar olmalı ve tabii bunun yanında iş birliği de olmalı. Bunların hepsi çok temel ve basit ama zorunlu elementler. Açık ve anlaşılır yasalardan sanırım daha önce bahsedilmişti ancak hâlâ yerlerine oturmuş durumda değiller ve bana göre hangi hâkimin hangi önlemleri alabileceği, hangi prosedürü uygulayabileceği de hâlâ açıklığa kavuşturulmuş değil. Yani hâlâ açıklığa kavuşturulması gereken birkaç nokta var.

Bir diğer nokta ise planlama ve masraflar. Uygulamak istediğimiz her şey için bir bütçemizin olması gerekiyor. Örneğin Güney Afrika'da daha yeni Çocuk Adalet Kanunu'nu yürürlüğe sokmadan önce bu yeni Kanun'la ilgili makul bir bütçe ve planlama çalışması yaptılar ve böylece örneğin çok daha fazla sosyal çalışmacıya ihtiyaçları olduğunu ve yeterli sayıda sosyal çalışmacı olmadığını gördüler bu yüzden de sosyal hizmet görevlileri için okullar kurdular ve bu görevliler için harcanacak bütçeyi oluşturdular; bunu bir örnek olarak veriyorum.

Bir diğer önemli unsur ise alanında uzman personelin, alt yapı programlarının, mantıklı kurumların olması gerekliliği. Uzman personel ve bence bu kişiler kendi alanındaki gönüllü çalışanlardır. Çünkü günün sonunda işlerin yolunda gitmesini istiyorsanız gerçekten bu konuda tutkulu olmanız gerekiyor. Altyapı ihtiyacı da duyduğum kadarıyla sorun teşkil ediyor. Çünkü duyduğum kadarıyla bazı yerlerde sosyal çalışmacıların birer ofisi yok ve bu bence acilen çözülmesi gereken bir sorun. Benim için çok önemli olan bir diğer konu ise çocuğun karakterinin çok doğru ve dikkatli bir şekilde değerlendirmesinin yapılması ki bunu duruşmadan sonra, denetimli serbestlikten sonra ya da cezaevine girdikten sonra değil işler

* Bu sunuma konu edilen araştırma Çocuklar için Adalet Projesi kapsamında yürütülmüştür ve proje paydaşlarının geri bildirimleri neticesinde son halini alacaktır. Dolayısıyla, sunum içeriği araştırmacının kendi görüşlerini yansıtmakta olup, proje paydaşlarının resmi görüşü olarak değerlendirilmemelidir.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

yargılama öncesi aşamadayken yapmak gerektiği kanısındayım. Çünkü eğer doğru teşhisi koyarsak o zaman doğru tedbirler alınabilir zira doğru tedbirler almadığımız müddetçe işler yolunda gitmiyor. O yüzden yargılama öncesi aşamada bu tespitin yapılmasının çok önemli olduğunu kabul etmeli ve mümkün olan en doğru değerlendirmeyi yapmalıyız. Ancak bu şekilde doğru kararlar alabiliriz ve biliyoruz ki yalnızca doğru kararlar uygulanabiliyor. Hepsinin de ötesinde her şeyin kontrolümüz altında olması gerekiyor.

Bu sabah pek çok konuya zaten değinildi ama ben belki bunları sadece farklı bir tarzda sundum ve olayları ele alırken elimizde bir ana yapının olması bence hoş bir şey. Uluslararası iş birliği ve koordinasyonla ilgili de birkaç temel şey söylemek istiyorum. Öncelikle iş birliği ne demek buna bakmamız lazım. Çok hızlı olarak kelimenin anlamını Google'da arattım ve çok da akademik olmasa da bu kelimenin genel anlamının aynı doğrultuda bir arada çalışmak olduğunu öğrendim. Öte yandan koordinasyon ise buna benzer bir anlamı taşıyor; aynı doğrultuda beraber ve aynı yaklaşımla çalışmak anlamına geliyor. Yani bir elimizde planlanmış koordinasyon grupları var ve diğer elimizde de birbirini tanıyan ve resmî olmayan bir şekilde birbiriyile iletişimde olan insanlar var. Elimizdeki ilk unsur çocuk hukuk sisteminde veya koruma sisteminde çalışan herkes ya da şu an bu konuşmayı aynı amaçla dinleyen kişiler var. Bana kalırsa bu amaç çocukları hapsedemeyip onları yeniden topluma kazandırmak. Elbette engel mekanizmaları var çünkü eğer suçu engellersek suçlular da olmaz kurbanlar da olmaz.

Ancak bu her zaman işe yaramıyor, her zaman her şeyi engelleyemiyoruz ve bu normal. O yüzden işe yaramadığını gördüğümüz noktada destekleyici koruma tedbirlerine başvurmalıyız. Herkesin bu amaçların arkasında durması bu yüzden çok önemli ve evet belki de sırf kanunlar böyle söylüyor diye herkesin bir anda bunu amaç edinmesi mümkün değil, bu zaman alan bir süreç ve belki de herkes bu durumla ilgili iyi hissetmiyor ama yine de her seviyeden insanın bu ortak amacı desteklemesi çok büyük önem taşıyor. Diğer türlü çocukların ihtiyaçları göz ardı ediliyor, çocuk değerlendirilmiyor, doğru karar verilmiyor ve konuştuğumuz hiçbir prensip uygulanmıyor.

İş birliği ve koordinasyon için bir diğer unsur ise bu işin içinde yer alan tüm oyuncuların bir arada çalışarak basit bir ağ kurmaları, ki burada ana oyunculardan biri ise çocuklar olmalı. Günümüzde çocuklarla ilgili çok sık konuşmuyoruz ve normalde yetişkinler çocuklarla ilgili konuşuyor ama bir yerde çocuk ögesini kaybediyoruz. Bu çocukların ebeveynleriyle koordinasyon içinde olmalıyız, elimizde bu çocukların okulları, terapistleri belki savcılar, hâkimler, sosyal çalışmacılar, psikiyatristler, kurumlar var. Belki bu çocukların bu kurumlarda bir koçu var...

Bunların hepsi büyük ihtimalle bir şekilde bir arada çalışıyorlar. Şöyle bir düşününce çok fazla oyuncu var ve piramidin diğer tarafına bakınca halledilmesi gereken çok fazla konu var, hepsi bir araya gelince bu oldukça karmaşık bir durum. Evet belli bir

zaman gerekiyor, bunların hepsiyle birden baş ederken sorun yaşamak çok normal, her ülke bu sorunları yaşıyor o yüzden aynı zamanda size sabırlı olmaya davet ediyorum. Tüm bunlar zaman alıyor ve bu çok normal. Ama elimizde hâlihazırda bazı yaklaşımlar ve halledilmiş olan şeyler var. O yüzden zaten oluşmuş olanın üstüne bir şeyler koyarsanız bu çok değerli bir işe dönüşecektir.

Ya da aynı bu karışık gruptaki gibi bir arada çalışın. Örneğin bir ÇİM gördüm, evet bir ÇİM tek başına tüm çocuk mağdurların sorgularını yapmak için yeterli olmayacaktır ama eğer savcılar hâkimler ve bu ÇİM'i yöneten kişiler ve psikiyatristler bir arada çalışır ve bir arada belli standartlar geliştirebilirler, çünkü böylece sonuç olarak bu kişilerin hepsi bu standartların arkasında durmuş olur. Bir şekilde her şey bir arada yapılmalı. Ya da örneğin İsviçre'de çekilmiş olan çocukların bir arada oynadığı şu resme bakalım. Bu da iş birliği ve koordinasyonun bir örneği olabilir, her oyuncu kendi rolünü çok iyi biliyor ve ama belli sınırlar var ve başkalarının rolüne de saygı duyuyor. Eğer bu çocukların hepsi patron olmak isteseydi bu oyun işe yaramazdı. O yüzden bir şekilde rol paylaşımı yapmak gerekiyor. Hâkim çocuğu yönlendirmeyi daha iyi bilen bir sosyal çalışmacı olduğunu kabul etmeli ya da bu kişi bir psikiyatristse o zaman sosyal hizmet görevlisi bu durumu kabul etmeli. Hindistan'da karar mercii hâkimdir o yüzden karar vermek onun rolüdür. Ancak aynı zamanda hâkimler kendi rollerini ve sınırlarını bilip bunları da bir araya getirmelidirler. Gerçekten ancak eğer oyunu beraber oynarsanız her şey yolunda gidiyor. Eğer oyunculardan bir grup diğer grupla kavga ederse hepsi oyunu kaybeder ancak birbirlerini tamamlarlarsa kazanırlar.

Son olarak çocuklarla ilgili bir şeyler eklemek istiyorum, eğer özellikle bir sürü yetişkin bir arada oturup konuşmaya başlarsa çocukların unutulduğundan bahsetmiştim ki bu bana mesleki hayatımdan bir şeyi hatırlatıyor. Bizler hâkimler ve savcılar olarak sosyal hizmet görevlileriyle beraber kurumlara gittiğimizde alınacak tedbirlerin uygulanması ve cezalardan sorumluyduk o yüzden üç ay boyunca örneğin çocuk nasıl geliyor, hangi yeni planlar yapılmalı, hangi kararlar alınmalı diye görmek için düzenli olarak bu kurumlara giderdik. Pek çok kişi bir masada toplanmış oturuyor olurdu; terapist, kurumun müdürü ve biz ve çocuk, ne kadar çok yetişkin o masada oturuyorsa çocuğun o kadar az hakkı oluyordu. Bunu her zaman hatırlamalıyız. Aynı zamanda örneğin eğer bir çocuk kurumdan kaçmışsa neden kaçtığını sormalıyız. Konunun ne olduğunu ve bu konu üzerinde nasıl çalışmamız gerektiğini öğrenmeliyiz. Çünkü başka türlü eğer çocuk engelleniyorsa çalışamayız, hiçbir şey işe yaramaz. O yüzden benim yapılması gerekenle ilgili önerim, çocuğa bakışımızla ilgili yardımcı olacak şey, çocukla konuşmak, çocuğu ve ebeveynini motive etmeye, onlarla iş birliği kurmaya çalışmak olacak. Bu zor bir iş ve çok zaman da alıyor çünkü çocuklar ve ebeveynler her zaman kendilerine yardım edilmesini istemiyor olabiliyorlar. Kim yardıma ihtiyacı olduğunu kabul etmek ister ki? Ve kim ebeveynleriyle beraber yaşamak istemez ki? O yüzden tabi ki çok sık reddediliyoruz, bu tüm ülkelerde çok normal. İşte tam da bu yüzden çocukla oturup onu dinlemek harcadığınız vakte değer. Konuyla ilgili konuşun ve prosedürleri açıklayın, açıklayın,

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

bilgilendirin ve korkularının ne olduğunu sorun ve onlara ucu açık sorular sorarak dediklerini dikkate alın. Bir başka deyişle bu tam da katılımın tanımı, çocuğun katılımında bulunmasını sağlayın ve böylece çok daha ileri gittiğinizi göreceksiniz çünkü bu da oyunun bir kısmı. Bunu hemen bir başka resimle size gösterebilirim. Uygulamaya bakacak olursanız çok çabuk size İsviçre’de bunu nasıl yaptığımızı gösterebilirim. Bu yöntemin Türkiye’ye uyacağını sanmıyorum ama sadece size bir fikir vermesi açısından gösteriyorum. Alınacak tedbirleri nasıl koordine ediyoruz? Öncelikle her bölgenin kendi yaklaşımı var çünkü İsviçre federal sistemle yönetiliyor zaten bu yüzden bu sistem Türkiye’de işe yaramayabilir dedim. Bunu yaparken özellikle tüm tedbirler sürecinde çocukla bir arada olan bir kişinin yaklaşımına odaklanıyoruz ve bu kişi de iş birliği ve koordinasyon konusundaki bir numaralı kişi; uygulamadan sorumlu olan savcılığın yanında çalışan sosyal çalışmacı. Böylece bu kişi takım çalışmasının, tüm koordinasyonun merkezi hâline geliyor. İlk önce sosyal çalışmacı değerlendirmeyi yapıyor ve mesela diyelim ki sosyal çalışmacı bakımla ilgili tedbirler alınması gerektiğine karar veriyor, bu durumda aynı sosyal çalışmacı çocuk için uygun bir yer organize ediyor. Bu kişi daha sonra dosyanın yöneticisi hâline geliyor çünkü tüm katılımcıları bir araya getiriyor, toplantıları düzenliyor vesaire. Hâkim önceden ilgisi olan, bu çocuk terapistiyle beraber çalışması gereken herkese kararını gönderiyor, bu kararın kopyasını kurumdaki herkese gönderiyor ve böylece herkes bilgilendirilmiş oluyor.

Verilerin toplanmasına gelecek olursak, bu da savcılık bürosunda yapılıyor. Bence önemli olan şey tek bir kişi her şeyin kontrolünde ve bu kişi amaçlarımız için en uygun olan kişi. Bana göre bu yöntem dava üzerinde çok etkin oluyor. Hızlıca belirtmek gerekirse Hollanda’da da sistem buna yakın, yine dosya yöneticisi olarak bir sosyal çalışmacı değerlendirmeyi yapıyor ama daha sonra her şeyi organize etmekten sorumlu olan merkezî bir ulusal ajans işi devralıyor. Böylece elimizde iki oyuncu olmuş oluyor ve bunların verilerini bir araya getirmemiz gerekiyor ve geriye bir tek aradaki yazılım kalıyor. Ne kadar çok oyuncunuz varsa o kadar çok yazılım gibi teknolojik araca ihtiyaç duyuyorsunuz ki bu da gayet makul. Bitirmeden önce son olarak belirtme istiyorum ki aynı oyuncuların birbiriyle uyumu gibi, değerlendirme duyum denetim sistemleri gibi teknolojik araçlara yazılımlara ihtiyacımız var ancak bunlara tek başına güvenmeyip daha önce bahsettiğim gibi kişisel etmenlerden de yararlanmamız gerekiyor. Bu işi yapmaya hevesli ve ilgili kişilerin olması gerekli. İş bitirme için elini taşın altına götürmeye gönüllü, yaklaşımları anlayabilen ve iş birliği yapmaya hevesli ve birbirinden öğrenmeye açık kişiler olması gerekli. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Ursina’ya çok teşekkür ederiz. Zamanımız aslında bitti, bir iki soru alacağım. Ben aslında hani genelde bu tür oturumlarda yönetici veya benim rolümü oynayanlar bir

özetleme yapar ama zaman darlığından dolayı bir özetleme yapamayacağım ama benim en çok ilgimi çeken şey şu oldu: Birincisi, Ursina'dan önceki üç konuşmacımız da; çocuğu merkeze alan yasa ve prosedürler yok, dediler. Yani özellikle Çocuk Koruma Kanunu'nda daha çok tedbir kararlarına ilişkin kararların ağırlıkta olduğunu ve uygulamalarının bu yönde olduğunu özellikle Hakan Hoca en son konuşmasında. Oysaki çocuğun bütüncül olarak korumasına ilişkin uygulamaların olması gerektiğini vurguladılar.

Şimdi Türkiye'deki uygulamaları değerlendirirken veya koordinasyonu değerlendirirken aslında Ursina'nın konuşması bize birtakım temel referans çerçeveleri de veriyor. Hani Ursina anlatırken net kanunlar, prosedürler, sorumluluklardan bahsetti. Yok Türkiye'de! Neden bahsetti? İşbirliğinden ve kontrol mekanizmalarından bahsetti ve iyi değerlendirmelerden bahsetti. Bu alanda da yine yok demeyeceğim ama birtakım olumlu gelişmeler var, bu olumlu gelişmelerin çok daha üst düzeye ulaşılabilmesi için yine Ursina bahsetti çok önemli anahtar bir kişiye ihtiyaç olduğunu söyledi. Bu aslında yine hocalarımız kendi alan uygulamalarından görüyorlar, özellikle vali yardımcılarında çok ciddi sorumluluklar düştüğünün altını çizmişlerdi. Yine Ursina'nın da bahsetmiş olduğu yine bizimde hocalarımız da bahsetmiş olduğu çocuğu merkeze alan bir ağırlık oluşması gerektiği ve yine ağırlık etrafındaki tüm halkalar yine gerek Ursina gerek diğer hocalarda bahsettiler. Yine Ursina sunumunu yaparken biz Hakan Hoca'yla arada şunu konuşuyorduk, Ursina şundan bahsetti, eğer çocuk iş birliğine hazır değilse ne olacak? Biz hep Türkiye'deki çalışmalar ve kurumsal çalışmalar hani Türk filmlerinde olur ya neye ihtiyacınız varsa yaptık hani derler bu eski Türk filmlerinde o yaramaz çocuğa zengin anne-baba suçlamalarda bulunur. Biz aslında şunu da diyoruz çocuğun neye ihtiyacı varsa hepsini yapıyoruz ama o değil. Dolayısıyla eğer çocuk iş birliğine hazır değilse ne olacak? Dolayısıyla bu çok önemli bir soru ve sorun olarak karşımızda duruyor. Bu sorunu çözmemiz gerekiyor. Üç soru alalım lütfen.

NİHAT TARİMELİ, SOSYAL HİZMET UZMANI

Günaydın, tüm sunum yapan arkadaşlara ben teşekkür ederim. Aslında sunumlarda gördüğümüz kadarıyla yanlış kurgulanmış bir kanunun ortaya çıkan sonucunu tartışıyoruz. Veriler bu açıdan önemli bir sorun. Ben çalışmalar ortaya çıktığı zaman Adalet Bakanlığı İstatistik Genel Müdürlüğünün verilerini bir araştırıyım dedim. Orada, 2011 yılında 105.739 karar verilmiş, bunun ancak 164'ü güvenlik tedbiri kararı olarak gözüküyor. Yani çocuk mahkemelerinin vermiş olduğu, ceza mahkemelerinin vermiş olduğu karar bu. Bu veri doğru bir veri midir? Çünkü Adalet Bakanlığı uygulamayı yansıtan bir olay mıdır? Bunu merak ettim, bu konuyu açabilirsiniz sevinirim.

Ayrıca diğer bir şey, çocukların yaklaşık %50'si zaten çocuk mahkemelerinde yargılanıyor, diğer yargılanan mahkemelerdebu sayıdan daha fazla güvenlik tedbiri kararı vermiş, o gözüküyor 500 küsur civarında. Acaba bu verileri hiç bu açıdan değerlendirdiniz mi? Adalet Bakanlığının verileri bu açıdan sağlıklı mıdır değil midir? Bunu merak ettim için buna yanıt arıyorum. Teşekkür ederim.

DOÇ. DR. HAKAN ACAR

Projemiz kapsamında merkezî koordinasyon toplantıları sırasında biz her zaman Adalet Bakanlığından ve diğer kurumlardan koruyucu-destekleyici tedbirlerin ne kadar alındığına dair veriler istemiştik. Onunla ilgili ben de size ufak bir örnek vereyim isterseniz. Şimdi sayılar üzerinde durmaktan çok oranlar ve anlayışla ilgili bir örnek olabilir bu. Bir merkezî koordinasyon oturumunda yaklaşık 30.000 karar verildiği söylenmişti. Sayı tamamen örnek olsun diye verdiğim bir sayı, bunun %90'ı mahkemeler tarafından koruyucu-destekleyici tedbir olarak adlandırılan, %90'ı aileye teslimi. Yani mahkeme bunu koruyucu-destekleyici tedbir olarak düşündüğü için merkezî koordinasyon rakam olarak göndermişti. Yani daha oralarda hem terminolojik olarak hem de neyi, niçin yaptığımızla ilgili çok ciddi eksiklikler var. Rakamlardan çok bence bu noktaların aydınlatılması lazım, yani çocuğun aileye teslimi koruyucu destekleyici bir tedbir gibi oluyor.

İBRAHİM ALTITAŞ, İZMİR 2. ÇOCUK AĞIR CEZA BAŞKANI

Bunu düzeltelim lütfen! Bir hâkim olarak cevap vermek istiyorum, bir yanlış anlama var bu konuda. Sunumlarınız için çok teşekkür ediyorum.

Sanıyorum önemli bir yanlış anlama var, ayrıca aldığınız istatistiklerde de önemli yanlışlıklar var. Birincisi ifade etmek istediğim şu; yargıçlar çocuk korumada tedbirler anlamında, önleme/korumadan bahsetmiyorum, verdikleri kararlarla düğmeye basan insanlardır. Kiminle birlikte? Sosyal İnceleme Raporları ile birlikte. Ve bundan sonra da tedbirin infazı safhası başlamaktadır. Bizim görevimiz bu kararları yasada belirtilen görevli kurumlara göndermek, ondan sonra da yasada bize verilen üç aylık aralarla sonuçları araştırmak. Bize gelen denetim planı, rapor ve değerlendirme raporlarını değerlendirerek dosyalarna koymak, gerektiğinde de bunlarla ilgili bilgi sormaktır.

Ayrıca yönetmeliğe göre de isteyen arkadaşlarımız koordinasyon kurullarına katılır. Bizim bunun dışında başka bir görevimiz olmamasına rağmen, bakın üzerini çiziyorum, yargıçların bunun dışında burada başka bir görevi yoktur! Biz bunları verdikten sonra buna rağmen bakın İzmir İl Koordinasyon Kurulu çok örnek bir çalışma yapmaktadır Türkiye çapında, şu an Sayın Vali Yardımcımda var, biz tam kadro olarak yargıç arkadaşlarımızla birlikte buradayız. Benim elimde sadece İzmir için verilen tedbir kararlarına ilişkin kararlar var. Geçmişteki, son 4 yılda verdiğimiz ve ilgili kurumlara gönderilen tedbir kararları sayısı 1562! Elimde istatistikler var, isteyen arkadaşlara verebilirim.

Bunun dışında her koordinasyon kuruluna en az mutlak bir yargıç arkadaşımız katılmaktadır, bir çocuk savcısı arkadaşımız mutlaka katılmaktadır ve bütün çalışmalara hep birlikte görüş beyan ederek ilerliyoruz. Bunun dışında gereken havuz sistemi denildi, tedbir kararları koordinasyon kurullarında toplansın ve burada dağıtılsın dendi. Küçük bir itiraz söz konusu, belki bir yasa değişikliği gerekir ancak bugünlerde bizim Bakanlığımıza Çocuk Koruma Usul ve Esaslar Tedbir Kararları Yönetmeliği

değişecek, bizler buna katkıda bulunduk, Bakanlığımıza teklifte bulunduk. Dedik ki, Yönetmelik'in bir maddesinde değişiklik yapalım; İl Koordinasyon Kurullarında görevlendirme komisyonları oluşturalım bu görevlendirme komisyonlarına tedbir kararları gönderilsin, burada toplansın. Kurumların imkân ve yetenekleri ölçüsünde bu komisyon bu tedbir kararlarını ilgili kurumlara göndererek onlara dağıtım yapsın ve burada en uygun şekilde infazı gerçekleştirilelim. Bunun yanında gereken herhâlde biz bütün kararlarımızı kurumun talebi hâlinde derhal değişiklik yaparak değiştirme imkânına da sahibiz. Bunun da lütfen dikkate alınmasını istiyoruz. Bundan sonraki bütün işlemler, bakın bizim verdiğimiz karar dışındaki işlemler dahi tamamen idari mahiyettedir arkadaşlar, kurumların işidir: Kurumlar personel ve imkânları takviye ederek, çocukla çalışarak, aileyle çalışarak, eğitim kurumlarıyla çalışarak, sağlık kurumlarıyla çalışarak bunları infaz etmek ve çocuğun yararına şekilde sonuçlandırmak zorundadırlar. Ama dediğimiz gibi biz işin sonuna kadar bütün kurumların ve idarenin ve görevlerinin yanındayız fakat bizler her şey demek değiliz. Lütfen, en başta söylediğimiz gibi görevi sadakatle ve yürekle sahiplenmek gerekmektedir. Çok teşekkür ederim.

ABUZER DURAN, HÂKİM

Özellikle Sayın Acar'ın konuşmasına istinaden bir şey söylemek istiyorum, soruyu ondan sonra arz edeceğim. Yağ var, un var, şeker var, helva yapacak adam var ancak ne var ne yapılmıyor veya aynı kıvamda yapılmıyor veya değişik değişik şekiller alıyor. Gördüğüm kadarıyla mevzuat var, yönetmelik, kanun var. Bursa'da başka şekil yönetiliyor, Adana'da başka şekil, Malatya'da başka şekil yönetiliyor. Allah ilah aşkına bir denetim mekanizması yok mu? Ben de eski bir adalet denetmeniyim. Biz, yargı organını denetlediğimizde gördüğümüz eksik ve aksaklıklar mevzuat göstererek bunların yanlış olduğu, bu şekilde riayet edilmesi aksi davranışın tekrar hâlinde sorumluluk gerektirebileceğini belirtirdik. Mahkeme karar veriyor, gerekçeli karar verir, mahkeme kararını verdikten sonra asıl görevi orada biter. Onu uygulayıcılar uygular ama ne var ki bir denetim mekanizması yok ve değişik değişik şekiller alıyor bu.

Şimdi benim sorum şu; gerçekten Türkiye'den bu çocuk korumayla ilgili bir denetim teşkilatı mekanizması yok mu? Var ise niçin bir ülkede değişik uygulamalarla karşılaşılıyor? Teşekkür ediyorum.

DOÇ. DR. HAKAN ACAR

Şimdi nasıl yanıt vereceğim diye düşündüm. Yok desem haksızlık etmiş olacağım ama yok aslında. Yani sorun şu, hiç mi bir şey yok? Böyle demek haksızlık olur. Ama bir bütün olarak ulusal düzeyde baktığımızda ya da bir çocuğun hayatı üzerine hani Taner Hoca Ali dedi ya... Ali'nin hayatı üzerinden baktığımızda, gerçekten aslında az önce Hollanda ve İsviçre örneğinde olduğu gibi çocukla ilgili işlemlerin sorumluluğunu alan sürecin nasıl işleyip işlemediğine bakan ki orada bunu sosyal hizmet uzmanının yaptığını söyledi, böyle bir mekanizma bizde kurulmamış. Benim itirazım özellikle şeydeki

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

anladığımız bizim, tabii benim sunduğum şeyler kendi düşüncelerimi yansıtmıyor tamamen, topladığımız veriler ama gördüğümüz şey suyu çok net bir biçimde: Üç aylık raporları çocuk mahkemesine geri göndermek hâlihazırda bu sistemde bir izleme yaratmıyor ki!

Açıklıkla bize bunları okumadığını söyleyen hâkimler oldu, okuyamadığını söyleyen yani haklı olarak. Bunu da eleştirmek için söylemiyorum, dahası aslında okuması da neyi ne kadar değiştirir aslında bundan da emin değilim! O nedenle sistemin kendi içerisindeki işlemleri adım adım bir akış şeması şeklinde denetleyebileceği bir yapı gerekiyor.

Şimdi isim vermeden, şehir ismi vermeden biz karşılaştığımız bir durumu anlatayım size. Bir ilde, bir İl Millî Eğitim Müdürü'nden randevu almaya çalışıyoruz ziyaret edeceğiz. Bir hafta kalacağız orada fakat bir türlü ulaşamadık. En son artık şehre gittik diğerlerini hallettik, oraya gideceğiz şöyle bir durumla karşılaştık; İl Millî Eğitim Bakanlığı yaklaşık bir sene önce geçici görevlendirmeyi iptal etmiş. Dolayısıyla tedbir kararını uygulamakta görevli İl Millî Eğitim'de yani danışmanlık ve eğitim tedbirini uygulamakla yükümlü birimde kimse kalmamış. Çünkü onlar belli okullardaki rehber öğretmenlermiş, bakanlık geçici görev vermeyi iptal edince il müdürü de doğal ve haklı olarak onları almış okullarına geri göndermiş kadroları neredeyse. Peki, dedik kim yapıyor bunu? Kimse yapmıyor!

Ne oluyor peki dedik? Yapılan suyu; gelen dosyalar mahkemeden buraya konuyor. Bununla biz karşılaştık yani bu durumla, gözümüzle gördük daha doğrusu. Peki, dedik ne olacak bu yani ne kadar sürecek? Herhalde bir süre birikince birini oraya görevlendirecekler dedi. Şimdi ne kendi içinde birimlerin ne de aslında sistemin bütününde bir izleme değerlendirme ya da daha hani denetleme, ne yaptın, nasıl yaptın diye işleyen bir süreç yok. Bana kalırsa temel eksiklik de zaten buradan kaynaklanıyor.

DOÇ. DR. TANER GÜVENİR

Bir ekleme yapabilir miyim? Burada yani soru gelirse söylerim diye düşündüm ama gelmeme ihtimali var ve zamanımız da çok kısıtlı bunu söylemeden gidersem bunca yıldır yaptığımız çalışmalara ihanet ederim diye düşünüyorum.

Şimdi bu sunumların sırasını sabah biz şöyle düşünmüştük başlarken de söyledim: 2006-2008, 2008-2011, 2011-2015. Şimdi bu çalışmalarını yapan kurumlar aynı kurumlar, bu çalışmalarını finanse eden kurumlar aynı kurumlar. Şimdi biz 2008-2011 yılı sonunda, 2011'in Ocak'ında beş bakanlık tarafından imzalanan Strateji Belgesi bu bahsedilen sorunlara dâhil çözüm önerileri üreten, üretmiş ve bunlarla ilgili eylem planlarını sunmuş bir proje. Bu Strateji Belgesi'nin içerisinde bugün, dün ve yarın konuşulacak tüm problemlere ait çözüm önerileri var çünkü pilot çalışma üzerinde yapılmış ve uygunluğu beş bakanlık tarafından kabul edilmiş çözüm önerileri.

Bursa münferit bir çalışma değildir, Bursa, bu projelerin yapıldığı ve uygunluğunun kabul edildiği her alanda koordinasyon, denetim ve her alanda uygulamaların

Strateji Belgesi'ne yansıtıldığı şehirdir. Sizin söylediğiniz denetim konusu tedbirlerin denetiminden tutun tüm sistemin denetimine kadar nasıl yapılacağı Strateji Belgesi'nde belirtilmiştir. Ben, Hakan Hocam bunu şahsi olarak kabul etmeyeceğini bildiğim için söylüyorum. Hakan Hocamın söylediklerini biz 2008 yılında raporlandırık ve slaytlarım özellikle SHÇEK'i değiştirmedim çünkü bu slaytlar 2009 yılından beri kullandığım slaytlar.

Merkezî koordinasyonda, bakanlık yetkilileri için her il koordinasyonunda il koordinasyonlarının nasıl işleyeceğine dair eğitim paketlerimiz var. Bunların hepsi hazır ancak bu aynı kurumlar aynı maddi kaynakları aynı işi yapmak için tekrar tekrar kullanıyor. 2011-2015 projelerinin başlaması ve şimdiye kadar tespit edilen sorunların tekrar tespit edilmesiyle harcanan zamana yazık diyorum. Teşekkür ederim.

MURAT HALİSÇELİK

Son şey biz bunu önerdik, örneğin Bursa modeli çok emek verilen bir model ama henüz örneğin bunun değerlendirilmesi yapılmadı. Yani bunu yapıp bunun üzerinden asıl strateji geliştirmek lazım çünkü ortada uygulanmış, denenmiş bir model var bunu bir görmek lazım. Neye ulaşıldı, neye ulaşılmadı?

OTURUM BAŞKANI

Bayağı zaman geçti üç ve dördüncü sorular lütfen... Yani Ali Hocam söz almaya çalışıyor ancak maalesef söz veremiyorum.

MUSTAFA BİLİR, AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HAKLARI DAİRESİ

İyi günler. Kendim de SHÇEK döneminde yaklaşık 16-17 yıl İl Müdür ve İl Müdür Yardımcılığı yaptığım için aslında sunumlarda şunu gördüm; bir koordinasyon, bir de yetki kavramı üzerinde durulduğunu görüyorum. Ama ben bunu biraz uygulayıcıların kolaylığa kaçması diye düşünüyorum. Neden dersiniz, şimdi 5395 zaten birçok yaptırım düzenlemiş vaziyette, akabinde 5442 sayılı İl İdare Kanunu var. Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ya da şimdiki adıyla ASPİM İl Müdürlüğü bu yetkiyi neye göre yönetiyor? Vali adına bu sekreteryaya görevini yapıyor. Şimdi ben çok merak ediyorum, kurulda alınmış bir karar doğrultusunda Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünün kendi bünyesinde Bursa'da kurulan şube müdürlerinden oluşan bir alt komitenin kurulmasının önünde ne engel var? Ve hatta bu komisyon kurulduğu zaman buna görevlendirilen arkadaş hangi kurumun personeli? Büyük bir ihtimalle yine sosyal hizmetlerin personeli!

Peki, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü kendi içerisinde o arkadaşları sadece bu işten sorumlusun diyerek görevlendirdiği zaman bu Bursa'daki uygulamadan farklı ne yapılabilir? Aslında benzer şeyler yapılabilir, bunda yetki de var çünkü nasıl bir yetki verileceği de belirli. Yani A kurulda yani İl İdare Kurulunda kendisine kanunla verilen görevleri yerine getiremeyen ya da ilgisiz davranan Cumhurbaşkanlığına yetki verildiği zaman atıyorum başka bir kurum soruşturma mı açacak? Yahut da İl Jandarma Komutanı'na yaptırım mı uygulayacak? Mümkün değil bunlar!

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Burada bütün mesela arkadaşlar, Hakan Hocam sunumunun bir yerinde söyledi: İnsan Kaynakları. Yani oradaki il müdürlüğü sekreteryaya birimini iyi kurduğu zaman il kurullarında bu sorunların ben birçok açıdan çözüleceğini gördüm, yaşadım, uyguladım. Yani aslında benzer uygulamalara bu Kanun da cevaz veriyor, 5442'de veriyor. Yani sistemi bu şekilde değerlendirmek yerine bence asıl sıkıntı uygulamada. Karar verilmiş evet, uygulayıcı gitmiş evet ama uygulayıcıların bu çalışmaları sonucunda ilerlemeler, bu ilerlenemeyen vakalarda, yaptırımlarda sıkıntılar var. Bunları aslında bir açıdan bakarsak belki biraz daha rantabl olur. Sonuçta bir komisyon kurarsın, bunun ilçe ayağı olmaz, gene koordinasyon eksikliği olur.

RIZA SÜMER, TÜRKİYE GENÇLİK FEDERASYONU

Bir kere masanız kısa! Ve orada çok önemli bir kurum yok. Siz bilim insanları ve yöneticiler, bu kurumu göremezsek kesinlikle yaptığınız çalışmaların verimlilik düzeyi düşer. Bu kurum STK'lardır. Bu kurum, halkın içinde filizlenmiş olan gönüllü insanların kurduğu yapılardır. O nedenle kurumlar arası iletişim dediğimiz zaman hemen kamu yönetimleri anlaşılıyor ya da üniversiteler. Hayır, değil! Kesinlikle bu!

Bir de Ursina arkadaşşıma bir gönderme yapmak istiyorum. Taner Hoca dedi ki, yabancı konuk, Ursina yabancı değil welcome to second home Turkey! Yani ikinci evi Türkiye'ye hoş geldiniz. Yabancı, yabancı dil, azınlıklar, bunlar kalkmalı. Özellikle bu azınlık tanımına karşımız biz federasyon olarak çünkü çocuk için adalet derken adaletsizlik yaratıyoruz. Sadece mahkeme değil, sadece karakollar değil!

O açıdan diğer görüşlerimi daha sonraki kurullarda söyleyeceğim ama danışma kurullarında, koordinasyon kurullarında aynı bu masadaki büyük eksiklik gibi yani bu masa güçlü bir masa, kesinlikle o eksiklikleri gidermediğimiz takdirde yani hedef kitle örgütlü çocuklarıyla, ailesiyle örgütlü olmadığı takdirde sonuca ulaşmamız zor olur. Hakan arkadaşşıma, benim dostuma bir gönderme yapmak istiyorum. Kesinlikle Türkiye'nin insan gücü eksikliği yoktur. Sorun farklı yerlerde; demokrasidedir, katılımdadır, örgütlenmedir. Hepinize teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Ben çok teşekkür ederim. Sağ olun.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

Ortak Oturumlar
III. GÜN (13.30 - 15.00)

**ÇOCUK ADALET SİSTEMİNE
YÖNELİK ULUSLARARASI MODELLER**

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Handan YOKUŞ SEVÜK,
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi

"Kırgızistan Çocuk Adalet Sistemi"
Abdurrahmanov Bekoviç

Kırgızistan Cumhuriyet Yüksek Mahkemesi Hâkimi

**"Birleşik Devletler'de Suç İşleyen ve Ceza Alan Çocuklara Yönelik
Koruma Önlemleri"**

Prof. Dr. James GRONQUIST, *Charlotte Hukuk Fakültesi, Kuzey
Carolina*

**"Fransız Çocuk Ceza Hukuku: Koruyucu Modelden Cezalandırıcı
Modele Geçiş"**

Ayça CİNİÇ BACHELIER, *Sorbonne Üniversitesi, Paris*

Sabine RACZI-BILI, *Eski Çocuk Hâkimi, Fransız Büyükelçiliği İş
birliği Ateşesi*

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

OTURUM BAŞKANI DOÇ. DR. HANDAN YOKUŞ SEVÜK, DİCLE ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

Değerli konuklar, değerli katılımcılar hepimizi saygıyla selamlıyorum. Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu'nun son oturumu olan Çocuk Adalet Sistemine Yönelik Uluslararası Modeller konulu oturum için toplanmış bulunuyoruz.

Bu oturumda, konusunda uzman olan, alanlarında uzman olan dört değerli konuşmacının sunumlarıyla konu ele alınacaktır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi Başkan Yardımcısı Sayın Hatem Kotrane, mazeretleri nedeniyle aramızda olamayacaklar. Bu sebeple bir değişikliğe gidildiğini de bildirmek isterim.

Kırgızistan, Birleşik Devletler ve Fransa'daki düzenlemeler ve bu bağlamda da çocuk adalet sistemi modelleri hakkında bilgi sahibi olacağız. İlk konuşmayı yapmak üzere Kırgızistan'dan misafirimiz Sayın Abdurrahmanov Bekoviç, kendileri Kırgızistan Cumhuriyet Yüksek Mahkemesi Üyesi, Hâkim. Kırgızistan çocuk ceza adalet sistemi konusunda bilgi verecekler. Sunumlarını yapmak üzere buyurur.

KIRGIZİSTAN ÇOCUK CEZA ADALET SİSTEMİ

ABDURRAHMANOV BEKOVİÇ

KIRGIZİSTAN CUMHURİYET YÜKSEK MAHKEMESİ HÂKİMİ

Teşekkür ederim.

Öncelikle Sempozyumun tüm katılımcılarını selamlıyorum. Bu sempozyumun konusu olan çocuk koruma konusu ülkemizde de çok ciddi bir problem oluşturmaktadır.

Bu sempozyumu organize edenlere davetlerinden dolayı teşekkür etmek istiyorum ve bu sempozyumun konusuna yakın olarak Kırgızistan'daki çocukların işledikleri suçlardan dolayı onların geçtikleri adli süreç hakkında bilgi vermek istiyorum.

Ülkemizde, çocukların işledikleri suçlardan dolayı gerçekleştirilen adalet süreci yetişkinlerin tabi olduğu süreçten tamamen farklıdır ve tamamen ayrıdır. Ülkemizde iki kategori vardır. 16 yaştan büyük olan çocuklar ağır ve çok ağır suçlardan dolayı yargılanmaktadır. 14 ve 10 yaş arası olan çocuklarsa çok özel durumlarda yargılanmaktadır.

Ceza Usul Hukukuna baktığımızda genç yetişkin anne-babası, öğretmeni ya da kendi terbiyesinden sorumlu herhangi birisi olmadan hiçbir şekilde sorgulanmamaktadır ve yetişkinlerin müebbet hapis almalarını gerektiren suçlar işlendiğinde en fazla, yani bu çocuklar en fazla 10 seneye kadar mahkûm olabilmektedir ve bu ağır ve çok ağır cezalar işlendiğinde uygulanmaktadır. 14 ila 16 yaş grubuna giren çocuklar en fazla 5 seneye kadar hapis cezası alabilmektedir.

Peki, uygulamaya baktığımızda mahkemeler genellikle çocuklara hapis cezası vermemektedir ve daha çok ıslahevlerine yönlendirmektedir. Çocukların yargılandığı bütün yargı süreçlerinin hükümet tarafından ciddi bir şekilde takip edilmektedir.

Ve bugün istatistiklere baktığımızda 16 ila 18 yaş grubundaki çocukların şu anda cezaevlerinde bulunanların sayısı ülke genelinde 50 kişidir. Çoğu durumlarda bu tür çocuklar anne-babalarına iade edilmektedir. Daha sıkı bir denetim yapmak üzere veya ıslah kurumlarına devredilmektedir.

Tutukluluk kararı, yani ceza yargılama sürecinde tutukluluk kararı çok özel durumlarda ancak verilebilmektedir. Tutuklanma kararı aynı suçta birkaç defa işleyen çocuklar veya çok ağır suç işleyen çocuklara yönelik ancak uygulanmaktadır.

Kırgızistan'daki uygulamada çocuklar; insan öldürme, kasıtlı insan öldürme, yankesicilik ve buna benzer suçlardan dolayı ceza almıştır. Çocukların kanuni müessesileri, yani bunlar anne-babası ya da eğitimcileri ceza, yani yargılama sürecinde çok özel haklara sahiptir.

Ve bu bağlamda bu sempozyumun konusu olan çocuklar için adalet ülkemizde çocukların da ister istemez konusu oldukları yargı sürecinin daha iyi, daha verimli olması konusunda ciddi tartışmalar devam etmektedir ve gündemin önemli maddesini oluşturmaktadır.

Genel olarak Kırgızistan'da bu mesele çok derin tartışılmaktadır. Çok daha detayları vardır ve bugün sizlerle Kırgızistan'daki durumu ana hatlarıyla paylaştım ama süremiz kısa olduğu için böyle kısa kesmek zorunda kaldım, daha uzun uzun konuşulabilir. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Kendilerine teşekkür ediyoruz, Kırgızistan çocuk adalet sistemi hakkında verdikleri bilgiler için. Teşekkür ederiz. Tercüme yapan arkadaşımıza da teşekkür ediyoruz.

Evet, ikinci konuşmacımız konuşmalarını yapmak üzere Prof. Dr. James Gronquist, Charlotte Hukuk Fakültesi'nden kendileri. Buyurun Sayın Gronquist.

“BİRLEŞİK DEVLETLER’DE SUÇ İŞLEYEN VE CEZA ALAN ÇOCUKLARA YÖNELİK KORUMA ÖNLEMLERİ”

PROF. DR. JAMES GRONQUIST

CHARLOTTE HUKUK FAKÜLTESİ

Tanıtım için teşekkür ederim. Burada sizlerle olmaktan onur duyuyorum ve beni davet ettiğiniz için teşekkür ediyorum. Burada hepimizin konuşmak için kısıtlı zamanı var o yüzden bazen konuların üzerinden hızlıca geçmemiz gerekebiliyor; ancak oturduğunuz koltuklarda konuştuğum konuyla ilgili daha detaylı bilgi sahibi olmak isterseniz bakabileceğiniz bir internet adresinin bulunduğu bir broşür var.

Bugün sizlerle Amerika Birleşik Devletleri’nde kabahatler yasası dolayısıyla hüküm giyen çocukların korunması ile ilgili konuşacağım. ABD’de çocuk mahkemeleri ilk olarak 1899’da Cook County, Illionis’de faaliyete geçti ve ilk mahkeme Chicago’da kuruldu. Bu sistem bizde 100 yılı aşkın süredir yerleşik olup bu süreçte başka türlü öğrenemeyeceğimiz şeyler öğrendik. 1925’te ABD’deki her eyalette çocuk mahkemeleri bulunmakta olup bu mahkemeler resmî bir düzene tabi değildi. Bu mahkemeler bir yetişkinin teşebbüs ettiğinde suç olarak nitelendirilebilecek eylemlerde bulunmaktan dolayı yargılanan gençlerin özel ihtiyaçlarına göre işletilmekteydi.

Bu sistem kısmen müşterek hukukta bulunan iki hukuki doktrin kullanılması ile geliştirilmişti. Bunlardan biri “*parens patriae*” (zayıfların korunması) ilkesi olup devletin kendi adlarına hareket etmekten yoksun olanları korumakla ilgili olan doğal yetkisi ve gücü olarak tanımlanmaktadır.

Diğeri ise yine tırnak içindeki bu terimin devletin “devlet baba” olarak ebeveyn gibi davranma gücü tanımına dayanmaktadır. Başlangıcından itibaren çocuk mahkemeleri ceza mahkemesi yerine daha çok hukuk mahkemesi işlevi gören babacan mahkemelerdi. Bu mahkemelerde çocuklara uygulanan koşullar bile yetişkinlerden farklı olup bu mahkemeler yetişkin mahkemelerinden ayrılmışlardı.

Çocuklar suçlarla değil kabahatlerle yargılanıyor, hapsedilmek yerine cezaları erteleniyordu. Davaları dinleniyor ama duruşma yapılmıyor, eğer dinlendikten sonra sorumlu oldukları tespit edilirse suçlu oldukları kabul ediliyor ancak hüküm karara bağlanmıyordu. Böylece bu çocuklar suçlu değil kabahatli olarak nitelendiriliyorlardı. Ancak çocukların lekelenmesini engellemek için kullanılan alternatif terimler çocuk adalet sisteminde bir karışıklığa yol açmaktaydı.

Bunun gerekçesi ise çocuk suçluların hapis yerine değerlendirme, denetim, tedavi, rehabilitasyon ve topluma tekrar kazandırılmaya ihtiyacı olduğu düşüncesiydi. Bu esaslar çocuğun çarpık davranışlarını üretken ve sorumlu bir vatandaş olarak

davranan bir yetişkine dönüştürmek gerektiği düşüncesini desteklemektedir. Ancak çocuk mahkemelerinin bu ilk yapısı pek çok başarısızlığa yol açtı. Böylesine kişiselleştirilmiş bir adalet sistemi düzeltilmeye ihtiyaç duyan çocuklar ve toplumda çocuklardaki çarpıklıkların düzeltilmesi için gerekleri karşılayan gelişimler yerine çocuklar ile empati kuran bir adalete dayanıyordu. 1960'larda artık bu mahkemelerle ilgilenecek ya yeterli hâkim bulunmamaktaydı ya da böylesi dosyaları alan hâkimler sistemin değişmesi için yalvarmaktaydı.

Esasında bu sistemle yalnızca gençleri hayal kırıklığına uğratan eyaletlerimiz çocukların suçlu ve çarpık hareketlerine bir çözüm bulma isteğindeydiler. Böylece ABD Yüksek Mahkemesi bu konulara müdahale etmeye başladı. Önerine sunulan ilk dava 1966 Kent ABD davası olup ergenlerin çocukların da yetişkin mahkemelerinde yargılanmasına yönelik kaygılanmasını sağlamıştı. Buna çözüm olarak getirilen fikirlerden biri elbette çocukların çocuk mahkemelerinde farklı olarak muamele görmesi ama önlerine gelen suçlu bir ergen olduğunda onları yetişkin mahkemelerine yönlendirmek gibi alışılmadık bir uygulamaydı.

OTURUM BAŞKANI

Profesör Gronquist'e ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sistem hakkındaki açıklayıcı, aydınlatıcı, doyurucu verdiği bilgilerden dolayı teşekkür ederiz.

Galiba konuşmanın en çarpıcı yanı; yetişkinler için öngörülen ceza muhakemesindeki birtakım ilkelerin çocuk adalet sisteminde de geçerli olduğunu somut vakalardan yola çıkarak söylemesi oldu. Bu bağlamda örneğin Miranda Hakları denilen; işte haklarından haberdar olma hakkı, susma hakkı, müdafiden yararlanma hakkı, yine haklarından feragat hakkını kapsayan hakları vurgulayan mahkeme kararı önem arz etmekte. Yine "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi gibi ilkelerin yetişkinlerin muhakemesinde önemli olan bu ilkenin çocuk muhakemesinde de dikkate alınması gerektiğini, yine çocukların da adil yargılanma hakkı kapsamında birtakım haklara sahip olduğunu belirtti. Bir başka karardan bahsetti. Yani iki kere cezalandırma yasağı "double jeopardy" dediğimiz kesin hükmün önleyici etkisini ve bunun anayasal ilkelere yani Amerika'daki Anayasa'ya aykırılığını vurguladı.

İdam cezasının yasal düzenlemelerde mevcut olmayıp da mahkeme kararı ile yasaklanmış olmasını enteresan buldum. Ve cezanın ağırlığına odaklanıyoruz diye mahkeme kararlarından yola çıkarak bir değerlendirmesi de oldu kendisinin. Kendilerine tekrar huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

Şimdi, aslında yetişkinlere özgü adalet sisteminden farklı bir yaklaşımı gerektiren çocuk adalet sisteminin yetişkinlerden ayrılmasını haklı gösteren, aslında en önemli hususlardan biri. Çünkü ceza özgürlüğünden yoksun bırakmada olduğu gibi bireye acı çektirme, ödettirme, önleyici, caydırıcı amaçları hedeflerken iyileştirme de gelecekte

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

bireyin refahını amaçlar ve yine koruyuculuğu, çocuğun korunmasını esas alır.

İyi bir çocuk adalet sistemi, aslında çocuğun yüksek yararını göz önünde tutup, gereksinimlerini dikkate alan, bu ikisi arasında tam bir denge kuran bir adalet sistemidir. Bu bağlamda Fransız Çocuk Ceza Hukuku'nun da koruyucu modelden cezalandırıcı modele nasıl geçtiği sürecini bizlere iki saygıdeğer konuşmacı anlatacaklar.

Şimdi izin verirseniz, konuşmalarını yapmak üzere Sayın Ciniç Bachelier'i davet ediyorum. Kendileri Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türk Divizyonu'nda görev almış bir hukukçudur, Paris Sorbonne Üniversitesi'nden konuşumuz olarak katılmaktadırlar. Buyurun Sayın Bachelier.

“FRANSIZ ÇOCUK CEZA HUKUKU: KORUYUCU MODELDEN CEZANLANDIRICI MODELE GEÇİŞ”

AYÇA CİNİÇ BACHELIER

LL. M. PARIS I SORBONNE

Fransa’da, 22 Temmuz 1912 tarihli yasa ile ilk çocuk mahkemesi kurulmuştur. Bu yasadan yaklaşık 33 yıl sonra ise, Fransa’da çocuk ceza hukuku alanında ferman niteliği taşıyan 2 Şubat 1945 Kararnamesi yürürlüğe girmiştir¹ (Lazerges, 2008 a; Allaix, 1995). Bugünkü çocuk ceza sisteminin temeli olan bu Kararname, suçlu çocuğun yaşı ne olursa olsun, işlediği eylem ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın onu koruyucu², eğitici tedbirlere³ öncelik veren, cezalara sadece istisnai durumlarda başvurmayı öngören çocuk hâkiminin hâkimiyetinde⁴ özerk bir yargı sistemi kurmuştur. Bu sisteme göre çocuklara verilecek eğitici tedbirin veya son çare olan cezanın asıl amacı onların kişiliklerine, psikolojik, ailevi ve sosyal durumlarına en uygun⁵ müdahaleyi yapabilmek ve onları topluma tekrar kazandırabilmektir. Bu

1 Ordonnance n° 45-174 du 2 février 1945 relative à l'enfance délinquante, JOFR 4 février 1945, s. 530-534.

2 Avrupa’da XIX. yüzyılın sonlarına doğru kriminolojinin yeni bir bilim dalı olarak gelişmesi ile birlikte suç üzerine kurulu klasik ceza sistemi alt üst olmuştur. Bu dönemden itibaren, ceza sistemlerinde suç değil, suçlu işleyen kişi ön plana geçmiştir. Bu gelişmeye bağlı olarak birçok Avrupa ülkesinde, suçlu çocuk kavramı büyük bir önem kazanmış, sosyal, fiziksel ve zihinsel sebeplerden dolayı toplum kurallarını ihlâl eden çocuğun yetişkinlerden farklı bir muameleye tabi tutulması gerektiği kabul edilmiştir. Buna bağlı olarak, mukayeseli hukukta, koruma ve sorumluk; eğitim ve cezalandırma kavramları arasında gidip gelen iki ana model oluşmuştur: koruyucu model (welfare) ve cezalandırıcı model (law and order).

3 Bu tedbirler, Adalet Bakanlığına bağlı “la Protection Judiciaire de la Jeunesse” (Gençliğin Adli Korunması) adlı kurum tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kurum, 625 eğitim birimi ve 800 tanesi gençlerin yerleştirildiği yurtlar olmak üzere 1500’e yakın birime sahiptir. Her yıl, çocukların korunması ve eğitimi ile görevlendirilmiş 10 000’ne yakın kişi (eğitmen, psikolog, sosyal hizmet görevlileri), 92 000’i suçlu çocuk olmak kaydıyla hemen hemen 170 000 çocukla ilgilenmektedir.

4 Hâkimin suç işlemiş çocuğu en iyi şekilde tanıması ve ona uygun bir karar verebilmesi için 1945 Kararnamesi, 10 yıldan az hapis cezası gerektiren suçlar için «tek hâkimli» bir sistem geliştirmiştir. Çocuk hâkimi, sorgu, yargı ve cezanın infazı aşamalarında görev alan aynı hâkimdir (1945 Kararnamesi’nin 5. maddesi). Ancak, Anayasa Mahkemesi 8 Temmuz 2011 tarihli kararıyla bu uygulamayı Anayasaya ve yargının tarafsızlığı ilkesine aykırı bulmuştur (Décision n° 2011-635 DC du 4 août 2011). Bu konuda yapılacak değişiklik 1 Ocak 2013 yılına ertelenmiştir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2010 yılında vermiş olduğu bir kararda konuyla ilgili görüşlerini açıklamıştır. Adamkiewicz c. Pologne du 2 mars 2010).

5 10 Ağustos 2011 tarihli Yasa’yla 1945 Kararnamesi’ne eklenen 5-1 maddesiyle yargı mercilerinin karar vermeden evvel çocuğun kişiliği, ailevi ve sosyal durumu ile ilgili ayrıntılı bir araştırma yapmalarını zorunlu hâle getirmiştir. Bu itibarla, yeni 5-2 maddesi çocuk hakkında farklı yargı mercileri tarafından, farklı zamanlarda toplanmış tüm bilgilerin bir arada tutulacağı tek bir dosyanın hazırlanmasını öngörmüştür. Bu dosyada çocuk hakkında tüm bilgiler yer alacak ve bunlar devamlı olarak güncellenecektir.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

itibarla, hâkimin, çocuğu fiziksel, psikolojik olarak belirli merkezlerde veya onun yaşam çevresinde gözlemleyecek farklı meslek dallarında çalışan uzmanlarla (doktor, psikolog, sosyal hizmet görevlileri) birlikte çalışması ve onların hazırlayacakları sosyal inceleme raporlarına dayanarak çocuğun menfaatine en uygun kararı vermesi gerekmektedir (Youf, 2010).

Ancak belirtmek gerekir ki, 1945 Kararnamesi günümüze kadar yaklaşık 35 defa değiştirilmiştir⁶. Özellikle 2002 yılından itibaren "güvenlik kaygısı", "sıfır hoşgörü" kavramlarının baskın olduğu yasalar bu sisteme özerkliğini kaybettirmeye; özellikle, 16-18 yaşlarındaki gençler söz konusu olduğunda uygulamayı yetişkinlerinkine doğru yaklaştırmaya başlamışlardır (Baillieu, 2009; Lazerges, janvier/mars 2008).

Burada, söz konusu değişiklikleri ve 1945 Kararnamesi ile kurulan, çocuğu gözeten, koruyan ve eğiten ceza sisteminin ruhuna aykırı düşen uygulamaları ele alacağız.

Ancak, söz konusu açıklamalara geçmeden evvel, bir noktayı ayrıca belirtmek gerekir ki, Fransı Çocuk Ceza Sistemi, Fransa topraklarında bulunan yabancı olsun olmasın tüm çocuklara eşit olarak uygulanmaktadır. Göç, entegrasyon, ulusal kimlik ve dayanışma Bakanlığı (Ministère de l'immigration, de l'intégration, de l'identité nationale et du développement solidaire) 2009 yılında Fransa'ya tek başına giriş yapmış 4 000 çocuğun (les mineurs non accompagnés) olduğunu tespit etmiştir (Debré, 2010). Bu çocuklar, "Yabancıların ülkeye giriş, ülkede oturma ve sığınma haklarına ilişkin Kanun"un (Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile) L 511-4. maddesi uyarınca sınırdışı edilmez ve ülkeye yasadışı yollardan girişleri ile ilgili olarak hiçbir soruşturmaya tabi olamazlar. Ayrıca, bu çocuklar buldukları yeni şehirlerde özellikle suç örgütleri tarafından kullanılma tehlikesi ile karşı karşıya oldukları için "Çocuklara sosyal yardım" hizmeti veren birimlere yerleştirilerek, Devletin koruması altına alınırlar⁷.

Ülkeye tek başına giriş yapmış çocukların dışında, istatistiklere göre Fransa'da, ailesinin en az bir bireyinin bu ülkeye göç ettiği 18 yaşından küçük 3.190.834 çocuk⁸ bulunmaktadır. Göçmen ailelerden belirli etnik ve sosyal gruplara ait olanlar genelde şehir merkezlerinin dışında kurulmuş olan banliyölerdeki sosyal konutlarda gruplaşmış şekilde yaşamaktadırlar. Fransa, bugün söz konusu dışlayıcı şehirleşme

6 Yapılan değişikliklerin 10'dan fazlası 2002-2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Son olarak kabul edilen ve yürürlüğe giren yasa 10 Ağustos 2011 tarihli Yasa'dır (loi n° 2011-939 du 10 août 2011 sur la participation des citoyens au fonctionnement de la justice pénale et le jugement des mineurs)

7 Fransa'da il genel meclisi başkanının (President du conseil general) yönetiminde olan "Çocuklara sosyal yardım servisi" (Service de l'aide sociale à l'enfance, Code de l'action sociale et des familles, L221-1, 222-5, 223-1, 226-4), her ilde, özel veya devlete ait kuruluş ve derneklerle iş birliği hâlinde, sağlığı, güvenliği, ahlaki tehlikede olan veya fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi ve eğitimi için gerekli imkânlar sağlanamayan çocuklara her türlü maddi, eğitimsel ve psikolojik desteği veren, onlara kalacak yer sağlayan sosyal bir hizmettir.

8 Bu bilgi, INSEE (Institute national de la statistique et des études économiques) tarafından hazırlanmış istatistik verilere dayanmaktadır.

politikasının yaratmış olduğu ve 1980'den beri devam eden sosyal problemler ile mücadele etmektedir. Ancak, ne yazık ki, 2005 ve 2007 yıllarında banliyölerde meydana gelen ayaklanmalar, gençlerin şiddet eylemleri, uyuşturucu trafiğinin yoğunlaşması gibi toplumda "güvensizlik" duygusu uyandıran olayların kökenine inerek asıl sosyal sorunu araştırmamış (Dubreuil, 2003; Firchow, Guillaume, 2008); onun yerine, bu gençlerin eylemlerini daha çabuk ve katı bir şekilde cezalandırabileceği bir sistem kurma çabasına girmiştir.

I. EĞİTİCİ YAPTIRIMLAR

9 Eylül 2002 tarihli Yasa'yı⁹ hazırlarken yasa koyucunun hedeflerinden biri bugün 13 olarak belirlenmiş çocuğun cezalandırılabilme yaşını¹⁰ 10'a indirebilmektir. Bu teklif kabul edilmediği için yasa koyucu tedbir ile ceza arasında yeni melez bir uygulama yaratmıştır: eğitici yaptırımlar¹¹. Koruyucu ceza sisteminin temel taşı olan «eğitici tedbir» kavramının çocuklarda işledikleri suçların karşılıksız kaldığı izlenimini uyandırdığına kanaat getiren yasa koyucu, yaptırım (sanction) kelimesinin daha caydırıcı olacağına inanarak bu düzenlemeyi gerçekleştirmiştir. Ancak, bu yeni yaptırımların yasa koyucu tarafından tam olarak nasıl tanımlandıklarının açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Basit bir kelime oyununun sonuçları 1945'ten beri kurulu olan sistemin temellerini sarsabilir. Yasa koyucu bu yaptırımları gerçekten ceza olarak değerlendiriyorsa, Fransa'da bir çocuk 10 yaşından itibaren cezalandırılabilir demektir.

II. KAPALI EĞİTİM MERKEZLERİ

Suçların tekrerrür etmesine karşı koruyucu ve eğitici tedbirlerin, özellikle, onların gerektirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmemesi hâlinde yasada herhangi bir yaptırımın öngörülmemiş olmasından dolayı etkisiz olduklarına inanan yasa koyucu, 9 Eylül 2002 tarihli yasa ile çocuk ceza sistemine 13-18 yaşlarındaki sabıkalı çocukların yerleştirilebileceği yeni bir birim ilave etmiştir:

Kapalı eğitim merkezleri¹². Eğitici yaptırımlarda olduğu gibi yasa koyucu burada birbirleriyle çelişen iki kavramı bir arada kullanmıştır. Çocukları koruma, eğitme ve onları topluma kazandırma amacı, onları toplumdan uzak, bir merkezde kapalı tutarak gerçekleştirilebilir mi?

9 La loi n° 2002-1138 du 9 septembre 2002 d'orientation et de programmation pour la justice.

10 Fransız Ceza Kanunu'nun 122-8. maddesi ve 2 Şubat 1945 Kararnamesi'nin 2. maddesi.

11 2 Şubat 1945 Kararnamesi'nin 15-1. maddesinde bu yaptırımların tam listesi yer almaktadır (suç aletini teslim etmek; bir yılı aşmayacak şekilde, çocuğun yaşadığı yerler dışında, suçun işlendiği ve yargı makamınca belirlenen yerlerde bulunmamak; bir yılı aşmayacak şekilde suçun mağdurları ile görüşmemek...).

12 Bugün Fransa'da 47 kapalı eğitim merkezi bulunmaktadır. Hapishanelere alternatif olan bu merkezlerde 13-18 yaşları arasında 12 çocuk kalabilir.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Bu yaş dilimindeki çocuklar bu merkezlere, haklarında verilen "adli kontrol"¹³, "şartlı salıverilme", "gözetime bırakılma suretiyle hapis cezasının ertelenmesi" kararları nedeniyle yerleştirilebilirler. Bu merkezler, hapis cezasına alternatif ve eğitim programlarının zorla yerine getirilebilmesi için kurulmuşlardır. Ancak, ne yazık ki haphanelerden çok da farklı değildirler. Yüksek duvarlar, geniş güvenlik önlemleri, kameralar... Bu tür yapılar, şehir merkezlerine yakın kurulmadıkları için şehirden uzak olan sanayi bölgelerinde bulunmaktadır. Bu durum, söz konusu merkezlere ulaşımı zorlaştırmakta, kararların uygulanmasında gerekli olan disiplinler arası ekip çalışmasını daha masraflı hâle getirmektedir (La défenseur des enfants, 2010). Ayrıca, bu merkezlerdeki programa uymayan çocuklar tutuklanıp cezaevine yerleştirileceklerdir.

III. SAVCININ YETKİLERİNİN ARTIRILMASI, CEZA YARGILAMASINA ALTERNATİF UYGULAMALAR, HIZLI YARGILAMA

A. Kamu davasına alternatif uygulamalar

Fransız ceza hukukunda savcı takipsizlik kararı vermenin veya kamu davası açmanın yanında ceza yargılamasına alternatif uygulamalara (yasayı hatırlatma, tedavi zorunluluğu, şartlı takipsizlik kararı, uzlaşma-zararın tazmini, "para cezası, belirli yükümlülükleri yerine getirme zorunluluğu" (composition pénale)¹⁴ başvurabilir (Bonfils, Gouttenoire, 2008; Lazerges, 2008 b). Bu alternatif uygulamaların amacı eğitim, sorumluluk ve cezalandırma arasında bir denge kurmak, mahkemelerdeki birikmeyi azaltıp yargının hızlanmasını sağlamak ve adalete olan güveni artırmaktır. Ancak, bu uygulamalar nedeniyle savcı daha az takipsizlik kararı vermeye başlamış ve çocuk ile ilk irtibata geçen kişi olmuştur. Hâkimden farklı olarak savcı bu alternatif uygulamalara, çocuğun kişisel durumunu değerlendirmeden, onunla bir sözleşme yapar gibi başvurmaktadır.

Her çocuk sorumluluklarını yerine getirmemesinin sonuçlarını kavrama kapasitesine aynı şekilde sahip olamaz. Bu durumda, suç işlemiş çocuklar, sırf ceza yargılamasından kaçmak için savcının teklifini kabul etmektedirler. Bu durumda, yükümlüklerini yerine getirmeyen veya tekrar suç işleyen çocuk hâkimin karşısında çıktığı zaman savcının ona tanıdığı şansı kaybetmiş sayıldığı için hâkimin bu çocuğa tekrar bir tedbir kararı verme ihtimali imkânsızlaşmıştır¹⁵ (Bailleau, 2009).

¹³ 9 Eylül 2002 tarihli yasaya ceza usul kanununun 138. maddesi gereğince yetişkinler için düzenlenen bu tedbir bugün 2 Şubat 1945 Kararnamesi'nin 10-2. maddesi gereğince çocuklar için de uygulanmaktadır.

¹⁴ Kamu davasına alternatif olan bu yöntem, 23 Haziran 1999 tarihli Yasa ile Ceza Usul Kanunu'na dahil edilmiştir. Yetişkinler için düzenlenmiş bu yöntem, bugün, 2 Şubat 1945 Kararnamesi'nin 7-2. maddesiyle çocuklar için de uygulanmaktadır.

¹⁵ İstatistiklere göre, alternatif uygulamalar arasında en önemli olan "uzlaşma ve zararın tazmini" yoluna çok fazla başvurmayan savcılar, eğitici yönü olmayan "yasayı hatırlatma" yöntemine daha çok rağbet göstermektedirler. Böylece, bu basit uygulama ile mesleki sayısal hedeflerine kolayca ulaşmaktadırlar.

B. Ceza yargılamasının hızlandırılması

Fransız çocuk ceza hukukunda ağır ceza gerektiren suçlarda olayın sorgu hâkimi tarafından soruşturulması zorunludur. Diğer suçlarda ise, kamu davası açmayı uygun gören savcı, ya sorgu hâkimine ya da çocuk hâkimine başvurabilir. Ancak, 9 Eylül 2002 ve 5 Mart 2007 tarihli yasalar ile ceza yargılamasını hızlandırmak için, savcıya kamu davasını, sorgu hâkimini atlayarak, doğrudan çocuk mahkemesi önünde açabilme imkânı tanınmıştır (Procédure de présentation immédiate devant la juridiction pour des mineurs)¹⁶. Bu durumda sorgu hâkimi dosyayı inceleyemeyecektir. Burada asıl amaç sabıkalı çocuklar için beklemeden yargılamayı başlatmaktır. Ancak, bu yöneme başvurulabilmesi için sorgunun yapılmasına ve çocuğun kişisel durumunun incelenmesine gerek olmadığı kesinlik kazanması gerekmektedir. Örneğin, çocuğun kişisel ve sosyal durumu ile ilgili bir yıl evvel, işlediği suçlar nedeniyle toplanmış bilgiler var ise, bu konuda tekrar bir incelemenin yapılmasına gerek yoktur¹⁷. Yetişkinler de olduğu gibi bu yeni uygulama savunma hakkını ihlal etmektedir. Özellikle, çocuğun kişisel ve sosyal durumunun incelenmesi ve ona uygun bir kararın verilmesi gerekirken, çocuğa ait daha evvel toplanmış bilgilerin varlığı nedeniyle, hayatındaki en son gelişmeleri dikkate almadan, hemen yargılanmasının yapılması çocuk ceza hukukunun ruhuna zarar vermektedir.

IV. 16-18 YAŞLARINDAKİ GENÇLERE UYGULANAN CEZA SİSTEMİNİN YETİŞKİNLERİNE YAKLAŞMASI

1945 Kararnamesi'nin önemli prensiplerinden biri olan çocuklara yaşlarından dolayı indirimli ceza uygulanması, 29 Ağustos 2002 tarihli Anayasa Mahkemesi kararı itibarıyla Fransa'da anayasal bir kural hâline gelmiştir (Roux, 2002). Bu prensibe göre çocuklara verilecek en yüksek ceza yetişkinlerinkinin yarısını geçemez. Ancak, 5 Mart 2007 tarihli yasa ile belirli şartlarda 16-18 yaşlarındaki çocukların bu indirimden faydalanamayacağı belirtilmiştir¹⁸.

Ayrıca, hatırlatmak gerekir ki, 10 Ağustos 2007 tarihli tekerrüre karşı mücadele yasası¹⁹ sabıkalı çocuklara yetişkinlere uygulandığı gibi "taban cezalar"ın

16 2 Şubat 1945 Kararnamesi'nin 14-2. maddesi.

17 Bu yöntem, 16-18 yaşındaki çocuklara karşı, suçüstü olan durumlarda 1 yıl, diğer hallerde 3 yıl hapis cezası gerektiren suçlarda (örneğin, basit hırsızlık); 13-15 yaşındaki çocuklara karşı ise, 7 yıl hapis cezasını aşmayacak ama en az 5 yıl hapis cezası gerektirecek suçlarda (örneğin, nitelikli hırsızlık) uygulanır. Ayrıca, savcının talebiyle çocuğun yargılanmasına 10 günden az olmamak kaydıyla hemen başlanır. 16-18 yaş dilimindeki gençler için bu süre 1 ayı, 13-15 yaşındakiler için ise 2 ayı aşamaz.

18 1. Ceza indiriminin uygulanmaması, olayın koşullarına ve gencin kişisel durumuna uygun ise; 2. Kişinin yaşama, vücut ve ruh bütünlüğüne kasdı saldırı suçu tekerrür etmiş ise; 3. Kasdı şiddet suçları, ağırlaştırıcı şartlarla şiddet kullanılarak işlenen suçlar, cinsel saldırı suçları tekerrür etmiş ise hâkim, 3. grupta yer alan suçlar dışında, ceza indirimini uygulamamasını açıklamak zorundadır. (2 Şubat 1945 Kararnamesi'nin 20-2. maddesi).

19 La loi n° 2007-1198 du 10 août 2007 renforçant la lutte contre la récidive des majeurs et des mineurs.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

uygulanacağını belirtmiştir²⁰. Örneğin, yetişkinlere, 3 yıl hapis cezası gerektiren bir suçta tekrar işledikleri takdirde verilecek cezanın alt sınırı 1 yıl; 7 yıl hapis cezası gerektiren suçunki ise 3 yıldır. Yaştan dolayı ceza indirimi kuralına bağlı olarak, çocukların işledikleri suçlardan dolayı alacakları cezanın alt sınırı, yetişkinlerinkinin yarısı olarak belirlenmiştir. Ancak, 16-18 yaşındaki gençlerin ceza indiriminden faydalanamayacağı durumlarda, onlar da yetişkinler ile aynı cezaya çarptırılacaklardır. Ancak, hâkim gerekçeli bir açıklama ile taban cezanın altında inebilir.

V. ÇOCUK ASLİYE CEZA MAHKEMESİ

Çocuk mahkemeleri, çocuk suçluluğunun değişen yapısına rağmen koruyucu ve eğitici tedbirlere öncelik vermeleri nedeniyle birçok eleştiriye maruz kalmışlardır. Ayrıca, çocuklarla yetişkinlerin birlikte suç işlemeleri hâlinde, yetişkinler ile çocukların ayrı mahkemelerde yargılanmalarının yargılama sürecini daha da uzattığı savunulmuştur. Bu durumda, yasa koyucu, 10 Ağustos 2011 tarihli yasa ile çocuk mahkemesi ile çocuk ağır ceza mahkemesi²¹ arasına yeni bir mahkeme eklemiştir: Çocuk Asliye Ceza Mahkemesi.

Başkanlığını çocuk hâkiminin yaptığı (mahkeme heyetinin tek çocuk hâkimi), toplam üç hâkimden oluşan bu mahkeme, 16-18 yaşındaki sabıkalı gençlerin işledikleri en az 3 yıl ile en fazla 10 yıl hapis cezası gerektiren suçları yargılama konusunda yetkilidir. Aynı zamanda, çocukların yetişkinler ile birlikte suç işlemeleri hâlinde, onları yetişkinler ile birlikte yargılamaktadır. Ancak, 4 Ağustos 2011 tarihli Anayasa Mahkemesi kararı, çocuk ceza hukukunda tek hâkim uygulamasının (sorgu ve yargılama hâkiminin aynı kişi olması), Anayasa'da yer alan tarafsızlık prensibini ihlal ettiğini belirtmiştir. Bu karara göre, bir dosyada sorgu hâkimi görevini yerine getiren kişi, o dosya ile ilgili olarak çocuk mahkemesinin veya çocuk asliye ceza mahkemesinin başkanlığını yapamayacaktır. Acaba, başkanlığını çocuk hâkiminin yapmadığı durumlarda, çocuk asliye ceza mahkemesini bir çocuk mahkemesi olarak nitelendirebilir miyiz?

Yukarıdaki açıklamalara dayanarak şunu tekrar edebiliriz ki, Fransa, çocuk ceza hukukunda bir dönem noktasına gelmiştir. Bugünkü uygulama, gençleri tanımak, tekrar topluma kazandırmak, onları sorumlu birer vatandaş olarak yetiştirmek yerine, yetişkinlerinkine benzer bir ceza sistemi ile onları cezalandırıp toplumun gözünden uzak tutmayı ve bunu toplumun güvenliği adına yapıyormuş gibi yansıtmayı tercih etmektedir. Bu sistem kısa vadede işe yararmış gibi görünse de yaşanan tatsız olaylar, onların temelindeki sosyal problemler çözüme kavuşmadığı sürece devamlı olarak tekrarlanacaktır. Çocuk haklarına tam anlamıyla saygı duymayan, özellikle

20 Ceza Kanunu'nun yeni 132-18-1, 132-19-1 maddeleri.

21 Suçun işlendiği tarihte 16-18 yaşlarında olan çocukları yargılayan bu mahkeme, ikisi çocuk hâkimi olmak üzere üç hâkimden ve dokuz kişilik jüri heyetinden oluşmaktadır. Jüriye, hâkim tarafından, ceza verilmesinin gerekip gerekmediği; gerekiyor ise, ceza indiriminin uygulanıp uygulanmaması hakkında iki soru sorulur.

belli bölgelerde, zor ekonomik şartlarda yaşayan çocuklara diğerlerine tanıdığı hayatta ilerleyebilme şansı tanımayan, onlara gelecek vaat edemeyen bir toplum o çocuklardan nasıl saygı bekleyebilir?

Fransa'da Göçmen Ailelerin 18 Yaşından Küçük Çocukları²²

	Fransa veya Fransa dışında doğmuş, erkek ve kız çocukları
Avrupa	628 226
Avrupa Birliğine üye ülkeler	544 204
Afrika	1 448 768
Asya	412 053 (Türkiye, 170 147)
Amerika, Okyanusya	157 583
Toplam	3 190 834

Cezaevinde Bulunan Çocuklar²³

	2006	2007	2008	2009	2010
31 Aralık'ta hapisnede olan çocuklar	729	727	681	672	692
Erkekler	690	702	656	648	675
Kızlar	39	25	24	24	17
16 yaşından küçük olanlar	90	77	57	65	64
16-18 yaşında olanlar	639	650	624	607	628
Tutuklular	461	416	391	397	379
Hükümlüler	268	311	290	275	313
Kişiyi karşı işlenen suçlardan dolayı mahkûm olmuş çocuklar	131	146	147	149	171
Mala karşı işlenen suçlardan dolayı mahkûm olmuş çocuklar	108	113	98	86	99
Uyuşturucu madde ile ilgili suçlardan dolayı mahkûm olmuş çocuklar	7	16	11	15	20

22 Bu bilgiler, INSEE (Institut national de la statistique et des études économiques) tarafından hazırlanmış istatistik verilere dayanmaktadır.

23 Bu bilgiler, Adalet Bakanlığının yayınladığı 2011-2012 dönemine ait istatistiklere dayanmaktadır.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Suçlu Çocuklar İle İlgili Savcının Faaliyetleri²⁴

	2006	2007	2008	2009	2010
Polis kayıtlarına göre suça karışmış çocuk sayısı	201 662	203 699	207 821	214 612	216 243
Savcılığa intikal eden çocukları içeren olaylar (ihbar, şikâyet, tutanak)	201 451	200 608	203 491	206 157	193 604
Soruşturulabilir nitelikte olan olaylar	148 661	149 851	150 333	150 660	143 921
Savcının soruşturma başlattığı olaylar	60 367	59 936	58 550	57 974	58 707
Soruşturma hâkimine intikal eden dosya	2 083	1 969	2 045	1 892	1 736
Çocuk hâkimine intikal eden dosya	57 250	56 664	55 019	54 399	53 285
Hızlı yargılama usulüne başvurulmuş durumlar	1 034	13 03	1 486	1 683	1 686
Soruşturmaya alternatif yöntemler	69 301	73 883	77 795	80 884	77 140
Uzlaşma	1 645	1 552	1 238	1 294	Henüz bilinmiyor
Bakım ve tedavi	678	709	626	647	Henüz bilinmiyor
Zararın tazmini	7 830	7 786	8 994	9 383	Henüz bilinmiyor
Şikâyetle bulunanın davayı takip etmemesi	5 424	6 448	7 218	7 523	Henüz bilinmiyor
Yasanın hatırlatılması, Uyarı	48 505	51 144	52 314	54 354	51 838
2007 yılından itibaren soruşturmaya alternatif uygulanan yöntem (<i>composition pénale</i>): para cezası ödeme veya belirli bir yükümlülüğü yerine getirme.		251	558	1 048	1 284
Takipsizlik kararı	18 983	15 781	13 430	10 754	8 790

24 Bu bilgiler, Adalet Bakanlığının yayınladığı 2011-2012 dönemine ait istatistiklere dayanmaktadır.

Çocukların İşledikleri Suçlar²⁵

	2006	2007	2008	2009	2010
Ağır suçlar (<i>les crimes</i>)	621	658	606	529	502
Kasten adam öldürme	24	31	14	16	21
Adam yaralama (neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama)	33	42	37	35	34
Tecavüz	469	466	441	397	362
Mala karşı işlenen suçlar	88	99	100	69	85
Ağır suçlara karşı verilen cezalar					
Hürriyeti sınırlayıcı ceza	570	629	567	493	459
Hürriyeti sınırlayıcı cezanın ertelenmesi	303	297	227	238	234
Eğitici tedbirler	43	25	30	25	32
Eğitici yaptırımlar	7	3	6	7	7
Ağır suçları işleyen çocukların özellikleri					
Erkekler	615	643	588	515	481
Kızlar	21	15	18	14	21
13 yaşından küçük çocuklar	32	28	31	27	25
13-16 yaşındaki çocuklar	383	366	314	309	299
16-18 yaşındaki çocuklar	221	264	261	193	178
Fransız vatandaşı çocuklar	535	554	518	443	418
Yabancı çocuklar	21	30	21	33	25
Suçlar (<i>les délits</i>)	55 015	55 500	55 444	53 652	50 999
Hırsızlık	23 618	23 188	22 604	21 210	20 006
Yataklık	3 086	3 004	2 942	2 898	2 648
Dolandırıcılık – Emniyeti suistimal	1 374	1 447	1 480	1 470	1 509
Yağmalama	6 007	6 368	6 333	5 740	5 139
Kişiyeye karşı suçlar (yaralama, cinsel saldırı)	11 301	12 199	12 560	12 513	11 869
Uyuşturucu maddeye ilişkin suçlar	3 283	3 070	3 092	3 405	3 477
Suçlara karşı verilen cezalar					
Hürriyeti bağlayıcı ceza (HBC)	19 037	20 158	19 731	18 265	17 447

25 Bu bilgiler, Adalet Bakanlığının yayınladığı 2011-2012 dönemine ait istatistiklere dayanmaktadır.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

HBC'nin ertelenmesi	14 194	14 942	14 793	13 648	12 913
Para cezası	2 440	2 598	2 799	2 358	1 873
Kamu yararına çalışma	2 756	2 779	2 783	2 836	2 597
Eğitici tedbirler	27 825	26 465	25 849	25 199	24 556
Azarlama	19 300	17 669	16 316	15 610	15 076
Kişiyeye teslim	6 198	6 263	6 042	5 235	4 679
Gözetim altında bir yurda yerleştirme	117	91	93	94	55
Gözetim altında serbesti	735	578	677	592	422
Yasal koruma altına alınma	1 469	1 725	2 182	2 738	3 104
Eğitici yaptırımlar	824	1 036	1 751	2 022	1 901
Suç işleyen çocukların özellikleri					
Erkekler	50 265	50 757	50 465	48 981	46 100
Kızlar	4 750	4 743	4 979	4 671	4 899
13 yaşından küçük çocuklar	1 941	1 878	1 716	1 818	1 698
13-16 yaşındaki çocuklar	22 102	22 187	22 536	21 818	20 884
16-18 yaşındaki çocuklar	30 972	31 435	31 192	30 016	28 417
Fransız vatandaşı çocuklar	43 965	43 471	42 747	40 926	39 687
Yabancı çocuklar	2 720	2 480	2 198	2 371	2 533
Kuzey Afrika	1 452	1 327	1 286	1 220	1 252
Afrika'nın diğer bölgeleri	546	518	428	534	563
Türkiye	124	112	82	83	73
Romanya	485	389	302	372	429

KAYNAKÇA

ALLAIX Michel, "Cinquante ans de justice éducative". L'ordonnance 45-174 du 2 février 1945., Les petites affiches, n° 53-50F, 3 mai 1995, s. 59-62.

BAILLEAU Francis, "La France, une position de rupture? Les réformes successives de l'ordonnance du 2 février 1945", in BAILLEAU Francis, CARTUYVELS Yves, DE FRAENE Dominique (dir.), "La justice pénale des mineurs en Europe et ses évolutions. La criminalisation des mineurs et le jeu des sanctions", Déviance et société, vol. 33, n° 3, 2009, s. 441-468.

BARANGER Thierry, SALAS Denis, "Le juge des enfants fait-il encore autorité ?", Archives de politique criminelle, n° 30, s. 25-35.

BASTARD Benoit, MOUHANNA Christian, "La fonction fait-elle le juge ? Une approche sociologique de l'activité du juge des enfants" in Archives de politique criminelle, n° 30, Editions A. Pedone, Paris, 2008, s. 121-134.

BONFILS Philippe, GOUTTENOIRE Adeline, "Droit des mineurs", Dalloz, Paris, 2008, s. 828.

DEBRE Isabelle, "Rapport sur les mineurs isolés étrangers en France", mai 2010, s. 21, (http://www.justice.gouv.fr/_telechargement/rapport_mineur_20100510.pdf).

DUBREUIL Bertrand, "Chemins de banlieu: Recherche de soi et engagement professionnel des jeunes issus de l'immigration", l'Harmattan, Paris, 2003, s. 35.

FIRCHOW Thilo, GUILLAUME Marie, "Le « Rootshock » : un modèle d'analyse criminologiste au regard des mutations urbaines", in Archives de politique criminelle, n° 30, Editions A. Pedone, Paris, 2008, s. 221-234.

LA DEFENSEUR DES ENFANTS, "Enfant délinquants pris en charge dans les centres éducatifs fermés: 33 propositions pour améliorer le dispositif, juin 2010, s. 19.

LAZERGES Christine, "Un populisme pénal contre la protection des mineurs", in MUCCHIELLI Laurent (Ed.), "La frénésie sécuritaire. Retour à l'ordre et nouveau contrôle social", La découverte, Paris, 2008 a, s.30.

LAZERGES Christine, « Les limites de la constitutionnalisation du droit pénal des mineurs », in Archives de politique criminelle, n° 30, Editions A. Pedone, Paris, 2008 b, s. 7-23.

LAZERGES Christine, "La mutation du modèle protectionniste de justice des mineurs", Revue de science criminelle et de droit pénal comparé, janvier/mars 2008, s. 200-207.

ROUX Jérôme, "La reconnaissance par le Conseil constitutionnel du principe fondamental reconnu par les lois de la République relatif à la justice des mineurs", JO, 10 septembre 2002, s. 1732-1767.

VERPEAUX Michel, "Les principes fondamentaux reconnus par les lois de la République ont-ils encore un avenir?", Recueil Dalloz, n° 22, 2004, s. 1537-1542.

YOUF Dominique, "L'évolution de la philosophie pénale des mineurs", in ABDELLAOUI Sid (Ed.), "les jeunes et la loi. Nouvelles transgressions? Nouvelles pratiques ?", l'Harmattan, Paris, 2010, s. 83-91.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Bachelier'e aydınlatıcı, açıklayıcı konuşmasından dolayı biz de teşekkür ediyoruz.

Şimdi sunumunu yapmak üzere Sayın Sabine Raczi-Bili'yi davet ediyoruz.

SABINE RACZI-BILI

ESKİ ÇOCUK HÂKİMİ, FRANSIZ BÜYÜKELÇİLİĞİ İŞ BİRLİĞİ ATEŞESİ

Merhaba, benim adım Sabine Raczi-Bili Fransa'da hâkimim ama şimdi Türkiye'de Fransa Büyükelçiliği'nde çalışıyorum. İdari ve Kurumsal İş birliği Ataşesiyim, Türkçe'yi çok az biliyorum, özür dileyerek İngilizce devam etmek istiyorum. Sayın Cinic Fransa'daki çocuk ceza hukuku hakkında bilgi verdi. 2004 ve 2007 yılları arasına çocuk hâkimliği yapmış birisi olarak Sayın Cinic'in sunumuna ek olarak birkaç kişisel görüş belirtmek istiyorum.

Bir hâkim olarak en sık karşılaştığım sorulardan biri hâkim olmak için gereken en önemli vasfın ne olduğu sorusudur. Ve ben de her zaman aynı cevabı veririm: sağduyulu olmak. Bir çocuk hâkimi olarak ceza mı yoksa eğitim yanlısı mı olduğumu sorduklarında ise 4 çocuk annesi olarak onları cezalandırma yoluyla eğitim verdiğimi ve hâkim olarak da hemen hemen aynı şekilde hareket ettiğimi söylüyorum. Fransa'da ceza ve eğitim hususunda eskiden beri süregelen bir tartışma var. 1945'te hazırlanan mevzuatlarda yapılan birçok değişikliğe rağmen eğitime verilen öncelik korunmuştur. Çocuk suçları eğitim tedbirleriyle çözülebilecek geçici bir sorun olarak görülmektedir.

Bu tartışmanın üzerinde durduğu iki model vardır. Bu modellerden ilki hapis modelidir ve bu model çocuk suçluları yasaları ihlal eden asi bireyler olarak görür ve bu çocuk suçluların kurallara uymayı kabul edene kadar cezalandırılıp toplumun geri kalanından izole edilmesini öngörür. İkincisi ise koruyucu bir model olup çocuk suçluları özellikle okulda veya aile içinde sosyalleşme eksikliği yaşayan, kişilikleri yeniden oluşma aşamasında olan ve toplum yaşamına uyum sağlaması için yardıma ihtiyaç duyan bireyler olarak ele alır. Bu modelde bazı cezalar uygulayabilirsiniz ancak çocuk suçlunun geleceğini kurtarmak için koruyucu bir yaklaşıma ihtiyaç duyarsınız. İkinci model, yeni yasal düzenlemelere rağmen Fransız çocuk hâkimleri için esas model kadar açık ve nettir. Bu yaklaşım görüldüğü kadar kötü değildir. Aslına bakarsanız 18 yaşından önce yasaları ihlal eden ve 18 yaşından sonra suç işlemeye devam eden gençlerin oranı %15'in altındadır.

Şimdi ise Fransa'daki hâkimlerin niçin koruyucu modele öncelik verdiklerini ve bu yaklaşımı verdikleri kararlarda nasıl uyguladıklarını açıklamaya çalışacağım. Çocuklar için dört temel kılavuz ilke vardır. Bunlardan birincisi uzmanlıktır. Çocuklar için özel yasalar olduğu gibi özel hâkimler de vardır. Fransa'daki çocuk hâkimleri bu alanda oldukça azimlidir. Dürüst olmak gerekirse bir süreliğine uzman hâkimlik yapmak iyi bir kariyer yapmak için tercih edilebilecek bir yol değildir. Çocuk mahkemeleri dışında bir savcı veya 20 sayfalık teknik yasal açıklamalar yazabilen bir adli hâkim olmak daha kolay bir yoldur. Bu yüzden Fransa'da çocuk hâkimi olmayı seçen bir hâkim uzun bir süre ve bazen de tüm kariyeri boyunca bu alanda kalır. Bu sebeple de çocuk hâkimleri meselenin yasal boyutunun yanı sıra toplumsal, psikolojik ve diğer

boyutlarını çok iyi bilir. Benim düşünceme göre sağlıklı bir çocuk adaleti sisteminin temel şartlarından bir tanesi uzmanlıktır.

Fransa'daki hâkimler için ikinci ilke sürekliliktir. Fransız adalet sisteminin en önemli özelliklerinden biri çocuk hâkimlerinin çocuklara karşı üstlendiği roldür. 1958'den beri çocuk hâkimlerinin tehlikedeki çocukların korunması ve çocuk adaleti yargılamaında yetkileri vardır. Buradaki düşünce, çocuklarına yeterli eğitim imkânları sağlayamayan ailelere destek vermek için çocukların bir suç işlemesini beklememektir. Böylelikle çocukların suç işlemeye başlamadan önce gelişimlerinin tehlikede olduğu gerçeği göz önüne alınır. Çocukların korunması kapsamında çocuk hâkimleri çocuğun sağlığı, güvenliği ve ahlakını güvence altına almak için gereken aile eğitiminden yoksun olmayı ifade eden fiziksel veya ahlaki tehlikede olan bir çocuğun eğitiminin denetlenmesi görevini üstlenir. Çocuk hâkimlerine yönelik bu iki ilke uyarınca çocuk hâkimi mecbur kalmadığı sürece çocuğu yaşadığı ortamdan ayırmaz ve çocuğu ilgilendiren bir karar almak gerektiğinde aile ile bir anlaşma yoluna gitmeye çalışır. Bu bağlamda üç çeşit karar vardır. Bu konuda çok fazla detaya inmeyeceğim. İnternette kısa bir araştırmayla Fransız adalet sistemi hakkındaki bu detaylara ulaşabilirsiniz. Çocuk hâkimleri eğitimciler, sosyal çalışmacılar, psikologlar ve psikiyatristlerin desteğiyle birlikte soruşturma tedbiri kararı veya çocuğun denetime açık bir çevrede eğitim alması yönünde bir karar verebilir. Bu kararların amacı genç bireyi mümkün olduğunca kendi yaşam alanında kalmasını sağlayarak ailenin çocuk üzerindeki haklarının kullanımını yönetmek ve denetlemektir. Denetim kararı, mahkemenin verdiği ilk kararların %60'ını oluşturarak en çok başvuru alan karardır.

Üçüncüsü ise kuruma yerleştirme tedbiridir. Yerleştirme tedbiri kararının amacı gencin kimliğini oluşturmaya, toplumsal ilişkileri düzenleyen kanun ve kurallara uymayı öğrenmesine ve toplumsal, akademik ve mesleki hayatla bütünleşmesine yardımcı olacak güvenli bir ortam sunmaktır. Yani Fransız çocuk hâkimleri zamanlarının yaklaşık %70'ini tehlikede olan çocukların korunmasına harcarken geri kalan %30'unu ceza davalarına ayırmaktadır. Koruyucu modelin önleyici modelin alanında bile öncelik görmesinin sebeplerinden biri budur. Bir çocuk hâkimi zamanın büyük bir bölümünü bu konuya ayırdığı için eğitimin önemini asla unutmaz. Süreklilik ilkesi çocuk mahkemelerinin kurumsal yapısında da yer alır. Çocuk hâkimleri çocuk mahkemelerinin yetki sınırları içinde kalan tek bir bölgeye bakarlar. Sürekli aynı çocuklarla ilgilenerler ve dolayısıyla çocuk ile kendisiyle ilgilenen hâkim arasında güçlü bir bağ oluşur. Son ama en önemlisi olarak çocuk hâkimi her zaman bir karar vermekle yükümlü değildir. Yargı sürecinin sınırlı bir bölümünde yetkisi olan hâkimlerin aksine çocuk hâkimlerinin dava sonrası uzun süren bir izleme görevi vardır. Bir çocuğu veya ailesini birkaç yıl boyunca izlemek bir çocuk hâkimi için sıra dışı bir durum değildir. Ceza adaleti alanında süreklilik ilkesi 2010'dan beri mutlak değildir. Şimdi ise farklı olarak Fransız anayasa konseyinin kararı gereği çocuk hâkimleri aynı davaya tekrar müdahil olamaz. Bir ceza davasını inceleyen hâkim o

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

davada hapis cezası kararı veremez. Ama birçok mahkemede çocuk hâkimleri kendi aralarındaki koordinasyonu ve iletişimi güçlendirerek dava sonrası izlemeyi devam ettirmek için kendi içinde tutarlı bir örgütlenme oluşturarak bu yeni mevzuatın olumsuz etkilerini en aza indirmeye çalışmaktadırlar.

Üçüncü ilkenin disiplinler arası olduğunu düşünüyorum. Bu Fransız çocuk hâkimlerinin en önemli özelliklerinden birisidir. Eğitimciler, sosyal çalışmacılar, psikologlar ve psikiyatrist gibi pek çok kişiyle birlikte çalışır ve bu kişilerin tümüyle neredeyse her gün iletişim içinde olmak zorundadır. Sürekli birbirlerini ararlar ve ofis ziyaretleri gerçekleştirirler. Bu yakın temas hali çocukların dava sonrası izlenmesi açısından önem teşkil etmektedir. Örneğin her çocuk cezaevinde çocuk hâkiminin yetkisine tabi ve izleme komisyonu olarak adlandırılan özel bir komisyon vardır. Cezaevindeki çocuklarla ilgili bu komisyon ayda en az bir kere toplanarak cezaevinde çalışan eğitimciler, psikologlar, öğretmenler ve hatta bazen gardiyanlarla birlikte tüm çocukların dosyalarını incelerler. Bu iş birliği sayesinde çocuk hâkiminin çocuk hakkında daha fazla bilgiye sahip olması sağlanır ve çocuk hakkında karar verme sürecine katkıda bulunur.

Son ve bana göre en önemli ilke esneklik. Eğitime öncelik vermek için esnekliğe ihtiyacınız vardır. Çocuk hâkimlerinin verdiği kararlar düzenli aralıklarla incelenir. Çocuklar da en nihayetinde bir insandır ve biz hâkimler bu çocukların gelişim faktörünü göz önünde bulundurmalıyız. Ceza yargılamasında bu ayrımı iki aşamada yaparız. Hüküm verme aşamasında hâkimin tüm eğitim tedbiri ve ceza seçeneklerini değerlendirmesi büyük önem arz etmektedir. Çünkü mesele sadece işlenen suçun ağırlığı değildir. Asıl mesele suçu işleyen çocuğun eğitimsel gelişimi ve kişilik gelişimi açısından var olan ihtiyaçlarıdır. Fransa'daki çocuk hâkimleri çok çeşitli kararlar vermektedirler. Burada detaya inmek istemiyorum. Sayın Cinic az önce bu konudan zaten bahsetti. Ancak bir örnek verecek olursak eğitim tedbiri kararını uygulamak için denetimli serbestlik mekanizmasının olması gerekir. Cezai tazminat uygulayabilirsiniz. Mağdurun zararının tazmin edilmesi için çocuk suçluya yardım edebilirsiniz veya toplum hizmeti cezası uygulayabilirsiniz. Ayrıca çocuk suçluları kurumlara da yerleştirebilirsiniz. Bunun için farklı yerleştirme türleri vardır. Örnek olarak eğitim veren yurtlar verilebilir. Bu tür yerleştirme daha çok adli ve cezai hükümlere yöneliktir. Bu eğitim amaçlı yerleştirme kurumlarına kapalı eğitim merkezleri diyoruz ancak bu kurumlar gerçek anlamda kapalı değil. Eğer kaçmak isterseniz kaçabilirsiniz. Burada kastedilen hukuki anlamda kapalılık. Çünkü ortada hâkim tarafından yerleştirmeye ilişkin olarak çocuğa verilen yükümlülükler vardır ve bu yükümlülükler yerine getirilmemesi durumunda hapis cezasına dönüştürülebilir. Ancak dediğim gibi fiziksel anlamda bir kapalılık yoktur. Kapalı olan tek yer cezaevi. Ve bu bir çözüm değil.

Siz de aynı şekilde eğitim tedbiri ve hapis cezası uyguladığınız için bunları açıklamama gerek yok. Biz bazı cezaları belirli şartlara bağlı olarak kaldırdık. Örneğin bir işte

çalışmak, okula gitmek, mesleki eğitim almak veya tıbbi tedavi görmek gibi şartlar karşılığında hapis cezasını askıya alabiliyoruz. Eğer suçlu bu şartlara uymazsa hapis cezası kararını yeniden gözden geçirip çocuk suçluyu cezaevine gönderebilir. Çocuk suçlunun herhangi bir kurumda veya dernekte ücretsiz çalışmasını öngören toplum hizmeti cezası da uyguluyoruz. Ancak ceza vermekte asıl olan eğitim tedbirini ile cezai yaptırım uyumlu bir şekilde harmanlayabilmektir. Birinden birini seçmek zorunda değilsiniz. İki seçeneği birlikte kullanabilirsiniz. Cezasının yürütme aşaması olan bu ikinci aşamada hâkimin esnekliğini koruması çok önemlidir. Fransa'daki sistemde ceza uygulama hâkimi olarak adlandırdığımız özel bir hâkim vardır. Çocukların müdahil olduğu davalarda aynı zamanda çocuk hâkimliği de yapabilir. Suçluların değişen kişilikleri ve durumlarını değerlendirmeye almak için yasalar, cezalarda uygulama esnasında değişikliğe gidilebileceğini öngörmektedir. Ayrıca özel bir durum teşkil eden bazı cezalar uygulanmasından önce veya uygulanması esnasında değiştirilebilir. Denetimli serbestlik, kurum dışı yerleştirme, özgürlüğün kısıtlanması ve elektronik kelepçe denetiminde kurum yerleştirilmesi başta olmak üzere cezalarda toplam yedi farklı değişikliğe gidilebilir. İki yıl hapis cezasına çarptırılmış bir çocuk örneğin 6 ay sonra olumlu gelişim gösterirse cezanın bitmesi beklenmeden cezada değişikliğe gidilebilir. Esneklik, koruyucu model için büyük önem teşkil eder.

Sonuç koruyucu modelin taşıdığı öneme ilişkin olarak bazı kişisel tecrübelerimi paylaşmak istiyorum. 2004-2007 yılları arasında çocuk mahkemesi hâkimliği yaptıktan sonra 2009 yılında yetişkinler için yürütme hâkimliğine geri döndüm. Farklı bir alanda çalışıyordum ama yine de adliye binasında eskiden ilgilendiğim çocuklarla karşılaştım. Kapıda ismimi görünce içeri gidip bana selam verip artık değiştiklerini, iyi bir insan olduklarını ve güzel bir yaşam sürdürdüklerini söylüyorlardı. Ben de diyorum ki ben her zaman buradayım, yaptıklarından mutluyum ve güzel bir hayatım var.

Zamanında bu kişilere bağırma, ceza vermeme ve hapse göndermeme rağmen bu kişilerin beni ziyaret edip hayatlarının nasıl değiştiğini söylemelerinden büyük mutluluk duyuyorum. Ben kötümser bir hâkim değilim ancak onlar için en iyisini istiyorum. Onların iyi bir insan olup iyi bir yaşama sahip olmalarını istiyorum. Çocuk hâkimliğinin benim için anlamı bu.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Raczi-Bili'yi açıklayıcı sunumuyla sempozyuma yaptığı katkıdan dolayı teşekkür ediyoruz.

Galiba bu oturumu şöyle kapatmak doğru olacak: Bir toplumun çocuklara yaklaşımı toplumun gelişmişlik düzeyini ve adalet anlayışını yansıtır diyerek oturumu kapatıyor,

Çocuklar için Adalet Sempozyumu

siz saygıdeğer konuklara gösterdiğiniz ilgiden ve katkıdan dolayı tekrar teşekkür ediyorum.

Şimdi, sempozyumun kapanış konuşmasını yapmak üzere UNICEF Çocuk Koruma Bölüm Şefi Sayın Séverine Jacomy-Vité'yi davet ediyorum, buyurun lütfen.

KATILIMCI

Başkanım, yalnız kapanış adil olmadı çünkü bizim sorularımız ve tespitlerimiz vardı.

OTURUM BAŞKANI

Çok özür dilerim, bir uçak saati olan misafirlerimiz var. Diğer misafirlerimiz sonra da burada olacaklar, saat 16.00 gibi kapatmamız gerekiyor yani normal programa biraz gecikmeyle geldiğimiz için başlayın lütfen!

Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu

Kapanış Konuşmaları

S everine JACOMY-VIT 

UNICEF Türkiye  ocuk Koruma Bölüm Şefi

Engin DEMİR

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

 ocuk Hizmetleri Koruyucu ve

Önleyici Hizmetler Daire Başkanı

Sefa MERMERCİ

Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı

SÉVERINE JACOMY-VITÉ

UNICEF ÇOCUK KORUMA BÖLÜM ŞEFİ

Tüm katılımcılara iyi günler diliyorum. Son oturumda soruları cevaplayamadık. Umarım hepimiz sempozyumun kapanışından sonra görüşmelere devam edebiliriz. UNICEF adına iki gün boyunca sergilenen açık sözlülükten ve tüm katılımcılardan kazandığım tecrübelerden duyduğum memnuniyeti belirtmek istiyorum. Tüm oturumlar son derece açıktı ve katılımcıların hepsi oldukça aktifti. Sempozyumundan oldukça memnun kaldım.

Bu sempozyumda emeği geçen T.C. Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Türkiye Adalet Akademisi başta olmak üzere buradaki tüm hukukçulara, STK temsilcilerine, Avrupa Komisyonu temsilcilerine ve çok uzak ülkeler de dahil olmak üzere yurtdışından gelen uzmanlara teşekkürü borç bilirim. Burada tüm taraflar adına bir açıklık duygusu ve iyileştirilmesi gereken sistemler üzerinde bir fikir birliği sağladık.

Bu sempozyumdan önleyici uygulamalara daha fazla yatırım yapmamız ve sivil toplum örgütlerinden ve çocuk polislerinden edindiğimiz bilgilerle sahip olduğumuz tecrübelerin üzerine inşa etmemiz gerektiği sonucunu çıkarabiliriz. Sahip olduğumuz uygulamalar iyi olabilir ancak yine de daha fazla yatırım gerekmektedir. Risk altındaki çocukların erken tespit edilmesi ve bu çocuklara erken müdahale edilebilmesi için etkili model ve hizmetlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Türkiye’de dava yönetimi ve aile destek yöntemlerine de yer verilen çok disiplinli yaklaşımlar ve çocuk dostu değerlendirmelere yer verilen çeşitli yaklaşımlar uygulandığını biliyoruz ancak bu uygulamaların desteklenmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda bu konuda uzmanlaşmış mahkemelerin kapasitelerinin ve aralarındaki ağırlık güçlendirilmesi ihtiyacı da varlığını sürdürmektedir. Bu yöndeki ihtiyaçlar sempozyumun ilk gününde açık bir şekilde ifade edildi ancak bana göre sosyal çalışmacıların özel mahkemelerdeki rolünün ve statüsünün geliştirilmesi daha büyük öneme sahiptir.

Bu alanda görev sahibi olan tüm kişi ve kurumlar arasındaki koordinasyonu geliştirmenin gerekliliği üzerinde durmanın öneminden bahsettik. Bu konu üzerinde yeterince durulursa sempozyum boyunca sürekli atıfta bulunduğumuz mevcut çocuk koruma kanunlarını daha etkin bir şekilde kullanarak çocuklar adına daha olumlu sonuçlar elde edilebilir.

Koruyucu ve destekleyici tedbir kararları, denetimli serbestlik imkânlarıyla tutukluluk yaptırımlarının birbirlerine daha iyi entegre edilmesi vasıtasıyla çocuklara karşı sergilenen yaklaşımın ve uygulamaların daha fazla bireyselleştirilmesi yönündeki çalışmalar ve haklarında verilen yaptırım kararlarının uygulanması esnasında çocukların korunması ve dikkate alınması sağlanabilir.

Son olarak burada bulunan tüm paydaşların görevlerini daha etkin ve daha hızlı yapmalarına imkân vererek bu sempozyumda dile getirilen idealerin gerçekleştirilmesi için bazı mevzuat değişikliklerine ihtiyacımız olduğu ifade edildi. Bir katılımcımız dün veya ondan önceki gün "iş hiçbir zaman bitmez" demişti. Bu üç günün bilgi alışverişi imkânı sağlaması ve bu alanda yapılan çalışmalara devam edilmesi yönünde cesaret kazandırması açısından çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Hepinize katılımlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Bir başka konuşmacı, kendileri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanı Sayın Engin Demir. Buyurun lütfen.

ENGİN DEMİR

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI

Tüm katılımcıları tekrar saygıyla selamlıyorum, Séverine Hanım gibi ben de uzatmayacağım. Hemen kısa bir teşekkür konuşması yapacağım.

Öncelikle Genel Müdüremüz özel bir toplantıda olduğundan ve Genel Müdür Yardımcımız da trafiğe takıldığından kapanış konuşmasını ben yapıyorum bunu belirtmek isterim.

Üç gündür sempozyuma aktif olarak katılıyorum. Tüm oturumlara katıldım, çok faydalı olduğuna inanıyorum.

Biz, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak bu sempozyumun çıktılarının bize yol gösterici olacağına inanıyoruz. Gerçekten ulusal ve uluslararası katılımcıların değerli görüşleri ve paylaşımları oldu.

Yine bu vesile ile Adalet Bakanlığımıza, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulumuza, Proje ortaklarımızdan Türkiye Adalet Akademisine, CFCU'ya ve UNICEF'e Bakanlığımız Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü adına teşekkürlerimi iletmek istiyorum ve herkese saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI

Son konuşmayı yapmak üzere Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Sayın Sefa Mermerci. Buyurun efendim.

SEFA MERMERCİ

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI

Değerli katılımcılar, hepiniz çok yorulduunuz, üç gün bitti, ben çok kısa konuşacağım. Konuşacağım konuları zaten tespitleri özellikle Séverine Hanım yeterince yaptı, O'na teşekkür ediyorum tespitleri için.

Malumunuz 3.750.000 Avro'luk bir Proje, Projenin tarafları; Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu ve Türkiye Adalet Akademisi fakat faydalanıcısı bizim geleceğimiz! Faydalanıcısı biz değiliz. Nüfusumuzun yaklaşık 1/3'ü 18 yaş altı 24.000.000 nüfustan bahsediliyor bu Projenin faydalanıcısı.

Bu Proje bizim için büyük bir şans fakat geç kalmışız, onu da ifade ettim. İnşallah, derlenip toparlanırsınız, kendimize bakarız.

Burada görüş beyan eden bütün yerli ve yabancı katılımcılara, uzmanlara, değerli hocalarımıza çok teşekkür ediyoruz, çok güzel tespitlerde bulundular. İnşallah devlet kurumları olarak bizler de üzerimize düşeni yaparız. Ben tekrar hepinize teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI

Evet, çok teşekkürler...

***Bu yayın Avrupa Birliği'nin desteğiyle üretilmiřtir.
Yayın içeriği tamamen yazarlarının sorumluluğunda
olup hiřbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşleri olarak
gösterilemez.***

